

# ПРОПИСИ О ДРЖАВЉАНСТВУ КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА, 1929.

## Садржај

Припоменак

### **ЗАКОН**

#### **I. Глава**

Држављанство Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

#### **II. Глава**

Стицање држављанства

1. Поријекло
2. Рођење на територију
3. Удаја
4. Прирођење

#### **III. Глава**

Губитак држављанства

1. Одпуст из држављанства
2. Одсутност

3. Удаја
4. Позакоњење
5. Одрицање држављанства
6. Одузимање држављанства
7. Дејство губитка држављанства

#### **IV. Глава**

Поновно стицање држављанства

#### **V. Глава**

1. Материјални прописи
2. Формални прописи

#### **VI. Глава**

Прелазне одредбе

#### **Додатак I.**

Уредба за извршење закона о држављанству

Обрасци

#### **Додатак II.**

Мировни уговори

Стварно казало

Aut. D. 214



Sva zakonom zajamčena prava pridržana

USPOMENI  
PROF. DRA JOSIPA PLIVERIČA  
VELIKOG UČITELJA DRŽAVNOG PRAVA

### PRIPOMENAK.

Dugo izčekivani zakon o državljanstvu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca stupio je u život 21. septembra 1928., a dobio obaveznu snagu 1. novembra 1928., pa je time riješeno jedno od najvažnijih pitanja sa kojima je imalo da se pozabavi naše zakonodavstvo. Iako bi se sa gledišta legislativne tehnike imalo mnogo šta da prigovori tome zakonu, valja ipak priznati, da je pitanje državljanstva njime u glavnom dobro riješeno i da — osim nekih nesavremenosti, na koje sam se osvrnuo u samom tumaču — odgovara modernim principima nauke u toj materiji.

Zakon o državljanstvu zahvaća u građanska i politička prava svakog državljanina, boravio on u zemlji ili u inozemstvu, pa je s toga potrebno da budu njegove odredbe poznate što širem krugu interesenata i da se s toga prikažu lako shvatljivim i što jasnijim načinom. Imajući to na umu, nisam se mogao ograničiti jedino na to, da potanko protumačim samo propise našeg Zakona, već sam se osvrnuo, kadgod se to ukazalo potrebnim, i na savremenu teoriju o državljanstvu kao i na strano zakonodavstvo, naročito onih zemalja, kamo gravitira naša emigracija.

Pri tumačenju služila mi je djelomično podlogom rasprava o projektu zakona vodjena u zakonodavnom odboru.

Knjiga je pisana bez pretenzija, a svrha joj je ta, da u praktičnom životu što bolje posluži ne samo pravno izobraženim licima, već i svakomu drugomu, čije lične, porodične i poslovne prilike traže, da bude upućen u osnovne principe i propise zakona.

Pred Uskrs 1929.

PISAC.

## ZAKON

OD 21. SEPTEMBRA 1928.

O DRŽAVLJANSTVU KRALJEVINE SRBA, HRVATA  
I SLOVENACA

## I. GLAVA.

### Državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

#### § 1.

Državljanstvo je u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca jedno (čl. 4. Ustava).

Na teritoriji Kraljevine u pogledu državljanstva, njegovog sticanja i gubitka važe isključivo odredbe ovog zakona.

#### K § 1.

Državljanin Kraljevine jeste svako lice bez obzira na spol, koje ispunjava uslove zakona od 21. septembra 1928. o državljanstvu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Državljanstvo je prema stavu 1. § 1. jedno. Ova je odredba nužna posljedica jedinstvenosti naše države.

U saveznom državama postoje dva državljanstva: jedno savezno i jedno posebnih država. Savezno državljanstvo može da bude uređeno na dva načina t. j. tako, da je ono odvisno od posjedovanja državljanstva u jednoj saveznoj državi, te je nužna posljedica potonjeg ili je savezno državljanstvo principalni (glavni) odnos, dočim se državna pripadnost jednoj ili drugoj saveznoj državi ravna po nastanjenju (domicilu).

Ovaj drugi primarni sistem postoji u Sjedinjenim Sjeveroameričkim državama (izmjena Ustava od 28. VII. 1868.), a prvospomenuti, sekundarni u Švicarskoj (Ustav od 29. V. 1874. i zakon o stečenju državljanstva od 25. juna 1903.).

U Njemačkoj postoji po zakonu od 22. VII. 1913. savezno državljanstvo (Reichsangehörigkeit) i državljanstvo pojedinih saveznih država (Staats-

angehörigkeit) jedno uz drugo. Zakon na ime razlikuje posredno od neposrednog saveznog državljanstva. Prvom je uslov posjedovanje državljanstva u jednoj saveznoj državi, a drugome ne. Ovdje postoji dakle mješoviti sistem.

Stav 2. čl. 1. propisuje, da na teritoriju Kraljevine važe u pogledu državljanstva, njegovog sticanja i gubitka isključivo odredbe zakona o državljanstvu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca<sup>1)</sup>. Ovaj propis izvire iz pojma suvereniteta, koji daje svakoj državi isključivu nadležnost i pravo, da propiše uslove državnog podanstva. Pored toga smisao ove odredbe jeste i taj, da stupanjem na snagu ovog zakona prestaju važiti svi dosadani partikularni zakoni.

Državljanstvo predstavlja jedno pravno stanje iz kojega izvire sva građanska prava pojedinca. U pravnom pojmu te ustanove leži temelj odnosu između države kao cjeline i pojedinca kao člana zajednice, koji radja stanovitim pravima i izvjesnim dužnostima.

A) Najvažnija od tih prava jesu slijedeća:

1. **Pravo na zaštitu vlasti.** Svi su državljani pred zakonom jednaki, te imaju pravo na jednaku zaštitu vlasti. Ovu zaštitu uživaju državljani i u inostranstvu preko diplomatskih i konzularnih vlasti na strani. (Iznimno biva pružena ta zaštita i stranim na osnovu međunarodnog sporazuma sa dotičnom državom);

2. **Pravo nastanjenja.** Svaki državljani ima pravo nastaniti se u svakom mjestu unutar državnog teritorija. Po tome se on razlikuje od stranca, koji je samo toleriran.

Budući da svaki državljani uživa potpuno pravo slobodnog kretanja unutar državnog teritorija, to se ne može protjerati iz jednog mjesta u drugo osim slučajeva, kada to predviđaju posebni zakonski propisi.

<sup>1)</sup> U buduće citirati će se kratko »zakon«.

3. **Pravo saradnje u ustavnom životu.** (Aktivno i pasivno izborno pravo). Ovo pravo uživaju državljani pod uslovima i stegama, što ih propisuju zakoni zemlje.

4. **Pravo na javnu potporu** u okviru postojećih propisa.

5. **Pravo na državnu službu.** Svaki državljani može da poluči državnu službu u svim strukama, ako za to posjeduje zakonske uslove (čl. 2. zakona od 31. VII. 1923. o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda). Pod stanovitim uslovima dostupna je državna služba i strancu.<sup>1)</sup>

B. Najvažnije dužnosti jesu:

1. **Vojna dužnost.** Obaveza službe u vojnoj sili je općena, te je svaki državljani dužan da u njoj služi. (Čl. 7. zakona od 8. VIII. 1923. o ustrojstvu vojske i mornarice (Službene Novine od 6. IX. 1923. br. 203).<sup>2)</sup>

<sup>1)</sup> Čl. 2. glasi: »Sva zvanja u svim strukama državne službe podjednako su dostupna, pod zakonskim pogodbama, svim državljanima po rođenju, kao i onima državljanima po prirodjenju, koji su narodnosti srpsko-hrvatsko-slovenačke.

Drugi prirodjeni državljani mogu dobiti državnu službu samo ako su deset godina nastanjeni u Kraljevini, a po naročitom odobrenju Državnog Savjeta i na obrazloženi zahtjev nadležnog ministra i pre toga.

Strani državljani mogu se primiti na rad u službu državnu samo kao kontraktualni službenici.

Lica, koja su se naročito istakla svojim radom, mogu biti primljena u državnu službu odlukom Ministarskog Saveta na obrazloženi predlog nadležnog ministra i po odobrenju Državnog Saveta s tim, da naknadno u roku, koji im se odredi, ispune uslove iz ovog zakona«. (Vidi: Cavalieri, Propisi o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda, str. 2.).

<sup>2)</sup> Čl. 7. glasi: »Obaveza službe je u vojnoj sili opća i svaki državljani Kraljevine ima pravo i dužnost, da u njoj služi.

Državljanji sposobni za službu, služe lično i ne mogu se zamenjivati drugim licima, niti se mogu od obaveza otkupiti. Državljanji nesposobni za ličnu službu, podleže plaćanju vojnice po odredbama ovog zakona.

2. Dužnost snaha državnih poreza. Ova je dužnost u nas regulirana jedinstvenim zakonom od 8. II. 1928, o neposrednim porezima (Službene novine od 8. II. 1928, broj 29). Po čl. 2. tog zakona dužni su plaćati porez i stranci od prihoda pobrojanih u čl. 1. zakona, u koliko nisu po principu reciprociteta oslobođeni od plaćanja stanovite vrsti poreza.

Pored ovih prava i dužnosti državo-pravnog karaktera, ima još i drugih pogodnosti, koje uživaju državljani. Tako na pr. nijedna država ne izručuje svoje državljane stranoj vlasti radi kaznenog progona (§ 12. krivičnog zakona od 27. I. 1929.). Državljanin uživaju oprost od plaćanja taksa u građanskom postupku, ako uvjerenjem nadležne vlasti dokažu svoje siromaštvo (tač. 6. čl. 5. zakona o taksama od 30. II. 1911. odnosno od 15. IX. 1923.).

Ni naš zakon, a ni istovrsni strani zakoni ne donose nikakove odredbe u pogledu državljanstva pravnih lica. U Njemačkoj literaturi je naročito raspravljeno o tom pitanju. Jedan od glavnih pobornika za državljanstvo pravnih lica jeste Isay, koji je u svojoj studiji: »Die Staatsangehörigkeit der juristischen Personen«<sup>3)</sup> pokušao dokazati da državljanstvo pripada i rečenim licima. Državljanstvo tih lica da se ravna u prvom redu po mjestu, gdje imaju sjedište svoje uprave ili drugim riječima ona su državljani one države, koja nad njima vrši svoja vrhovna teritorijalna prava. Za to za njihovo državljanstvo da nije od važnosti koja im je država

Lice, koje nema građanske časti ne može služiti u vojnoj sili, ali podleži plaćanju vojnice i upotrebljava se za radove u pozadini u mobilno i ratno doba.

Po njem. vojnom zakonu mogu biti porvana na vršenje vojne dužnosti i lica bez državljanstva (apoliti), a po talijanskom zakonu od 13. VI. 1912. o državljanstvu dužan je dapače apolit služiti u vojsci.

<sup>3)</sup> Abhandlungen über Staats-Verwaltungs und Völkerrecht. Sv. 3, dio II.

dala pravnu osobnost. I drugi neki pisci<sup>4)</sup> zastupaju Isayevo mišljenje te kažu, da pravna lica ne mogu posjedovati izbornu pravo niti mogu biti pridržana da vrše vojnu dužnost. Ali s druge ruke ima čitav niz pravnih odnosa gdje mora da se pravi razlika između domaćih i stranih pravnih lica, pa da im se stoga mora priznati državljanstvo. To da dolazi u praksi do izražaja, kad se radi o pravu zaštite spram inostranstva, te u brojnim procesualnim i međunarodnim pitanjima. Naprotiv ne priznaju ovi pisci posebnog državljanstva javnim i komanditnim društvima, jer da je ovdje jedino mjerodavno državljanstvo njihovih članova dotično većine istih.

Protivno, a po našem mišljenju i posve ispravno gleda u ovom pitanju ima Piloty<sup>5)</sup>, koji u svojoj kritici Isayeve teritorije tvrdi, da se kod pravnih lica ne može da govori o državljanstvu u pravom smislu riječi, već da bi moglo biti govora tek o nekoj teritorijalnoj pripadnosti slično onome, kako to biva kod nekretnina, obrtnih i drugih poduzeća, čija se pripadnost opredjeljuje po mjestu, gdje dotične nekretnine leže, odnosno gdje spomenuta poduzeća imaju svoje sjedište.

## § 2.

Državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u isto vreme ne može biti državljani koje strane države.

## K § 2.

Iz propisa § 2., koji određuje, da naš državljani ne može biti u isto vrijeme državljaninom koje strane države, slijedi, da je zakonodavac načelno isključio iz sistema našeg zakona dvojno ili

<sup>4)</sup> Magnus, Reichs- und Staatsangehörigkeit, Berlin 1917., str. 29. Delius, Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz, Manheim und Leipzig 1913., str. 12.

<sup>5)</sup> Archiv für öf. Recht, br. 22., str. 534 i sl.

višeputno državljanstvo. Isti primjer slijedi i većina evropskih pa i preoceanskih država, a ni u literaturi ne ima ideja dvojnog državljanstva — osim rijetkih iznimaka — gotovo nigdje pristaša.

Ono malo zastupnika te ideje, naročito u talij. literaturi, a među njima napose Buzzati i Bisocchi<sup>1)</sup>, koji, imajuć pred očima osobito brojnu talijansku emigraciju (iseljivanje) ističu, da se isključenjem dvojnog državljanstva stavljaju domaći sinovi pred dilemu, da, pridržav izvorno državljanstvo, budu isključeni iz javnog života one zemlje (to napose važi za Sjevero i Južno-američke države), kojoj daju populaciju, rad i inicijativu i time promiču njen prosperitet, ili da se bolom u duši odreknu svoje otadžbine, kako bi mogli biti dionicima građanskih i političkih prava u novoj postojbini. Po njihovu bi se mišljenju svim tim neprijatnostima moglo izbjeći, kad bi se pružila pravna i politička mogućnost opstojnosti dvojnog državljanstva. Na taj bi se način domaći sinovi lako odlučili da prime državljanstvo zemlje, u kojoj žive, da mogu uživati politička prava i po tome učestvovati u javnom životu iste, a istodobno bi sačuvali neokrnjena sva prava, koja izvire iz izvornog državljanstva.

Ako se i mora priznati da ova razlaganja nisu sa teoretskog stajališta bez svakog osnova, u praksi bi vrlo slabo djelovao sistem dvojnog državljanstva, jer bi dotična strana država, sve kad bi ti pseudo-državljan i mogli brojno ulicati na njene političke prilike, uvijek mogla naći dovoljno zakonskih kautela, koje bi onemogućile nepoželjni uticaj naturalizovanih državljana.

Kakogod klasički princip: »*duarum civitatum civis esse nemo potest*«, dakle princip o jedinstvenosti državljanstva nije više prilagodljiv faktičkim prilikama nekih modernih država, te ga je teško

<sup>1)</sup> Bisocchi, *Aquisto e perdita della nazionalità*, Milano 1907.

dovesti u sklad sa zahtjevima današnje emigracije, ipak su se velika većina evropskih pa i preoceanskih država u svojim zakonima brižno uklanjale sistemu dvojnog državljanstva. Sa malom iznimkom — kako ćemo kasnije vidjeti — svi su kulturni narodi sankcionirali načelo, da dobrovoljnim sticanjem državljanstva tuđe države, prestaje ipso facto dosadašnje.

I u literaturi većina pisaca je mišljenja da valja zbaciti sistem dvojnog državljanstva.<sup>2)</sup> Dvojno državljanstvo nije nikako poželjno, jer lice, koje posjeduje ovakovo državljanstvo, često neće moći da u cjelosti izvrši svojih dužnosti, napose pak da udovolji vojnoj obavezi. Po stečenom iskustvu radija dvojno državljanstvo i raznim zapletajima medju interesiranim državama, a u prvom redu onda, ako jedna država uzme takovog državljanina u zaštitu spram druge države. Primjer nam za to pružaju Engleska i Sjedinjene Sjeveroameričke države, koje uskraćuju djeci svojih podanika, koja su se rodila u inozemstvu međunarodnu zaštitu spram države rođenja, a isto tako i djeci u zemlji rodjenoj od inozemaca zaštitu spram države porijekla.

Ovo bi se pitanje moglo da riješi jedino putem međunarodnog sporazuma, za kojim i teži **Institut de droit international**, ali do sada još uvijek sa vrlo malo izgleda na uspjeh, jer svaka država ljubomorno bdije na svoju isključivu nadležnost za rješavanje pitanja suvislih sa državljanstvom,

Mislimo stoga, da je i naš zakonodavac — kako je uvodno naglašeno — ispravno postupao, odrediv, da naš državljanin ne može biti istodobno

<sup>2)</sup> Delius, cit. op. str. 5.; Magnus cit. op. str. 38.; Th. Meyer, *Reichs- und Staatsangehörigkeit*, Berlin, 1914., str. 10.; Gemma, *La legge sulla cittadinanza*, Roma, 1913., str. 80.; Pezzuti, *La dottrina della cittadinanza italiana*, Napoli 1914., str. 63. i sl.; Marshal, *Dual allegiance and Sect*, 25 of the *German National Law, International Law Notes* 1918., str. 79.



i državljaninom strane koje države i to tim više, što je propisom § 38. omogućio bivšim našim državljanima, da mogu ponovno steći državljanstvo Kraljevine.

Medjutim u tom pitanju postoji antinomia (zakonsko protuslovlje) u našem zakonu. Sa propisom § 2. na ime, koji propisuje, da naš državljanin ne može u isto doba biti i državljaninom druge koje države, stoji u očitoj oprijeci propis stava 1. §§ 14. i 58. zakona, koji dopuštaju mogućnost dvojnog državljanstva (vidi tumačenje tih §-a).

Takovih slučajeva dvojnog državljanstva poznaju i druge neke države. Tako određuje § 14. engleskog zakona o državljanstvu od 5. VII. 1914., da se može lice, koje je po porijeklu (sine sanguinis) britski državljanin, premda je po zakonu druge koje države istodobno i njen državljanin, odreći engleskog državljanstva, tek kad postane punoljetnim. Slučaj dvojnog državljanstva predviđa i stav 2. § 25. njemačkog zakona o državljanstvu od 22. VII. 1913. i § 7. istovrsnog talijanskog zakona od 13. VII. 1912., koji se u suštini svojoj podudara sa propisom cit. § 14. engleskog zakona od 7. VII. 1914.

Dvojno državljanstvo poznaje još i japansko pravo (zakon od 15. III. 1916.) zatim Sjedinjene Sjeveroamerikanske države u slučaju, kada se Američanka uslijed udaje za inozemca, ne odreće državljanstva svoje otadžbine (zakon od 20. VI. 1922.), te Rusija (zakon od 29. X. 1924.).

### § 3.

O svim državljanima Kraljevine vodi se tačna evidencija o zavičajnosti.

Svaki državljanin mora imati zavičajnost u jednoj opštini Kraljevine prema odredbama o zavičajnosti.

Strani državljanin ne mogu imati zavičajnost u opštinama Kraljevine; no u cilju sticanja državljanstva mogu dobiti zajemčenje koje opštine, da će biti

primljeni u svezu opštinske zavičajnosti ako budu stekli državljanstvo ove Kraljevine.

U cilju evidencije će svaka opština voditi potrebne knjige zavičajnika.

Ovlašćuje se Ministar Unutrašnjih Dela, da putem Uredbe (čl. 94. stav drugi Ustava) donese posebne propise o evidenciji državljana, odnosno stranca.

### K § 3.

Iz državljanškog odnosa izvire — kako je to prikazano pri tumačenju § 1. — stanovita prava i dužnosti dotičnih lica, medju kojima je naročito važno pravo na zaštitu, što ju državljanin uživaju ne samo kod kuće, već i na strani. Potrebno je dakle, da se znađe, koja su lica imaoći tih prava i dužnosti. S druge strane traži pravni poredak i javna sigurnost u državi, da se vodi računa i o strancima, koji borave na državnom teritoriju. Za to propisuje § 3., da se ima o državljanima i strancima voditi evidencija. Posebne propise o tome izdat će putem uredbe sa zakonskom snagom ministar unutrašnjih djela i to prema čl. 2. uredbe o izvršenju državljanstva<sup>1)</sup>, onda, kad pitanje zavičajnosti bude riješeno jedinstvenim zakonom. Vodjenje evidencije stavljeno je u nadležnost općine kao neposredne upravne jedinice, kojoj su prilike njenog područja najbolje poznate.

Stav 2. § 3. reguliše odnos izmedju državljanstva i općinske zavičajnosti. U smislu tog propisa bitni je uslov za stečenje zavičajnog prava u kojoj općini taj, da je dotičnik državljanin Kraljevine. To izlazi i iz propisa stava 3., koji određuje, da strani državljanin ne mogu imati zavičajnosti u općinama Kraljevine. Prema tome izmedju državljanstva i zavičajnosti postoji kauzalna veza, koja involvira dužnost upravnih vlasti, da državljanine, čije se zavičajno pravo ne može predbježno dokazati, imaju

<sup>1)</sup> U buduće citirali će se kratko »Uredba«.

pridjeliti jednoj općini, u kojoj će se smatrati tako duго zavičajnima, dok se ne utvrdi zavičajnost, koja im pripada, ili dok takovu ne steknu u drugoj kojoj općini. Dogadja se na ime, da se zavičajno pravo nekog lica trenutačno nemože iskazati, jer se je izgubio trag o njegovu zavičajnom pravu stećenom po porijeklu, bilo za to, što se ne zna, u kojoj je općini to lice po ocu, ako je zakonito, dotično po materi, ako je nezakonito, sljedilo zavičajno pravo, bilo za to, što ne predleži dokaz o tom, da je ono u kojoj općini samostalno polučilo to pravo. Budući da svaki državljanin mora spadati u zavičajnu svezu jedne općine, to će u takovom slučaju nadležna upravna vlast uredovati po gore razloženom postupku.

Stav 2, § 3, predviđa slučaj iz § 12, zakona, koji sadržaje propise o naturalizaciji (prirodjenju) stranaca, koji među inim uslovima moraju da pruže dokaz i o tom, da im je jedna domaća općina zajamčila prijem u zavičajnu svezu za slučaj da steknu državljanstvo Kraljevine.

Stilizacija stava 2, § 3, nije dosta jasna, jer se iz nje ne da već na prvi mah zaključivati, da niko nemože da ima zavičajnost u više općina, stoga bi valjalo bilo pred »u jednoj općini« metnuti riječ »samo«, čime bi bila usklonjena svaka nejasnoća.

I po mađarskom zakonu (zak. čl. L: 1879.) bitni je uslov za stećenje općinske zavičajnosti državljanstvo, a isti sistem slijede austrijsko, čeho-slovačko te švicarsko zakonodavstvo.

#### § 4.

Na zahtjev svakog državljanina Kraljevine nadležna prvostepena upravna vlast, na osnovu podnesenoga uverenja o zavičajnosti, izdaće mu svjedodžbu o državljanstvu.

#### K § 4.

Pod prvostepenom upravnom vlašću, o kojoj govori § 4., razumjeva se u smislu čl. 7. uredbe dr-

žavna prvostepena opšte-upravna vlast, a njezina se nadležnost za izdavanje svjedodžbe o državljanstvu ravna prema zavičajnoj općini lica, koje traži izdanje svjedodžbe, odnosno ako isto ne ima određene zavičajnosti, prema moliteljevom redovnom prebivalištu.

Lice, koje zahtjeva izdanje svjedodžbe o državljanstvu valja da se obrati na upravnu vlast, koja je konkretno nadležna sa molbom, koja mora u smislu čl. 4. uredbe sadržavati slijedeće podatke: ime i prezime, zanimanje, prebivalište, dan, godinu i mjesto rođenja te zavičajnu općinu lica, koje traži svjedodžbu. Pored toga mora se u molbi navesti, kada je i kojim načinom (porijeklom, rođenjem, udajom, prirodjenjem) stekao molilac državljanstvo Kraljevine odnosno općinsku zavičajnost. Svi ovi lični podaci imaju se potkrijepiti vjerodostojnim ispravama, a naročito mora biti molbi priložena krštenica (rodni list) i uvjernje o zavičajnosti (domovnica).

Nadležna upravna vlast ima da ispita vjerodostojnost isprava i utvrdi identitet molioaca u smislu čl. 5. uredbe i kada se uvjeri, da je svemu tomu udovoljeno izdaje mu u smislu čl. 3. uredbe svjedodžbu o državljanstvu na propisanom obrascu (vidi Dodatak I. na kraju knjige, obrazac I. i tumačenje § 51. zakona).

Prema čl. 8. uredbe ova je svjedodžba jedini zvanični dokument, kojim se dokazuje državljanstvo u inostranstvu ili kada nastane inače za to potreba po zakonskim propisima.

U pogledu državljanina, koji ne imaju zavičajnosti, a koje treba u smislu zakonskih propisa neosporno smatrati za državljane Kraljevine, određuje čl. 6. uredbe, da mogu na svoj zahtjev dobiti privremenu svjedodžbu o državljanstvu, koja se izdaje na obrascu, propisanom u čl. 3. (Dodatak I. obrazac I.). Ovu svjedodžbu valja naročito označiti kao privremenu.

Kad zavičajnost bude uređena jedinstvenim zakonom za cijelu Kraljevinu, moći će se takova svjedodžba u smislu stava 2. čl. 6. uredbе izdati samo u izuzetnim slučajevima i sa važnošću na godinu dana.

Unutar roka od 5 godina, računajući od izdanja svjedodžbe ne može se osporiti državljanstvo osim slučaja, ako bude dokazano, da svjedodžba nije ispravna (falsifikat) ili da je oblast, koja ju je izdala prevarena u pogledu bitnih preduslova (kao što je na pr. zavičajnost, identičnost i t. d.) ili zavedena u bludnju kažnjivim djelom dotičnih organa, kada se je izdavala svjedodžba.

Ako je svjedodžba izdana za upotrebu u inozemstvu, tada mora da bude providjena fotografijom dotičnog lica i — ako je to ustanovljeno međunarodnim sporazumom — ovjerovljena od nadležne vlasti. Postupak kojega se imaju pridržavati upravne vlasti pri tom poslu propisan je članom 9. uredbе.

Molitelj, koji ne ima određene zavičajnosti, a redovno prebiva u inozemstvu, tražiti će svjedodžbu od diplomatskog zastupstva Kraljevine na strani, u čijem području ima svoje redovno prebivalište. I u ovom slučaju važi odredba gore cit. stava 2. čl. 6. uredbе.

O svim izdanim svjedodžbama o državljanstvu vodi registar ona vlast, koja ih izdaje i to prema obrascu, koji je propisan članom 10. uredbе. (Vidi Dodatak I, obrazac II).

## II. GLAVA

### Sticanje državljanstva.

#### § 5.

Državljanstvo Kraljevine prema odredbama ovoга zakona stiče se:

1. poreklom (§§ 7. i 8.);

2. rođenjem na teritoriji Kraljevine u slučaju predviđenom u § 9.;

3. udajom (§ 10.);

4. prirodjenjem (§§ 11—19.).

#### K § 5.

Nužna pripadnost svakog čovjeka stanovitoj političkoj zajednici može da se posmatra sa dva različita gledišta: ili se ona temelji na faktu rođenja neodvisno od volje pojedinca ili na slobodnoj volji istoga, koja mu daje pravo, da razriješ i odnos sa dosadašnjom otadžbinom i stupi u savez druge političke zajednice. U prvom slučaju govorimo o izvornom, a u drugom o zadobivenom ili o umjetno stečenom državljanstvu.

Ovog se sistema drži i naš zakonodavac u § 5., u kojem su taksativno pobrojani pravni osnovi, po kojima biva pojedinac državljaninom Kraljevine. Po propisu tog §-a stiče se izvorno državljanstvo porijeklom i rođenjem na teritoriju Kraljevine u slučaju predviđenom u § 9., a umjetnim načinom: prirodjenjem, t. j. naturalizacijom. Pored toga stiče se državljanstvo Kraljevine i udajom, u kojem slučaju predleži kompromis između principa slobodne volje i principa jedinstva obitelji.

S obzirom na državljanstvo stečeno rođenjem, postoje dva sistema: ili je od presudne važnosti rođenje unutar državnog teritorija (**teritorijalni princip, ius soli**) ili porijeklo od jednog državljanina (**ius sanguinis, krvna sveza**). Princip porijekla prevladava nad teritorijalnim, koji je strogo proveden samo u zakonodavstvu onih država, koje imaju prostrane, a slabo napuštene teritorije, pa ih stoga vođe ekonomski i socijalni motivi, da čine od momenta rođenja na teritoriju države ovisnim sticanje državljanstva. (Na pr. Argentina, Bolivija, Brazilija, Kolumbija, Haiti, Paragvay, Peru, St Domingo, Urugvay, Venezuela).

Većina država prihvatila je u svom zakonodavstvu i jedan i drugi princip ali tako, da negdje pre-

vladava princip porijekla (n. pr. Belgija, Bugarska, Francuska, Grčka, Italija, Rusija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Turska), a drugdje opet teritorijalni princip (n. pr. Danska, Engleska, Meksiko, Portugal, Sjedinjene Sjeveroameričke države).

Čisti princip porijekla (*ius sanguinis*) proveden je u Austriji, Mađarskoj, Norveškoj, Rumunjskoj i Japanu.

Stroga provedba principa porijekla nije uvijek baš najsretnija ideja. U zemljama na ime, gdje je teritorijalni princip (*ius soli*) posve zabačen, mogu strane porodice kroz generacije nesmetano živiti u zemlji i uživati prednosti države prebivališta, a da ih ne terete nikakove gotovo dužnosti. To, pa mnoge i mnoge druge smetnje, koje nastaju iz kolizije principa *iusa sanguinis* i *iusa soli*, dale su povoda mišljenju i u literaturi<sup>1)</sup>, da je pogriješno i štetno apsolutno zabacivanje teritorijalnog principa (*ius soli*). Štetne posljedice stroge provedbe principa porijekla osjetila je naročito Francuska, koja je bila upravo poplavljena od inozemaca, pa je stoga zakonom od 26. VI. 1889. uz princip porijekla po C. C. prihvatila i teritorijalni princip.

Naš je zakonodavac prihvatio čisti princip porijekla, od kojega je dozvoljen izuzetan odstup samo u slučaju, predviđenom u § 9. zakona u korist djeteta rođenog od nepoznatih roditelja (nahodi) ili od roditelja, čije je državljanstvo nepoznato. Ovaj sistem slijedi u pogledu nahoda njemački zakon o državljanstvu od 22. VII. 1913., te rumunjski od 23. II. 1924.

<sup>1)</sup> Vidi o tom поближе: Martitz, Das Recht der Staatsangehörigkeit im internationalen Verkehr, Hirths Ann. 1875. str. 1127—1146.; Zitelmann, Erwerb der Staatsangehörigkeit mit der Geburt, Vervatungs-Archiv, Sv. 20., str. 1 i sl.; Otto K., De la nationalité et de l'indigénat en Belgique, Paris 1911.; Bisocchi cit. op. str. 124.

## 1. Poreklo.

### § 6.

Poreklom stiče se državljanstvo Kraljevine rođenjem ili pozakonjenjem.

### K § 6.

Ovaj § ustanovljuje način stečenja našeg državljanstva uslijed krvne sveze (*iure sanguinis*). To biva rođenjem ili pozakonjenjem.

### § 7.

Rodjenjem imaju državljanstvo:

- a) zakonito dete državljanina bez obzira na mesto rođenja; i
- b) nezakonito dete državljanke bez obzira na mesto rođenja.

### K § 7.

Prema § 7. nije u pogledu državljanstva od važnosti, da li se je dijete rodilo na teritoriju Kraljevine, ili u inostranstvu, već je mjerodavna za to samo činjenica njegovog porijekla od oca ili matere, koji su državljani Kraljevine. Zakonito dijete stiče državljanstvo po ocu, a nezakonito po materi. Po § 7. nastupa dakle državljanstvo istodobno sa samim rođenjem, jer je ovo potonje onaj pravi uzročni čin, koji daje mjesta državljanstvu.

Za riješenje pitanja, da li je dijete zakonito ili nezakonito mjerodavni su propisi općeg građanskog prava (§ 138. te §§ 155—158. o. g. z.). Za dijete, koje se je rodilo u valjanom braku 180 dana poslije dana vjenčanja, a u razriješenom braku 300 dana poslije dana muževe smrti ili dana, kada je riješitba o razriješenju braka stekla pravnu snagu, postoji zakonska predmnjeva da je zakonito sve dotle, dok nije uslijed pobijanja presumirane zakonitosti poroda, eventualna nezakonitost dokazana

punosnažnom presudom na osnovu propisno provedenog postupka.<sup>1)</sup>

Djeca iz nevaljanog braka nezakonita su; ipak smatraju se i takova djeca zakonitom onda, ako ma samo jedan od roditelja može navesti, da mu je bez njegove krivnje bila nepoznata ženitbena zaprijetka<sup>2)</sup> i ako su kod sklapanja ovog ma i putativnog braka ispunjeni bitni formalni uslovi.

Početak državljanstva u slučaju, predviđenom u § 7. računa se u smislu čl. 12. uredbe sa danom rođenja, a dokazuje se u slučaju spora prema tač. 2. čl. 11. uredbe krštenicom odnosno rodnim listom.

Određba čl. 12. uredbe, po kojoj se početak državljanstva računa sa danom rođenja posve je isprava, kada se uoči činjenica, da pojedinac dobiva osobnost, a dosljedno tome i pravni status tek onda, kada se je rodio i kada se uvaži okolnost, da se trenutak rođenja može uvijek lako tačno utvrditi, što se naprotiv nemože reći glede dobe začeca. U ostalom na pravni institut državljanstva, koje spada u područje javnog prava, nije primjenljivo pravno načelo: *«quotiens de eius commodo agitur conceptus pro jam nato habetur»*, pa valja stoga dati prednost, kao odlučnoj okolnosti, trenutku rođenja.

### § 8.

Pozakonjenjem, koje se vrši po propisima zakona Kraljevine, nezakonito dete državljanina Kraljevine i strane državljanke, smatra se državljaninom Kraljevine od dana rođenja, ako je mlađe od 21 godine u trenutku pozakonjenja.

#### K § 8.

Pravna zasada, da nezakonito dijete stiče pozakonjenjem (legitimacijom) državljanstvo svog oca,

<sup>1)</sup> Derenčin, Tumač opć. gradj. zakoniku sv. I. str. 491.; Cepulić, Sistem općeg privatnog prava str. 573.

<sup>2)</sup> Rušnov, Tumač opć. austr. gradj. zakonika, sv. I. str. 235.

ako su materijalno-pravni uslovi za valjnost ženitbe ispunjeni, uzakonjena je gotovo u svim državama, čiji zakoni poznavaju uredbu pozakonjenja.<sup>1)</sup> To je učinjeno i u § 8. zakona, koji određuje, da nezakonito dijete, rodjeno od našeg državljanina i strane državljanke stiče pozakonjenjem državljanstvo Kraljevine. Tu se naročito naglašava, da se pozakonjenje ima da vrši po propisima zakona Kraljevine, što drugim riječima znači, da je u pogledu pozakonjenja nezakonitog djeteta potičućeg od našeg državljanina isključena svaka primjena propisa koje strane države.

Po propisu § 161. odnosno 162. o. g. z., koji još danas važi u većem djelu naše države, biva pozakonjenje nezakonitog djeteta 1. naknadnom ženitbom roditelja (per subsequens matrimonium) i 2. milošću vladaoca (per rescriptum principis).

Naš zakon ne pravi razlike između jednog i drugog načina legitimacije, već govori općeno o pozakonjenju, pa slijedi odatle, da i jedan i drugi način legitimacije daje djetetu pravo na državljanstvo oca. To pravo mogu ali steći samo malodobnici, jer § 8. zakona izrično traži, da je dijete u trenutku pozakonjenja mlađe od 21 godine. Prema tome punoljetna djeca pridržavaju i nakon legitimacije prvotno državljanstvo svoje matere, pa ako stanuju na našem teritoriju, imaju se tretirati kao stranci.

U našem je zakonu prihvaćen kao pravilo princip, da državljanstvo počima sa oživotvorenjem odnosno nastupom stanovite neposredne činjenice (rođenje, udaja, položenje podaničke zakletve). Od ovog pravila sadržaje izuzetak § 8., prema kojemu pravne posljedice pozakonjenja ne započinjaju sa danom, kojeg se sklopi ženitba, već se početak državljanstva računa od dana rođenja. Prema tome ima propis § 8. retroaktivnu snagu, koja dolazi do

<sup>1)</sup> Englesko pravo nepoznaje uredbe o legitimaciji.

izražaja u pravnoj predmnievi, da je dijete dobilo državljanstvo Kraljevine već samim faktom rođenja.

## 2. Rodjenje na teritoriji.

### § 9.

Dete rodjeno od nepoznatih roditelja, ili roditelja, kojih državljanstvo ostaje nepoznato, smatra se do protivnog dokaza državljaninom ove Kraljevine, ako je kod nas rođeno ili nadjeno.

### K § 9.

Kako smo vidjeli pri tumačenju § 7. utvrđenjem porijekla od oca ili matere, utvrđuje se samo po sebi državljanstvo djece. Medjutim je takova konstatacija u nekim slučajevima nemoguća, pa valja stoga pribjeći drugom supsidijarnom kriteriju, t. j. teritorijalnom principu (*ius soli*). Ovako je postupao i naš zakonodavac u § 9., koji predviđa jedan izuzetak od osnovnog principa našeg zakona, da se državljanstvo stiče *iure sanguinis* t. j. porijeklom.

§ 9. dopušta na ime, da se državljanstvo može steći i rođenjem, odnosno nalazom na teritoriju Kraljevine. Tu su predviđene dvije mogućnosti: ili je dijete rodjeno od nepoznatih roditelja i kao takovo nadjeno ili je rodjeno na teritoriju od roditelja, čije je državljanstvo nepoznato. U prvom slučaju radi se o nahodima, a u drugom o djeci roditelja bez državljanstva odnosno bez određenog državljanstva. Za takovu je djecu naš zakonodavac u § 9. odredio, da se imaju sve dotle, dok se protivno ne dokaže, smatrati državljanima Kraljevine. Zakon dakle postavlja samo jednu pravnu predmnievu (*presumptio juris tantum*), koja važi tako dugo, dok se ne utvrdi porijeklo djeteta od roditelja, koji su inozemci. Ratio legis pak propisa § 9. jeste ta, da se izbjegne stvaranju apolita (lica bez državljanstva) na teritoriju naše države. Protivni dokaz može se pružiti jedino

izričitim priznanjem roditelja ili sudskom deklaracijom o očinstvu ili materinstvu djeteta.

Zakon govori općeno o djeci, pak se stoga mora uzeti, da se tu ne radi samo o posve maloj djeci, već da se imaju nahodima smatrati sva djeca, čiji su roditelji nepoznati.

Slične propise imaju skoro sve kulturne zemlje. Njemački zakon od 22. VII. 1913. priznaje ipak državljanstvo po teritorijalnom principu samo nahodima, dok nije uzeo nikakav obzir na djecu roditelja, čije je državljanstvo nepoznato.

Propise o provedenju dokaza o rođenju odnosno nalazu na teritoriju države, sadržaje čl. 12. uredbе. Te se činjenice redovno dokazuju krštenicom odnosno rodnim listom. Ne bude li to moguće, imaju nadležne prvostepene opšte-upravne vlasti provesti dokazni postupak u smislu tač. 2. i 3. cit. čl. 13. uredbе. Nadležnost upravne vlasti određuje se po mjestu rođenja odnosno po mjestu, gdje je dijete nadjeno, a ako je ovo nepoznato, onda po načelima sadržanim u § 49. zakona.

Činjenica, da je državljanstvo roditelja nepoznato, dokazuje se uvjerenjem prvostepene opšte-upravne vlasti, koja je nadležna po § 49.

## 3. Udaja.

### § 10.

Udajom za državljanina Kraljevine, strana državljanka stiče državljanstvo Kraljevine, izuzev slučajaja, da je izjavom pred udajom pridržala sebi državljanstvo po poreklu, ako to predviđaju zakoni njene otadžbine,

### K § 10.

Princip, da žena u državljanstvu mora slijediti svoga muža prihvatila su sa malom iznimkom zakonodavstva svih kulturnih naroda.

Ovaj princip uslijed neprekinute veze etičke i istorijske tradicije nalazi svoje opravdanje koli u principu jedinstva obitelji toli i u isključivosti muževne vlasti (*auctoritas maritalis*), koja ne dopušta strane intervencije. Rukovodjen etičkim principom, koji traži, da za svaku obiteljsku zajednicu važi isti zakon, koji će regulisati njene pravne odnose, odredio je i naš zakonodavac u § 10., da žena stiče udajom državljanstvo svog muža. Propis tog §-a odnosi se na stranu državljanku, koja se je udala za državljanina Kraljevine, pa postavlja pravilo, da ista sa tom udajom stiče naše državljanstvo. Od ovog principa dopušta zakon ipak jedan izuzetak. To je onda, ako je žena pred udajom pridržala sebi državljanstvo po porijeklu (rođenje, pozakonjenje) u smislu zakona njene otadžbine.

Uslov je dakle, da je takova izjava učinjena prije udaje i da zakonski propisi njene otadžbine unatoč udaje za inozemca dopuštaju pridržaj državljanstva po porijeklu.

Takovi propisi postoje u Belgiji po zakonu od 15. V. 1922. i u Rumunjskoj po zakonu od 22. II. 1922. Po njima Belgijanka odnosno Rumunjka ne gubi udajom za inozemca državljanstvo svoje otadžbine ipso iure. Ona ga naprotiv ima i dalje, ako prigodom udaje za inozemca dađe izričnu ovjerovljenu izjavu, da pridržaje državljanstvo po porijeklu.

U svakom slučaju gdje takova izjava predleži, imaju nadležne vlasti postupati po čl. 15. uredbe, koji određuje, da se pitanje pridržavanja državljanstva ima prosudjivati po propisima dotične države, čije državljanstvo žena pridržava. Međutim te vlasti ne treba da ulaze u raspravu o poblizim formalnostima, koje treba ispuniti za takovo pridržavanje, ako je izjava u skladu sa § 50. zakona i ako je dana prije udaje. Prema tome dosta je da je izjava dana u ovjerenj formi. Ako se pak radi o izjavi, koju daje povodom udaje malodobno lice, tada je još potrebno i odobrenje zakonitog zastupnika odnosno tutorske vlasti.

Pripadnice države, čije zakonodavstvo ne predviđa za ženu pridržavanje državljanstva **naročito izjavom**, ne mogu u smislu cit. čl. 15. uredbe in fine zadržati dotadanje državljanstvo, ako su se udale za državljana Kraljevine. To naravno može da važi samo za pripadnice stranih država, koje po zakonima svoje otadžbine udajom za inozemca gube ipso iure državljanstvo po porijeklu n. pr. Njemačka Danzig i Poljska, čiji zakon od 20. I. 1920. ide tako daleko te određuje, da Poljakinja gubi uslijed udaje za inozemca poljsko državljanstvo pače i onda, ako nije stekla državljanstvo svoga muža. Drugačije se ima stvar u onom slučaju, ako strana državljanka po zakonu svoje otadžbine udajom za inostranca ili konkretno za državljanina Kraljevine, ne gubi ipso iure državljanstvo po porijeklu, ma da je stekla državljanstvo svoga muža. Takove odredbe sadržaje zakon Sovjetske Rusije od godine 1918. i Sjedinjenih Sjeveroameričkih država od 20. VI. 1922. Po tim zakonima Ruskinja i Američanka ne gubi udajom za inozemca svoje dosadašnje državljanstvo ipso iure, već je zato potrebna formalna njena izjava, kojom se odriče istoga. Ovaj odstup od principa jedinstva obitelji izazvan je uticajem komunizma u Rusiji odnosno feminističkog pokreta u Americi.

Takav slučaj predviđa stav 1. čl. 14. uredbe, koji određuje, da se žena, koja po § 10. zakona stiče udajom naše državljanstvo ima smatrati državljankom Kraljevine i da se sa njom ima postupati po našim zakonima i onda, ako po propisima zakonodavstva njene predjašnje otadžbine nije udajom izgubila svoje predjašnje državljanstvo. Ovo predjašnje državljanstvo moći će se ali s obzirom na odredbe § 2. zakona priznati i uzeti u obzir tek onda, kada nastupi takova pravna činjenica, koja povlači za ženu za sobom gubitak našeg državljanstva. Na pr. poništenje braka na temelju izvršne sudske presude (§ 44. zakona), uslijed kojeg nastaje pravno stanje prije braka.

Ova je odredba uredbe donešena očito za to, da se izbjegne dvojnomo državljanstvu protiv principa, uzakonjenog u § 2., nu nikako nije izljev jedne krajne konsekvencije, jer — kako smo već prije vidjeli — i naš zakon dopušta — ako i izuzetno — dvojno državljanstvo (stav 1. § 14. i § 58.).

Odredba stava 2. čl. 14. uredbe, koja propisuje da pravilo iz prvog stava tog člana ne važi u izuzetnom slučaju, ako je strana državljanica izjavom pridržala svoje državljanstvo po porijeklu, jeste po našem mišljenju bila posve suvišna, jer je jasno, da se propisi naših zakona nemogu primjenjivati na lica, koja se po našem zakonu o državljanstvu imaju smatrati strancima.

§ 10. doista o tome ne govori, ali se samo po sebi razumjeva, da ovdje predviđeni brak mora da bude valjan po zakonima, koji su na snazi u Kraljevini. Prema tome potrebno je, da su ispunjene formalne i materijalne pretpostavke domaćeg civilnog prava (§ 47. i sl. o. g. z.). Žena, koja je stekla državljanstvo po § 10. pridržaje ga i kao udovica sve dotle, dok eventualnim iseljenjem iz državnog teritorija ne stekne drugo koje državljanstvo ili repatriacijom ne dobije opet državljanstvo, koje je imala prije udaje po porijeklu.

Iako § 10. to naročito ne odredjuje, razumjeva se samo po sebi, da udajom stečeno naše državljanstvo ne prelazi na djecu žene, koja potiču iz eventualnog njenog prijašnjeg braka, a isto tako ni na njezinu nezakonitu djecu izuzev slučaj, da ta djeca potiču od bračnog druga i da su stoga pozakonjena naknadnom ženitbom svojih roditelja.

Dok drugi strani zakoni n. pr. njemački i talijanski o državljanstvu koneksitet ženinog državljanstva sa onim muža temelje izravno na zakonu, naš § 10. osniva to državljanstvo na presumiranoj volji žene, slijedeći u tom francesku praksu<sup>1)</sup>. Ovisi

<sup>1)</sup> Weiss, *Traité théorique et pratique de droit international privé*, Paris 1907., str. 579.

naime o njoj samoj, da li će steći ili ne udajom naše državljanstvo.

Nama se čini, da svi razlozi shodnosti govore za to, da se slijedeći princip jedinstva obitelji uzakoni bezuslovni koneksitet ženinog državljanstva sa onim muža, pa da bi bilo bolje, kad i § 10. ne bi sadržavao uvodno spomenutu izuzetnu odredbu, koja stranoj državljanici udatoj za našeg državljanina daje pravo da može pridržati državljanstvo svoje otadžbine. Bolje je po našem mišljenju, da se učini i neki pritisak na volju žene, nego da se razbije jedinstvo obitelji, od kojega nastaju i pravno i moralno toliki blagotvorni učinci. Pored svega pokreta za emancipaciju i samosvojinost žene, koji je našao najviše odjeka u anglosaskim državama i u Rusiji, ipak većina država, pa donekle i sama Amerika, pogoduju u svojim propisima o državljanstvu, principu obiteljskog jedinstva.<sup>2)</sup>

Našim zakonom nije riješeno pitanje o državljanstvu žene, koje je ona stekla udajom za našeg državljanina, ako je brak sklopljen u dobroj vjeri, a proglašen je naknadno nevaljanim (**putativni brak**). Mora se dakle ovo pitanje prosuđivati po propisima o. g. z. o valjanosti braka. Budući da pak žena samo na osnovu valjanog braka uživa u smislu § 92. o. g. z. prava svoга muža, jasno biva, da proglašenjem nevaljanosti braka gubi ona državljanstvo, koje je na osnovu putativnog braka bila stekla po mužu. Ipak će to državljanstvo pridržati tako dugo, dok ne bude brak punosnažnom presudom nadležnih vlasti proglašen nevaljanim.

#### 4. Prirodjenje.

##### a) Uslovi.

##### § 11.

Prirodjenjem strani državljani mogu postati državljani Kraljevine: a) redovnim ili b) izuzetnim putem.

<sup>2)</sup> Vidi Schwarz, *Das Recht der Staatsangehörigkeit in Deutschland und im Ausland seit 1914*. Berlin 1925. str. 188.



## K § 11.

Prirodjenje ili **naturalizacija**, kako to strana zakonodavstva redovno nazivaju, u užem smislu riječi jeste onaj čin, po kojemu pojedinac pod stanovitim okolnostima, koje su predviđene u zakonu, dobiva ili sticajem nekih činjenica ili po dopuštenju toga zakona novo državljanstvo, koje po svojim učincima radja sad većim sad manjim pravima. Ovakvo shvataju naturalizaciju svi zakonodavni sistemi, nu sama naturalizacija dobiva posebno značenje i važnost tek po tome, da li je po pozitivnom pravu neke zemlje pri toj promjeni državljanstva dana prevađa volji države ili pojedinca, te po pravima, napose političkim, što ih dotično strano lice dobiva naturalizacijom.

Naturalizacija može da bude neodvisna od volje pojedinca (prisilna naturalizacija), kako to redovno biva pri kolektivnoj naturalizaciji, koja se sastoji u promjeni državljanstva cijelog jednog skupa naroda uslijed inkorporacije ili aneksije novog teritorija državi. To može da bude uslijed međusobnog sporazuma interesiranih država ili uslijed pobjede u ratu<sup>1)</sup> ili po propisima neke države, kojima se uređuje pitanje državljanstva. Tako n. pr. po brazilijanskom zakonu od 12. XI. 1902. smatra se brazilijanskim državljaninom inozemac, koji posjeduje u zemlji nekretnine ili oženi Brazilijanku, osim ako izrično izjavi, da ne želi mjenjati svoje državljanstvo. Ima naprotiv slučajeva, kada je za naturalizaciju potrebno, a i dovoljno očitovanje pojedinca za promjenu državljanstva. Drugim riječima, pojedinac, koji ima za to uslove propisane zakonom može, ako to želi, okoristiti se zakonskim propisom, te tražiti naturalizaciju kao svoje pravo. Tako biva u Kanadi, gdje po aktu od godine 1881. biva stranac pripušten polaganju zakletve o podanstvu nakon

<sup>1)</sup> Contuzzi, Sulla connessione di territorio, Dig. ital., Sv. VII., dio II. br. 1.

trogodišnjeg prebivanja u Kanadi. Nadležne vlasti t. j. federalna ili pokrajinska vlada pred kojom je dotično lice položilo zakletvu, ne ima da konstatuje drugo, nego li činjenicu trogodišnjeg prebivališta i dobro vladanje dotičnika, pa kada se to utvrdi, nemože reklamantu uskratiti naturalizaciju. Ovaj sistem slijede i većina južnoameričkih država. Svim tim propisima provejava jedan egoistični motiv, a svrha im je bila, da privuku strance, jer im je bila potrebna njihova radna snaga, napose kod izvajanja javnih radova, za koje nisu bili sposobni urodjenici. Treći, i u evropskim državama najobičniji sistem, jeste onaj, po kojem je doduše volja pojedinca potrebna, ali nije dovoljna da se konstituiraju državljanstvo. Po tom sistemu ima pojedinac, koji posjeduje uslove, predviđene u zakonu samo pravnu mogućnost, ali ne pravo, da steče novo državljanstvo, koje dobiva naročitom i posebnom dozvolom vlade, kojoj stoji na volju, da naturalizaciju dozvoli ili odbije. Te su države da spomenemo samo najvažnije: Belgija, Francuska, Engleska, Italija, Njemačka, Španjolska i Švicarska.

Po ovom trećem sistemu težište stvari leži u slobodi naturalizacije u dvostrukom smislu, t. j., da se nijedan inozemac ne može siliti na to da postane državljanin protiv svoje volje i da svaki stranac ima mogućnost, da to postane pod stanovitim okolnostima. Ta mogućnost ali kako je već gore naglašeno, ne tvori nikakovo pravo za pojedinca.

Pravno stanje, koje stvara i po našem i po sličnim zakonima, naturalizacija moglo bi dati pobude za razmišljanje o tom, ne predstavlja li akt naturalizacije neku vrst ugovora. Ovakvo shvata ovo pitanje n. pr. Cogordan<sup>2)</sup>, koji u molbi stranca, koji traži naturalizaciju nazrijeva obećanje, da će se pokoriti svim obavezama, koje proističu iz novog dr-

<sup>2)</sup> Cogordan, De la nationalité au point de vue des rapports internationaux, Paris 1891.

zavljanstva, dok je na strani države prihvat tog obećanja uz protuobećanje, da će mu priznati sva korelativna prava. Ovo je mišljenje međutim krivo, jer država primajući stranca u državljanstvu svezu, ne pretresa pitanje o obavezama i dužnostima, koje će novi član države imati odnosno uživati, jer su to stvari o kojima niti se može raspravljati niti sklapati kakova pogodba, budući da su već unapred zakonom riješene, već ocjenjuje samo shodnost, dali će primiti u političku zajednicu jedno novo lice. Država dakle aktom o naturalizaciji ne sklapa nikakove ugovore sa pojedincem, ne čini nikakove protuusluže, ne prima ponude, već mu jednostavno po svojoj diskrecionoj vlasti dopušta, da se može okoristiti jednom pravnom mogućnošću.

Mnogi odlični pisci<sup>2)</sup> vide u suglasju volje države, koja podjeljuje državljanstvo i onoga, koji ga prima, nakon što je prethodno tražio dozvolu, neki bilateralni (dvostrani) akt, koji stvara jedan trajni odnos dužnosti i prava između države i pojedinca. Ovo je ali mišljenje neispravno, jer ako se i mora priznati, da je konsens interesenta potreban pri konstituiranju državljanstva, taj konsens, koji predstavlja volju pojedinca da se okoristi objektivnim uslovima zakona, ne odgovara ipak, kako je ranije rečeno, ponudi pojedinca, a pogotovu nemože da odgovara nekom prethodnom prihvatu takove ponude sa strane države, očitovanom samim uzakonyenjem dozvole naturalizacije inozemaca. Uzah-tievu za naturalizaciju treba gledati isključivo jedno djelo pojedinca, koje javnoj vlasti daje mogućnost, da zametne zakonom propisani postupak i donese

<sup>2)</sup> Jelinek G., System der subjektiven öff. Rechte, II. izd., str. 118. Tübingen 1919., Ghironi, Trattato di diritto civile, sv. I. str. 20. Milano 1921., Laband, Das Staatsrecht des Deutschen Reiches, 5. izd. Sv. I. str. 166. Tübingen 1911. Sarwey, Das Staatsrecht des Königreichs Württemberg str. 165.

riješenje o stavljenom tom zahtjevu. Radi se dakle o jednostranom aktu državne vlasti, donešenom na osnovu slobodne ocjene<sup>3)</sup>.

Sa ovog gledišta moramo posmatrati i propise našeg zakona u pogledu naturalizacije. § 11. zakona određuje na ime, da strani državljani mogu postati državljani Kraljevine. Njima je dakle i po našem zakonu dana samo mogućnost, da mogu dobiti naše državljanstvo, ako udovolje uslovima, koje propisuju §§ 12. i 14. zakona. Nije to dakle ni po našem zakonu nikakovo njihovo pravo, već ovisi samo od nadležne vlasti i njezinog slobodnog rasudjivanja, da li će neko polučiti naše državljanstvo pače i u onom slučaju, ako je udovoljio i svim uslovima cit. §§-a.

§ 11. poznaje dva oblika naturalizacije. Ona može na ime da bude a) redovnim i b) izuzetnim putem.

Ovaj sistem slijede i druga neka zakonodavstva. Po madjarskom zak. čl. L: 1879., koji je još uvijek nepromijenjeno na snazi, stiče se naturalizacijom madjarsko državljanstvo ili na osnovu odluke ministra unutrašnjih poslova ili se podjeljuje kraljevskom poveljom. Dva oblika naturalizacije poznaje također Belgija i Engleska. Po belgijskom zakonu o sticanju i gubitku državljanstva od 5. V. 1922. postoji velika i obična naturalizacija. Velika naturalizacija podijeljuje se za izvanredne zasluge, stečene za državu i samo ova daje, kao i po madjarskom zakonu, pravo na uživanje političkih prava. Postupak je vrlo kompliciran i za svaku pojedinu naturalizaciju potreban je posebni zakon sankcioniran po kruni. I po engleskom pravu (zakon o naturalizaciji od godine 1870., koji u tom pogledu, nije mjenjan ni zakonima, koji su doneseni za vrijeme svjetskog rata) samo velika naturalizacija, koja se podijeljuje posebnim zakonom, izjednačuje naturalizovanog

<sup>3)</sup> Mayer Otto, Archiv für öff. Recht, sv. 3. str. 46. i sl. Fleiner, Institutionen des deutschen Verwaltungsrechts, 2. izd. str. 172. i sl. Tübingen 1912.

Engleza sa onim, koji je to po porijeklu, dočim sa redovnom naturalizacijom, koja biva na osnovu odluke eksekutivne vlasti, ne dobiva naturalizovano lice pasivno izborno pravo za parlamenat.

Po zakonu od 29. VI. 1906., koji je tek neznatno mjenjan zakonom od 9. V. 1918., može pojedinac biti naturalizovan ako je na teritoriju Sjedinjenih Sjeveroameričkih država nastanjen 5 godina, a od toga u državi, gdje želi postići naturalizaciju, najmanje godinu dana. Pored toga treba da se je dobro vladao za vrijeme stanovanja na teritoriju Sjeveroameričkih država.

Njemačka i Rumunjska poznaju samo jedan oblik naturalizacije. U Italiji biva naturalizacija kraljevskom odlukom, u Rumunjskoj zaključkom ministarskog savjeta, a u Njemačkoj dozvolom upravne vlasti kao i kod nas. Ove potonje države kao i naša izjednačuju naturalizovanog državljanina u pogledu svih prava, dakle i političkih sa ostalim državljanima, što je i posve opravdano i savremeno.

Po zakonu o izboru narodnih poslanika za narodnu skupštinu, koji je međjutim stavljen van snage zakonom od 13. I. 1929., uživali su u nas svi državljani bez razlike izborno pravo bez ikakvog ograničenja, a po zakonu od 31. VII. 1923. o činovnicima i ostalim držav. službenicima gradj. reda dostupna su načelno i sva zvanja državne službe naturalizovanim državljanima.

#### § 12.

Redovnim putem mogu steći državljanstvo Kraljevine strani državljani, ako budu ispunili slijedeće uslove:

1. da zatraže državljanstvo;
2. da u trenutku podnošenja molbe imaju najmanje punih 21 godinu;
3. da su u trenutku podnošenja molbe najmanje 10 godina neprekidno nastanjeni na teritoriji Kraljevine;

4. da imaju otpust iz svog dosadašnjeg državljanstva, odnosno verodostojno zajamčenje, da će ga dobiti;

5. da su dobrog vladanja;

6. da mogu izdržavati sebe i svoju porodicu; i

7. da im je jedna domaća opština zajemčila prijem u zavičajnu savez;

Brakom vezana žena ne može sama za sebe sticati državljanstvo Kraljevine prirodjenjem.

Uslov pod tačkom 4. mogu lica bez državljanstva odnosno lica, čija dosadašnja otadžbina u svojim zakonima ne dopušta otpust iz državljanstva ili predviđa gubitak državljanstva sticanjem stranog državljanstva, nadoknaditi izjavom, da se u želji sticanja državljanstva Kraljevine odreknu stranog državljanstva.

Lica narodnosti srpsko-hrvatsko-slovenačke mogu dobiti redovnim putem državljanstvo Kraljevine, ako ispunjavaju uslove iz tačke 1., 2., 5. i 6. ovoга параграфа. Ako su ova lica rođena ili bar tri godine nastanjena u jednoj opštini na teritoriji Kraljevine, ne treba da ispunjavaju ni uslov iz tačke 7. ovog параграфа; sticanjem državljanstva dobijaju zavičajnost u opštini rođenja ili nastanjenja.

#### K § 12.

Ovaj параграф donša propise o sticanju državljanstva naturalizacijom redovnim putem. Tim putem, koji ima karakter običnog sticanja državljanstva, može naturalizacijom steći naše državljanstvo svaki stranac, ako ispunjava uslove zakona. Budući da zakon izrično kaže »mogu steći državljanstvo« slijedi, da nadležnoj vlasti (stav 1. § 15.) pristoji po § 12. pravo odbiti zahtjev za naturalizaciju i onda, ako molitelj ispunjava i sve propisane uslove.

Kako stranac s jedne strane ne ima nikakovo pravo na naturalizaciju, tako s druge strane može da bude naturalizovan samo onda, ako ispunjava

uslove, koji su propisani u tački 1.—7 § 12. zakona. Taj paragraf sadržaje dakle uslove, kojima mora stranac bezuslovno udovoljiti, da mu se može podijeliti državljanstvo Kraljevine.

**Na tač. 1.** Budući da se državljanstvo prirodjenjem (naturalizacijom) po našem zakonu dozvoljava samo na zahtjev interesiranog lica (ovisi dakle jedino od njegove slobodne volje, da li će to zatražiti) ima isto podnijeti naročitu molbu, koju mora u smislu stava 1. čl. 16. uredbe svojeručno potpisati. Samo izuzetno, ako to traže posebne okolnosti (na pr. odsutnost, sakatost), može se uzeti u postupak i molba bez vlastoručnog potpisa, ako je podnese ovlaštenu zastupnik i pokaže propisno ovlaštenje (punomoć) molitelja, koje mu je dano *ad hoc* za podnošenje takove molbe. Porodi li se sumnja u ispravnost potpisa, ima nadležna vlast u smislu stava 2. čl. 16. uredbe najdalje u roku od osam dana pozvati molitelja, da pred općinskom vlasti potvrdi opstojnost svoje molbe. Provjeravanje ispravnosti molbe otpada u smislu stava 3. čl. 16. uredbe onda, ako je ista potpisana u općinskom uredu ili je ondje primljena na zapisnik. Ako općina ovu činjenicu u svom prijedlogu utvrdi, uzeti će nadležna vlast molbu u postupak bez provjeravanja ispravnosti potpisa. Ako je pak molitelj nepismen, tada treba da svoju molbu da na zapisnik kod općinske ili državne upravne vlasti (stav 4. čl. 16. uredbe).

**Na tač. 2.** Primanjem državljanstva prima dotično lice i obavezu da će vjerno ispunjavati podaničke dužnosti, koje su, kako je ranije rečeno i imovinsko-pravne prirode. To, pa jer očitovanje slobodne volje, koje se traži po tač. 1., može dati samo ono lice, koje posjeduje potpunu djelatnu sposobnost, propisuje tačka 2. § 12., da molitelj mora u trenutku podnošenja molbe imati najmanje punih 21 godinu života.

Dok je naš zakonodavac u pogledu punoljetnosti zauzeo jedno ekskluzivno stajalište, uteme-

ljeno na našim propisima, dopušta naprotiv nje-mački zakon o državljanstvu od 22. VI. 1913., da se potpuna djelatna sposobnost lica, koje traži naturalizaciju, može prosudjivati i po zakonima njegove dosadašnje otadžbine. Zato dopušta i naturalizaciju malodobnika. U tom slučaju treba da molbu podnese zakoniti zastupnik malodobnika, odnosno da dađe svoju privolu za podnošenje takove molbe. Medjutim najpretežniji dio i evropskih i prekoce-anskih država traži za punoljetnost 21 godinu života. Izuzetak čine: Argentina 22 godine; Chile, Danska i San Salvador 25 godina; Japan i Švicarska 20 godina; Mađarska 24 godine; Turska 16 godina.

Prema stavu 1. čl. 20. uredbe ima molitelj dokazati starost krštenicom odnosno rodnim listom.

**Na tač. 3.** Malo ne sva strana zakonodavstva traže za naturalizaciju dulje nastanjenje na teritoriju dotične države (Argentina, Brazilijska, Meksiko 2 god.; Austrija 4 god.; Belgija, Italija, Sjedinjene Sjeveroameričke države, Španjolska 10 godina, dotično pod stanovitim okolnostima (ženitba sa tu-zemkom itd.) 5 godina; Francuska, Rumunjska i Poljska 10 godina. Potonja traži još i poznavanje poljskog jezika; Engleska, Japan, Kina, Nizozemska i Rusija 5 godina; Švicarska 3 godine za strance, koji su veći dio svoje mladosti proveli u zemlji, inače 6 godina.) pa tako određuje i tačka 3. § 12. našeg zakona 10 godina **neprekidnog nastanjenja** na teritoriju Kraljevine. Taj se rok računa po trenutku podnošenja molbe deset godina unatrag. Samo ono lice dakle, koje se nastani na našem teritoriju i tu živi kroz 10 godina neprekidno, (traži se dakle kontinuitet prebivališta), može uz ispunjenje ostalih zakonskih uslova, steći naše državljanstvo putem naturalizacije. Za lica, koja su prije 1. decembra 1918. bila nastanjena na teritoriju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, važi u pogledu roka od 10 godina posebna odredba stava 1. § 57. (vidi tumačenje § 57.).

U dokaz desetgodišnjeg nastanjenja na teritoriju Kraljevine, ima molitelj doprinijeti uvjerenje nadležne općinske vlasti. Ako u mjestu stanovanja postoji prijavno odjeljenje državne redarstvene vlasti, tada se ima doprinijeti uvjerenje ovog odjeljenja. Kada je uvjerenje izdano po općinskoj vlasti može opšte-upravna vlast — smatra li to potrebnim — provjeriti istinitost navoda sadržanih u tom uvjerenju (čl. 21. uredbе).

Njemački zakon o državljanstvu ne propisuje nikakov rok nastanjenja. Traži samo da dotično lice ima u mjestu nastanjenja svoj vlastiti stan ili da je namješteno.

**Na tačku 4.** Lice, koje traži državljanstvo Kraljevine dužno je dokazati, da ima otpust iz dosadašnjeg državljanstva odnosno da posjeduje vjerodostojno zajamčenje, da će dobiti taj otpust. Prema čl. 22. uredbе dokazuje se ta činjenica odnosnim riješenjem nadležne vlasti moliteljeve otadžbine. Dok ovakovo riješenje po svojoj formi odgovara zahtjevima zvaničnog dokumenta, nisu naše vlasti dužne ispitivati, da li su ispunjene potrebne formalnosti, koje za otpust iz državljanstva propisuje zakonodavstvo dotične države. Ratio legis propisa tač. 4. jeste ta, da se izbjegne dvojnomo državljanstvu (§ 2. zakona).

Glede pravnog instituta otpusta iz državljanstva vidi tumačenje § 25. zakona.

**Na tač. 5.** Ovom tačkom traži se dobro vladanje, koje se prema čl. 25. uredbе redovno dokazuje svjedodžbom o vladanju, koju izdaje općina stalnog prebivališta ili zavičajna općina. Ova potonja ali samo onda, ako dotično lice ne ima stalnog prebivališta ili ako posljednji boravak molitelja u jednom kraju nije trajao bar 6 mjeseci.

Ako se radi o licu, koje je bilo kažnjeno zbog zločina ili zbog krivičnog djela, koje povlači za sobom gubitak građanske časti, dužnost je nadležne vlasti da obavi nužne izvide, da se utvrdi prošlost

molitelja i ustanovi, da li je dugodišnjim neporočnim životom stekao glas ispravnog građanina.

Ako veliki župan po ispitivanju rezultata izvida odnosno na osnovu službenih podataka ili uslijed notorno poznatih činjenica ne bi mogao steći uvjerenja o ispravnosti dotičnog lica, odbacit će, s pomanjkanja uslova tačke 5., molbu na osnovu § 16. Ovu odluku donoša veliki župan na osnovu slobodne ocjene.

**Na tač. 6.** Propis ove tačke da lice, koje traži državljanstvo Kraljevine bude u takovim ekonomskim prilikama, da može uzdržavati sebe i svoju porodicu, ima u cilju zaštitu interesa općine nastanjenja. Ide se za tim, da se ne privuku elementi, koji bi joj predvidno mogli pasti na teret. Osim Sovjetske Rusije, koja pogoduje proletarijat, ovakovu odredbu sadržavaju sva zakonodavstva.

Mogućnost izdržavanja dokazuje se u smislu stava 1. čl. 26. uredbе u pravilu uvjerenjem općine stalnog prebivališta, kojim se potvrđuje, da molilac može izdržavati sebe i svoju porodicu. Nu s obzirom na stav 3. toga člana, dovoljno će biti pružen dokaz o mogućnosti izdržavanja, ako molilac pokaže službeno liječničko (ljekarsko) uvjerenje, da je sposoban za privredjivanje bilo fizičkim bilo intelektualnim radom.

Ako se odredbom tač. 6. § 12. išlo zaista za tim — a to se mora predmnevati — da strani elementi ne padnu na teret zavičajne općine, onda ovaj potonji način pružanja dokaza o mogućnosti izdržavanja, ne daje baš uvijek sigurno jamstvo, da će se postići svrha, za kojom se je išlo. U doba na ime, kada neko traži naturalizaciju može biti potpuno čil i zdrav i uslijed toga sposoban za privredu, a u dogljedno vrijeme tako obočiti da postane trajno nesposoban za svaki rad.

U ostalom stav 2. čl. 26. uredbе daje velikom županu ovlaštenje, da može, ako nađe to potreb-

nim, odrediti posebne izvide o materijalnim i privrednim okolnostima molitelja.

Na tač. 7. Propis, da je stranac, koji traži državljanstvo Kraljevine dužan doprinijeti dokaz o tome, da mu je jedna domaća općina zajamčila primitak u zavičajnu svezu, logična je posljedica propisa § 3. zakona, po kojemu je posjedovanje državljanstva vezano uz zavičajnost u jednoj općini Kraljevine.

Do unifikacije propisa o općinskoj zavičajnosti, važe prema § 24. uredbe u pogledu zajamčenja prijema u zavičajnu svezu, propisi dotične pokrajine (zakon od 30. IV. 1880. o uređenju zavičajnih odnosa u Hrvatskoj i Slavoniji, madj, zak. čl. XXII. 1886. o uređenju općina, zakon bivše Austrije od 3. XII. 1863. odnosno od 5. XII. 1896. o uređenju zavičajnih odnosa).

Po propisu stava 2. čl. 24. uredbe, ima veliki župan izrijeком utvrditi u pogledu molbi priloženog zajamčenja općinske zavičajnosti, ne postoje li nedostaci formalnog značaja. Mora na ime priležati u smislu stava 6. čl. 87. uredbe općinsko uvjerenje da je nadležni općinski odbor (vijeće) dotičniku zajamčilo prijem u zavičajnu svezu općine. Ovo uvjerenje treba da odgovara formi, koja je propisana za zvanične općinske isprave.

Prema propisu stava 2. § 12. ne može brakom vezana žena sama za sebe sticati državljanstvo Kraljevine prirodjenjem. Naprotiv može to postići neudato lice odnosno brakom nevezano žensko lice, ali kad podnese molbu za naturalizaciju mora u smislu stava 2. čl. 20. uredbe priložiti molbi ispravu o slobodnom stališu odnosno o razvjenčanju. Ovu ispravu izdaje zavičajna općina na osnovu knjiga zavičajnika. U toj ispravi valja navesti i odluku suda odnosno nadležne vjerske vlasti, ako je žena razvedena ili brak poništen. Dok općine ne zavedu u smislu § 3. zakona, evidenciju državljana, izdaje ispravu matičar u mjestu stalnog boravka.

Stav 3. § 12. ima u vidu 1. lica bez državljanstva, (apolite), 2. lica, čija dosadašnja otadžbina u svojim zakonima ne predviđa otpusta iz državljanstva (Belgija, Bugarska, Francuska, Engleska, Italija, Nizozemska, Portugal, Španjolska, Sjedinjene Sjeveroameričke države, Argentina, Brazilija, Meksiko); 3. lica, čija dosadašnja otadžbina predviđa gubitak državljanstva sticanjem stranog državljanstva (Austrija, Belgija, Danska, Francuska, Engleska, Italija, Nizozemska, Španjolska, Sjedinjene Sjeveroameričke države, Meksiko, Japan). Budući da ova lica nisu u položaju, da doprinesu dokaz o otpustu iz državljanstva, kako to propisuje tačka 4. § 12., moraju prema propisu cit. stava 3. § 12. taj dokaz nadoknaditi izjavom, da se u želji, da steknu državljanstvo Kraljevine, odriču državljanstva svoje otadžbine. Ova izjava ima u smislu stava 1. čl. 23. uredbe odgovarati propisima § 50. zakona (vidi tumačenje tog §-a).

Posebnu blagodat zakona iz ispravno shvaćenih nacionalnih motiva uživaju lica narodnosti srpsko-hrvatsko-slovenačke. Za takova je naime lica u smislu zadnjeg stava § 12. zakona za stećenje državljanstva Kraljevine redovnim putem dovoljno: 1. da podnesu molbu nadležnoj vlasti; 2. da su navršila 21. godinu života; 3. da su dobrog vladanja i 4. da mogu izdržavati sebe i svoju porodicu. Ona ne trebaju dakle da doprinesu dokaze o 10-godišnjem neprekidnom nastanjenju na teritoriju Kraljevine i o otpustu iz državljanstva, a ako su bar 3 godine nastanjena u jednoj općini na našem teritoriju, ne moraju da udovolje ni tač. 7. § 12. u pogledu zavičajnosti. Ovakova lica dobivaju zavičajnost u prvom redu u općini rođenja, a ako su rođena u inozemstvu, tada u općini nastanjenja. Lica rođena u inozemstvu, koja još nisu tri godine nastanjena u jednoj općini na teritoriju Kraljevine, ne mogu u smislu stava 3. čl. 32. uredbe biti naturalizovana, ako u smislu cit. tač. 7. § 12. ne doprinesu dokaz, da im

je jedna domaća općina zajamčila prijem u zavičajnu svezu.

Prema propisu čl. 27. uredbe ima molitelj srpsko-hrvatsko-slovenačke narodnosti svoje narodno porijeklo dokazati:

1. uvjerenjem vlasti, da je prije 1. XII. 1918. bio u zvaničnim aktima zaveden kao pripadnik srpsko-hrvatsko-slovenačke narodnosti; ili

2. uvjerenjem opšte-upravne vlasti, da je u elaboratu o popisu pučanstva prije ujedinjenja, bio zaveden kao pripadnik srpske, hrvatske ili slovenačke narodnosti ili da je srpski, hrvatski ili slovenački jezik priznao kao jezik, kojim se služi redovno ili

3. školskim svjedodžbama, u koliko je iz njih vidljiva narodnost s obzirom na nastavni jezik škole i faktično učenje materinskog jezika; ili

4. uvjerenjem općinske vlasti, da se molitelj već iz djetinjstva služi isključivo srpskim, hrvatskim ili slovenačkim jezikom ili napekon

5. uvjerenjem koje nacionalne ili nacionalno-vjerske organizacije (udruženja, društva, crkvene općine i t. d.), čiji potpisani funkcionari po svojem dosadašnjem djelovanju daju dovoljnu garanciju za vjerodostojnost njihove izjave. Takova uvjerenja mora da budu potpisana prema pravilima organizacije.

Lice, koje nebi bilo u stanju da doprinese ni jedno od dokazala navedenih pod tač. 1.—5., morati će svoje narodnosno porijeklo dokazati drugim raspoloživim sredstvima, kojima se može ustanoviti narodna pripadnost dotičnog lica. Na pr. obrtnom iskaznicom, putnicom, obiteljskom izvjesnicom o članstvu kućne zadruge, bilo da se te isprave tiču neposredno molitelja ili njegovog roditelja.

## b) Postupak.<sup>1)</sup>

### § 13.

Lica, koja imaju uslove iz § 13. tač. 1.—7., a u trenutku podnošenja molbe najmanje su 30 godina neprekidno nastanjena na teritoriji Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, ne ispunjavajući za poslednjih 10 godina nikakvih obaveza prema dotadašnjoj otadžbini, imaju pravo, da dobiju redovnim putem državljanstvo Kraljevine.

### K § 13.

U slučaju § 13., koji nam predstavlja jednu specijalnu vrst nauralizacije, radi se o jednom pravu stečenom na osnovu po zakonu zahtjevanih i postojećih činjenica<sup>2)</sup>. Te su činjenice u konkretnom slučaju: a) ispunjenje uslova, navedenih u tač. 1.—7. § 12., b) 30-godišnje neprekidno nastanjenje na teritoriju Kraljevine i c) neispunjavanje obaveza prema dotadašnjoj otadžbini za posljednjih 10 godina. Prema čl. 50. uredbe smatraju se kao neispunjene one obaveze, koje po § 28. čine zaprijeke istupu iz državljanstva (vidi tumačenje toga §-a). Lica dakle, koja mogu dokazati, da udovoljavaju uslovima, navedenim pod sl. a—c) imaju pravo, da dobiju redovnim putem (§ 12.) državljanstvo Kraljevine. Jer se dakle radi o stečenom pravu, ne može se takovim licima uskratiti naturalizacija, ako predleže zakonom predviđene pretpostavke, te će im protiv eventualnog uskratnog rješenja pripadati pravo tužbe u smislu čl. 18. zakona od 17. maja 1922. o državnom savjetu i upravnim sudovima.

<sup>1)</sup> Intitulacija »Postupak« poгрešno je metnuta na ovo mjestu, jer su propisi §§ 13. i 14. materijalno-pravne prirode. Ispravno ona spada pred § 15. zakona.

<sup>2)</sup> Jellinek G., cit. op., str. 335.

Zakon i u slučaju § 13. traži potpuni kontinuitet prebivališta, nu pod tim se ne ima razumjevati, da dotično lice ne bi smjelo u poslovne svrhe vremenito izbivati iz mjesta svog redovitog prebivališta. To bi samo onda bilo, ako bi dotično lice središte svojih posala i nastan prenijelo izvan granica Kraljevine.

Po ovim načelima valja prosudjivati i slučaj iz tač. 3. § 12. s obzirom na neprekidno nastanjenje.

Rok od 30 godina predviđen u § 13. računa se prema stavu 2. § 57. najranije od 1. januara 1900., pak će se prema tome pogodovanjem, što ga daje § 13., moći poslužiti samo ona lica, koja će moći dokazati, da su od 1. I. 1900. do 1. I. 1930. bila neprekidno nastanjena na teritoriju Kraljevine.

Ratio legis ove potonje odredbe, koja ima uostalom prelazni karakter, nesumnjivo je ta, da se iz nacionalnih motiva, koliko je samo moguće, ograniči naturalizacija elemenata stranog jezika.

#### § 14.

Izuzetnim putem mogu steći državljanstvo i pre roka od 10 godina, bez otpusta iz stranog državljanstva ispunjavajući ostale uslove § 12.:

1. strani državljan, koji dobiju javnu službu profesora na jednom Univerzitetu Kraljevine;

2. lica, čiji prijem u državljanstvo iziskuju državni interesi;

3. lica, koja imaju zasluga za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ako ova lica ne ispunjavaju uslov postavljen u tač. 7. § 12. ovoća zakona dobijaju zavičajnost u opštini nastanjenja.

#### K § 14.

Ovaj paragraf sadržaje jedan beneficij za ona lica, koja ili već jesu ili će u buduće moći biti od koristi Kraljevini. To su lica specijalnih naučnih

spособnosti, ili koja su zavela kakovu industriju naročite vrste, kakove prije nije bilo u Kraljevini, ili su tvorci kakovog korisnog izuma; ukratko lica, koja imaju pravo na priznanje zemlje, jer su svojim umom i izumilačkim radom ili svojom ekonomskom djelatnošću donijeli koristi zemlji. Među takova lica ubraja propis § 14., i to: 1. strane državljane, koji postanu profesori na jednom univerzitetu države; 2. lica, čiji prijem u državljanstvo Kraljevine iziskuju državni interesi, te 3. lica, koja imaju zasluga za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Sva ovakova lica mogu prema § 14. steći izuzetnim putem državljanstvo i prije roka od 10 godina propisanog u § 12. i bez otpusta iz dosadašnjeg državljanstva, ako inače ispunjavaju uslove tač. 1.—7. cit. § 12. Ako ta lica ne ispunjavaju uslov postavljen u tački 7. § 12. zakona dobivaju zavičajnost u opštini nastanjenja. Tu će dakle ex offo odrediti zavičajnost prvostepena opšte-upravna vlast mimo općinskog odbora, dakako uz pravo žalbe na jednu višu upravnu vlast (nadležnog velikog župana) u smislu čl. 18. zakona o državnom savjetu i upravnim sudovima. Naš je zakonodavac u pogodovanju naturalizacije ovakovih lica išao tako daleko, da je odstupom od principa postavljenog u § 2. zakona, dopustio i kod nas, iz neke internacionalne kurtoazije, mogućnost dvojnog državljanstva.

Ovakovu naturalizaciju poznaje belgijsko, francusko, mađarsko i talijansko zakonodavstvo. Po ovom potonjem biva ova izvanredna naturalizacija uvijek samo na osnovu posebnog ad hoc donesenog zakona.

Prema stavu 1. čl. 31. uredbje dokazuje se javna služba profesora na jednom univerzitetu Kraljevine dekretom o imenovanju u originalu ili ovjerenom prepisu. U tom slučaju neće se ispitivati ostali uslovi, t. j. oni iz § 12. i to za to, jer postoji predmneva, da je to učinjeno s obzirom na čl. 2. činovničkog zakona od 31. jula 1923. već prigodom postavljanja (imenovanja) dotičnog lica.



U slučaju iz tačke 2. i 3. § 14. valja u smislu stava 2. čl. 31. uredbe da budu zvanično ustanovljene ili priznate one činjenice, na osnovu kojih se može odlučiti, da naturalizaciju iziskuje državni interes odnosno da se radi o licu, koje ima zasluga za Kraljevinu. O tom odlučuje u svakom konkretnom slučaju nadležna vlast po slobodnoj ocjeni.

#### § 15.

O sticanju državljanstva po § 12. donosi rešenje po slobodnoj oceni Ministar Unutrašnjih Dela.

Rešenja po § 13. donosi nadležni veliki župan.

O prirodjenju izuzetnim putem donosi rešenje Ministar Unutrašnjih Dela po odluci Ministarskog Saveta.

#### K § 15.

U ovom §-u ustanovljena je realna nadležnost za rješavanje molbi za naturalizaciju. Kada se radi o naturalizaciji po § 12. zakona, donosi rešenje ministar unutrašnjih dela. Pored onoga, što je već u tom pogledu rečeno pri tumačenju § 12., valja još napomenuti, da podijeljivanje državljanstva tvori jedno vrhovno pravo države, pak je posve logično, da rješavanja državne vlasti potpadaju slobodnoj ocjeni onoga, koji je pozvan da donosi takova rješavanja. S obzirom na tač. 3. čl. 19. zakona o državnom savjetu i upravnim sudovima neće biti dakle mjesta tužbi na državni savjet protiv rješavanja ministra unutrašnjih djela, kojim odbija molbu za naturalizaciju redovnim putem.

Drugačije se ima stvar, kada veliki župan donosi rješavanje po § 13. zakona. Tu se više ne radi o slobodnoj ocjeni, jer onim licima, koja ispunjavaju uslove iz §§-a 12. i 13. odnosno stava 2. § 57. pripada zakonom priznato im pravo, da budu primljena u državljansku savez Kraljevine. Protiv negativnog dakle rješavanja, donesenog po velikom županu na osnovu stava 2. § 15., biti će nakon iscrpljenog administrativnog postupka mjesta tužbi na državni sa-

vjet, u koliko bi rješanjem ministra (stav 2. § 16.) bilo potvrđeno prvostepeno negativno rješavanje velikog župana.

Prema stavu 3. § 15. donosi rješavanja o prirodjenju (naturalizaciji) izuzetnim putem ministar unutrašnjih djela po odluci ministarskog savjeta. Propis ovog stava izmijenjen je zakonom od 27. I. 1929. o izmjeni zakonskih odredaba, kojima se propisuje saslušanje ili odlučivanje ministarskog savjeta u toliko, da će sada donositi rješavanje ministar unutrašnjih dela u saglasnosti sa predjednikom ministarskog savjeta.

U stavu 3. § 15. ne kaže se do duše, da se rješavanja o prirodjenju izuzetnim putem donose po slobodnoj ocjeni, ali kad se uoči činjenica, da i propis § 14. izričkom naglašava, da strani državljani mogu izuzetnim putem dobiti državljanstvo Kraljevine, dakle da prema tome ne imaju na to ikakovo pravo, slijedi, da i u ovom slučaju donosi ministar unutrašnjih djela rješavanje po slobodnoj ocjeni. S obzirom na ono, što je već rečeno pri tumačenju § 14. manje ili skoro nikako ne će dolaziti u obzir ta ocjena, kada se radi o tač. 1. § 14., ali će ista naprotiv i te kakovu ulogu igrati kada se bude radilo o tom, da se prosudi, da li zaista postoji takav državni interes (tač. 2.) ili je neko stekao tolike zasluge za Kraljevinu, da je udovoljenje njegovoj molbi za prijem u državljansku savez opravdano. Pored svih zasluga, državnu vlast mogu voditi pri odlučivanju tako važni državni interesi, koji traže, da se ne dozvoli naturalizacija. Gdjekad se može pače desiti, da razlog za negativno rješavanje ne leži baš u ličnosti samog molitelja, već kojega od članova obitelji, koji slijede njegovo državljanstvo iure sanguinis (po krvnoj svezi).

pozitivno rješavanje, koje se donosi po § 15. mora u smislu čl. 32. uredbe sadržavati slijedeće: 1. valja navesti da se priznaje prirodjenje po § 12. redovnim ili § 14. izuzetnim putem; 2. da se moli-

telju dopušta polaganje zakletve, kojom će postati državljanin Kraljevine, te primiti zavičajnost odnosno općine; 3. valja u riješenju navesti rok, do kojeg traje njegova važnost (§ 20.). Ako je naturalizovano lice oženjeno, valja u riješenju navesti i sva lica, koja obuhvata prirodjenje (§ 19. zakona).

Kada donosi riješenje veliki župan po § 13. na osnovu stava 2. § 15., tada valja poslati prijepis tog riješenja ministarstvu unutrašnjih djela radi postupka u smislu čl. 36.—38. uredbe (vidi Dodatak I.).

#### § 16.

Molbu za sticanje državljanstva treba podneti prvostepenoj upravnoj vlasti, u čijem se području nalazi opština, koja je molioću zajemčila prijem u zavičajnu svezu odnosno koja dolazi u obzir u smislu posljednjeg stava § 14. ovog zakona.

Prvostepena upravna vlast predložiće dokumentima snabdeven predmet nadležnom Velikom Županu, koji može molbu odbaciti ako nisu ispunjeni uslovi, koji se traže po § 12. tač. 1., 2., 5., i 6. odnosno u slučaju izuzetnog prirodjenja po § 14.

Protiv rešenja Velikog Župana dopuštena je žalba na Ministra Unutrašnjih Dela.

Ako pak Veliki Župan smatra, da su gore pomenuti uslovi ispunjeni, predložiće predmet sa svojim mišljenjem na rešenje Ministru Unutrašnjih Dela, ako ga na osnovu § 15. stav drugi ne rešava u vlastitoj nadležnosti.

#### K § 16.

U ovom §-u propisuje se teritorijalna nadležnost vlasti za riješavanje molbi za sticanje državljanstva. Nadležnost prvostepene upravne vlasti opredjeljuje se na ime po općini, koja je molioću zajemčila prijem u zavičajnu svezu općine, odnosno po općini, na čijem je području isti nastanjen. U prvom redu dakle dolazi u obzir ono sresko pogla-

varstvo, odnosno u gradovima, državna redarstvena vlast, u čijem se području nalazi općina, koja je zajemčila prijem u zavičajnu svezu (tač. 7. § 12.), a tek onda, kada takove nebi bilo, općina nastanjena (poslijednji stav § 14.).

Prema propisu čl. 17. uredbe valja da prileže molbi za naturalizaciju u pravilu sva dokazala o postojanju uslova, navedenih u tački 2.—7. § 12. Ako se radi o naturalizaciji izuzetnim putem (§ 14.) dostajati će ipak dokazala o postojanju uslova iz tač. 2., 5. i 6. § 12. Nu ako u ovom potonjem slučaju nebi ni ta dokazala predložila, ima nadležna vlast molbu povratiti molioću sa pozivom, da ju u roku od tri mjeseca nadopuni. Ako molitelj u tom roku nebi udovoljio pozivu, dostavlja se predmet na riješenje nadležnom velikom županu.

Kad je molba valjana instruirana, dužnost je prvostepene opšte-upravne vlasti, da ju ocjeni na osnovu okolnosti u njoj izloženih, zatim na osnovu pruženih dokazala i zvanično poznatih činjenica, pa da ju prema propisu čl. 18. uredbe najkasnije u roku od 14 dana predloži velikom županu sa svojim mišljenjem. Ako molba sadržaje nejasnoća u pogledu bitnih okolnosti, upravna će vlast prije toga najpodesnijim i najbržim načinom eventualno i pomoću podređenih organa javne bezbjednosti te nejasnoće razjasniti.

Veliki župan ima u smislu čl. 19. uredbe provjeriti, da li postoje zakonom propisani uslovi, naročito oni tačke 2., 5. i 6. § 12., zatim iz čl. 13. i iz tač. 1. čl. 14., te prosuditi, da li su valjana doprinesena dokazala, pa prema rezultatu dalje postupiti po čl. 28. uredbe. Ako se naime radi o licima, koja svoju molbu za naturalizaciju temelje na tridesetgodišnjem neprekidnom nastanjenju na teritoriju Kraljevine, donijeti će riješenje prema stavu 2. § 15. u vlastitom djelokrugu. Protiv negativnog riješenja velikog župana pristoji stranci u smislu stava 2. § 16. zakona odnosno stava 2. čl. 28. uredbe pravo žalbe

na ministra unutrašnjih dela u roku od 15 dana. Negativno riješenje moći će u slučaju § 13. donijeti veliki župan samo onda, ako nisu ispunjeni uslovi toga §-a (vidi tumačenje istoga). Nu molbu će veliki župan u smislu stava 3. čl. 28. uredbe u vlastitom djelokrugu odbaciti i u onom slučaju, ako se je uvjerio, da nisu ispunjeni uslovi iz tač. 5. i 6. § 12. (dobro vladanje i sredstva za uzdržavanje). Znači dakle, da se veliki župan neće u opšte ni upuštati u provjeravanje dokaza iz tač. 2., 3., 4. i 7., ako je iz spisa utvrdio, da nije udovoljeno uslovima cit. tač. 5. i 6. § 12.

Molbu za prijem u državljanstvo valja u smislu zakona o taksama od 27. VI. 1921. nadopunjenog zakonom od 25. X. 1923. T. br. 51. taksirati sa 100 dinara.

Kada je svim zakonskim uslovima bilo iz § 12., bilo iz § 14. udovoljeno, predlaže veliki župan u smislu stava 3. § 16. odnosno stava 3. čl. 28. uredbe cio predmet ministru unutrašnjih djela, koji će nakon provedenog postupka prema čl. 29. i 30. uredbe, donijeti riješenje prema propisu stava 1. čl. 32. uredbe.

#### § 17.

Lice, kome je rešenjem Ministra priznato državljanstvo prirodjenjem, položiće pred prvostepenom upravnom vlašću Kraljevine zakletvu, koja glasi:

»Ja . . . . . stupajući u državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca zaklinjem se svemogućim Bogom, da ću vladajućem Kralju svagda biti veran, da ću se Ustava i ostalih zakona savesno pridržavati, da ću tačno ispunjavati sve građanske dužnosti i verno služiti interesima države i naroda Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Tako mi Bog pomogao!«<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> U zakonu sadržani tekst zakletve izmijenjen je na osnovu čl. 1. zakona od 15. II. 1929. o zakletvama i zaverama uredbom ministra unutrašnjih djela od 19. III. 1929. Kom. br. 116 i glasi kako slijedi:

Originalni zapisnik o položenoj zakletvi upravna vlast mora dostaviti Ministru Unutrašnjih Dela, koji će odmah izdati svedočanstvo o primljenju.

U tom svedočanstvu imaju se naznačiti svagda lica, koja su tim prirodjenjem stekla državljanstvo Kraljevine.

#### K § 17.

Pravni učinak dobiva podijeljeno državljanstvo tek položenjem zakletve o podaničkoj vjernosti. Ona je prema tome konstitutivni element državljanstva. Zakletvu o podaničkoj vjernosti propisuju i druga zakonodavstva, pa ju tako propisuje i naš zakon u § 17. Položenje zakletve samo se sobom opravdava, kada se uvaži, da je vjernost poretku u državi i njenim zakonima jedna osnovna dužnost državljanina, pa je svakako nužno, da i novi član državne zajednice jednim svečanim aktom poda obećanje, da će toj dužnosti vijerno i predano udovoljavati.

Prema stavu 1. § 17. i čl. 33. uredbe zakletva se u pravilu polaže kod prvostepene opšte-upravne vlasti (sresko poglavarstvo, redarstvena vlast u gradovima), u čijem području leži buduća moliteljeva zavičajna općina. Ako ali molitelj u području spomente upravne vlasti ne ima svoje prebivalište i to vjerodostojno dokaže, mora ponudjenu zakletvu primiti svaka državna opšte-upravna vlast, a tako i zastupstva Kraljevine na strani, nu to samo onda,

»Ja . . . . . stupajući u državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca zaklinjem se Svemogućim Bogom, da ću vladajućem Kralju svagda biti veran, da ću se zakono savesno pridržavati, da ću tačno ispunjavati sve građanske dužnosti i verno služiti interesima države i naroda Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Tako mi Bog pomogao!«

(Vidi Službene Novine od 21. marta 1929. br. 67.)

ako dotično lice predoči rješenje po čl. 32. uredbe i ako ne ima sumnje o ispravnosti i važnosti ovog rješenja (§ 20. zakona i 35. uredbe).

Po odredbi stava 1. člana 34. uredbe, zakletva se polaže po propisima, koji važe za zakletve u sudskom postupku (građanski parbeni postupnik). Ako žena i malodobna djeca primaju prirodjeno državljanstvo zajedno sa moliteljem, tada po njemu položena zakletva važi i za nje.

O položenoj zakletvi mora dotična upravna vlast sastaviti zapisnik po obrascu III. (vidi Dodatak I.) u tri doslovno jednaka primjerka. Ovaj zapisnik mora sadržavati: 1. tekst zakletve; 2. naznaku lica, za koje važi položena zakletva; 3. potvrdu izvršenog akta zakletve sa datumom i potpisom lica, koje je položilo zakletvu, te predstavnika vlasti, pred kojim je ista položena.

U smislu stava 2. § 17. i stava 3. čl. 34. uredbe, ima opšte-upravna vlast u roku od 3 dana originalni zapisnik uputiti preporučenim pismom neposredno ministru unutrašnjih dela, koji će odmah izdati svjedočanstvo o naturalizaciji (prirodjenju) po obrascu IV. (vidi Dodatak I.). Za ovo svjedočanstvo mora molitelj u smislu zakona o taksama od 27. VI. 1921. nadopunjenog zakonom od 25. X. 1923. po T. br. 58. platiti taksu od 400 dinara.

Jedan primjerak kopije zapisnika uručuje se naturalizovanom državljaninu, a drugi pohranjuje se u arhivu.

U svjedočanstvu imaju se u smislu stava 3. § 17. naznačiti sva lica (molitelj, žena i maloljetna djeca), koja su tom naturalizacijom stekla državljanstvo Kraljevine.

Propisi o evidenciji naturalizovanih državljanina, koju vodi ministarstvo unutrašnjih djela, sadržani su u čl. 37. i 38. uredbe (vidi Dodatak I.).

### c) Dejstvo.

#### § 18.

Prirodjenje ne dejstvuje unatrag. Tek kada prirodjeni položi zakletvu po prethodnom paragrafu, on postaje državljaninom Kraljevine, te sa danom zakletve dobija sva građanska i politička prava, u koliko posebni zakoni ne ograničavaju prirodjenima ta prava.

#### K § 18.

U § 16. ustanovljuje se vrijeme, od kojeg naturalizacija dobiva pravnu snagu. Mjerodavan je dan položene podaničke zakletve. Neki strani zakoni, koji ne propisuju polaganje zakletve kao što n. pr. njemački od 22. VII. 1913., smatraju mjerodavnim za pravnu snagu naturalizacije dan uručenja isprave o naturalizaciji.

Sa danom položene zakletve dobiva naturalizovano lice u smislu § 16. sva građanska i politička prava, u koliko nebi posebni zakoni ograničavali naturalizovanim državljanima te prava. Takovo ograničenje predvidja n. pr. stav 2. čl. 2. zakona o činovnicima i ostalim službenicima građanskog reda koji propisuje, da prirodjeni državljani koji nisu srpsko-hrvatsko-slovenačke narodnosti mogu dobiti državnu službu samo ako su deset godina nastanjeni u Kraljevini. Pored toga traži se naročito odobrenje državnog savjeta. Inače ali uživaju po našim propisima svi državljani bez razlike sva građanska prava u potpunom opsegu, a uživali su po postojalim izbornim propisima i politička prava.

Po raznim legislativnim sistemima nije to svuda jednako, naročito u pogledu političkih prava (vidi tumačenje § 12.).

Po našem mišljenju naš je zakonodavac posve ispravno i savremeno postupio, kada je naturalizovanim državljanima u glavnome dao isti pravni položaj u državi, kao i ostalim državljanima. Neke tragove ovakovom izjednačenju nalazimo već i u rimskom pravu, kad je za vladavine Justinijanove prestalo strogo lučenje između građana uživajućih potpuna prava (*cives optimo iure*) i stranca.

#### § 19.

Prorodjenje dejstvuje i u prilog dece mlade od 21 godine i u prilog žene, izuzev slučaja da se ista državljanstva Kraljevine odreće u nameri, da očuva državljanstvo, koje je i pred udajom sebi izjavom pridržala, ako to predviđaju zakoni njene otadžbine.

#### K § 19.

Paragraf 19. postavlja pravilo, da naturalizacija djeluje u prilog malodobne djece i u prilog žene. To odgovara principu porijekla (*ius sanguinis*) i jedinstva obitelji, što ga je prihvatio naš zakonodavac. U pogledu žene ali dopušta § 19. ipak jedan izuzetak. Ona se može na ime odreći državljanstva Kraljevine u namjeri da očuva državljanstvo, koje je i pred udajom sebi izjavom pridržala, ako to predviđaju zakoni njene otadžbine. Nu takovo određenje ima pravnu valjanost u smislu čl. 39. uredbe samo onda, ako takova žena prigodom naturalizacije svoga muža ponovno dade izjavu da pridržava svoje državljanstvo po porijeklu. Ne dade li dakle takove ponovne izjave stiče naše državljanstvo ipso iure uslijed naturalizacije svoga muža.

Pri tumačenju § 10. bilo je poblize govora o modalitetima izjave, što ju mora dati žena povodom udaje, ako želi pridržati državljanstvo svoje otadžbine, te su ondje navedena i zakonodavstva, koja predviđaju takovo pridržanje, pa sve što je ondje rečeno, važi i za primjenjivanje paragrafa 19. N. pr.

Belgijanka udala se je svojedobno za inozemca, koji nije bio belgijanski državljanin, te je posluživ se pogodnošću, što ju zakon od 15. V. 1922. daje, pridržala svoje belgijsko državljanstvo. Njezin suprug molio je po § 12. zakona prijem u državljanstvu svezu Kraljevine i pošto je udovoljio svim propisanim zakonskim uslovima, to je državljanstvo i stekao. Po principu jedinstva obitelji, koji je došao do izražaja u § 19. stiče i njegova supruga državljanstvo Kraljevine, ma da je svojedobno prigodom udaje pridržala belgijsko državljanstvo, ako prigodom po njezinom suprugu zatražene naturalizacije ne ponovi svojedobno pred vlašću danu izjavu, da pridržaje belgijsko državljanstvo.

Skoro identičnu odredbu u pogledu žene sadržaje i čl. 34. rumunjskog zakona od 23. II. 1924. o sticanju i gubitku državljanstva. Po tom propisu djeluje naturalizacija i u prilog žene, osim ako se odreće rumunjskog državljanstva ovjerenom izjavom u namjeri, da si pridržati bilo državljanstvo, što ga je stekla udajom ili državljanstvo porijekla, što si ga je pridržala izjavom danom prije udaje. Naprotiv po belgijskom pravu (čl. 4. zakona od 15. V. 1922.) žena uslijed naturalizacije muža ne stiče ipso facto belgijsko državljanstvo, — jer je ono lično — već samo onda, ako istodobno sa suprugom zamoži naturalizaciju. U tom slučaju ne treba da ispuni one uslove uz koje je vezana naturalizacija muža.

Po belgijskom pravu kao i po onom Sjedinjenih Sjeveroameričkih država može udata žena naturalizacijom i samostalno t. j. neodvisno od muža steći belgijsko odnosno američko državljanstvo. To je posljedica principa samosvojnosti žene, koji pod uticajem feminističkog pokreta slijede ove države. Međutim po pravu većine stranih država djeluje naturalizacija bez ikakvih daljnjih ograničenja na ženu i na malodobnu djecu. Ovakovo pravno stanje nalazimo u Danskoj, Franceskoj, Engleskoj, Italiji, Madjarskoj, Nizozemskoj, Njemačkoj, Norveškoj, Švedskoj, Svicarskoj i Španjolskoj.

## § 20

Ako lice, kome je rešenjem priznato prirođenje, u toku od šest mjeseci od dana saopštenja ne položi propisanu zakletvu, na osnovu toga rešenja ne može steći državljanstvo ove Kraljevine.

## K § 20.

Po propisu § 20, prestaje važnost riješenja, kojim je priznata naturalizacija, ako dotično lice u toku od šest mjeseci, računajući od dana, kada mu je riješenje dostavljeno, ne položi zakletvu propisanu u § 17. zakona. Dosljedno tome ne može više na osnovu tog riješenja steći državljanstvo Kraljevine.

Prema stavu 1. čl. 35. uredbe imade se predaja (dostava) riješenja izvršiti najkasnije u toku prvih šest mjeseci od izdanja riješenja. Biti će dakle briga nadležnih upravnih vlasti, da se dostava unutar toga roka doista i izvrši. Međutim može se deseti, da se dostava nije mogla obaviti iz tehničkih razloga (nepoznato boravište, odsutnost i t. d.). Takove zaprijeke imade vjerovatno u vidu i stav 2. čl. 35. uredbe, pa određuje, da važnost riješenja o prirođenju prestaje u svakom slučaju, ako je od dana njegovog izdavanja prešlo godinu dana. Tu je dakle predviđen slučaj, kada neizvršenje predaje odnosno dostave nije prouzrokovano ničijom krivnjom.

Naprotiv predviđa stav 3. čl. 35. uredbe slučaj, kada je predaja riješenja zadocnila krivnjom vlasti, pa određuje, da je dotična vlast dužna ishoditi novo riješenje i što prije dostaviti ga molioću. Za ovo ponovno riješenje ne naplaćuje se nikakova taksa.

Propis § 20. normirao je jednu štetnu posljedicu za onaj slučaj, ako naturalizovano lice nije u toku od 6 mjeseci od dana dostave riješenja položilo zakletvu, a ta je, da na osnovu toga riješenja ne može više steći državljanstvo Kraljevine. Slijedi dakle da mora u takovom slučaju ponovno izazvati postupak

nadležne vlasti podnešenjem propisne molbe za naturalizaciju.

Sve su te odredbe donesene, da se, koliko je moguće, izbjegne izigravanju zakona.

## III. GLAVA

## Gubitak državljanstva.

## § 21.

Državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca gubi se:

1. otpustom (§ 27.);
2. odsutnošću (§ 28.);
3. udajom (§ 29.);
4. pozakonjenjem (§ 30.);
5. odricanjem (§ 31.);
6. oduzimanjem (§ 32. i 33.).

## K § 21.

Polazeći sa gledišta, da je državljanstvo jedno lično pravo i da stoga nikako nije nerazriješiv odnos, koji postoji uslijed podanstva između države i pojedinca, svi moderniji zakoni (Belgija, Danska, Francuska, Engleska, Italija, Nizozemska, Španjolska, Sjedinjene Sjeveroameričke države, Brazilija, Meksiko, Japan), predviđaju gubitak državljanstva sa samim faktom stećenja tuđeg državljanstva. Tu je dakle jedini pravni osnov gubitku državljanstva otadžbine prelaz u državljansku svezu jedne druge države.

Naš zakonodavac naprotiv, i ako je pod stano vitim uslovima dopustio mogućnost gubitka državljanstva također s naslova odsutnosti i odricanja, u principu ipak postavlja kao glavni uslov za taj gubitak otpust, koji dozvoljava eksekutivna vlast. U tome slijedi naš zakon istovrsni mađjarski zakon od godine 1879, s kojim ima gotove iste odredbe

s obzirom na gubitak državljanstva, a donekle i njemački od 22. VII. 1913. U § 21. pobrojani su na ime kao i u tim zakonima pravni naslovi, sa kojih se gubi državljanstvo Kraljevine. To biva: 1. otpustom, 2. odsutnošću, 3. udajom, 4. pozakonjenjem, 5. odricanjem i 6. oduzimanjem.

### 1. Otpust iz državljanstva.

#### a) Uslovi.

##### § 22.

Svakom je državljaninu slobodno istupiti iz državljanstva, pošto ispuni svoje obaveze prema državi (čl. 20. Ustava).

##### § 23.

Zbog neispunjenih obaveza nemoгу istupiti iz državljanstva Kraljevine državljani:

1. lica, koja stoje pod vojnom obavezom, u koliko to sprečavaju propisi zakona o ustrojstvu Vojске i Mornarice;
2. lica pod istragom, odnosno optužbom zbog krivičnih dela;
3. lica, koja nisu izdržala dosudjenu kriminalnu kaznu;
4. lica, koja su u zaostatku plaćanjem novčane kazne;
5. lica, koja su u zaostatku plaćanjem državnog ili samoupravnog poreza.

Isto tako ne mogu istupiti iz državljanstva aktivni državni službenici vojnog i građanskog reda; narodni poslanici, poslanici odnosno časnici i službenici samoupravnih tela.

#### K § 22. i 23.

Odredba § 22. recipirana je iz propisa čl. 20. Ustava, koji je međutim stavljen van snage. Po toj odredbi naš zakon ne krati do duše istup iz dr-

žavljanstva Kraljevine, ali čini ga ovisnim od toga, da je dotično lice udovoljilo svojim obavezama prema državi. Te su obaveze taksativno pobrojane u stavu 1. tač. 1—5., dok su zapriečke istupu navedene u stavu 2. § 23.

Najvažnije od tih obaveza, s obzirom na državni interes, jesu one, spomenute pod tač. 1. i 5. Po tač. 1. ne može se dozvoliti otpust iz državljanstva licu, koje nije udovoljilo svojoj vojnoj obavezi, a po tač. 5. onomu, koje je u zaostatku sa plaćanjem državnog ili samoupravnog poreza. To su osnovne dužnosti svakog državljanina svugdje (vidi tumačenje § 1.), koje su usko vezane uz odnos podanstva, pak kada je već naš zakonodavac prihvatio sistem otpusta iz državljanstva, posve je prirodno, da ga je vezao uz ispunjenje spomenutih obaveza.

Odredba tač. 1. čl. 23. donesena je u skladu sa čl. 8. zakona od 9. VIII. 1923. o ustrojstvu vojske i mornarice, koji određuje: »da niko nemože istupiti iz državljanstva Kraljevine, dok ne odsluži svoj rok u kadru, izuzev po odluci ministarskog saveta«. Poštoje li dakle takovi važni razlozi, da se nekomu izuzetno i prije nego li je odslužio kadarski rok, dozvoli istup iz državljanstva donosi u svakom konkretnom slučaju odluku ministarski savjet odnosno sada s obzirom na zakon od 27. I. 1929., ministar vojske i mornarice u saglasnosti sa predsjednikom ministarskog savjeta (vidi tumačenje § 15.).

Obaveze napomenute u tač. 2—4. osnivaju se na principu isključive nadležnosti za progon i kažnjavanje krivičnih djela vlastitih podanika, te izvršenja kazna nad njima, pače i onda, ako su počinjena na tuđem teritoriju.

Funkcije spomenute u stavu 2. § 23. (aktivni službenici vojnog i građanskog reda, narodni poslanici, poslanici odnosno časnici i službenici samoupravnih tela) bezuslojno su po postojećim propisima vezane uz posjedovanje državljanstva Kraljevine (zakon od 1. VII. 1923. o činovnicima i ostalim

državnim službenicima građanskog reda, zakon od 8. VIII. 1923. o ustrojstvu vojske i mornarice, zakon od 26. IV. 1922. o oblasnoj i sreskoj samoupravi i zakon o izboru narodnih poslanika, koji je madju-tim, kako je već ranije spomenuto, stavljen van snage), pa je posve prirodno, da se licima, o kojima je riječ u tom stavu, ne može dozvoliti istup iz državljanstva, dok vrše rečene funkcije.

Propis zadnjeg stava § 23., u koliko se tiče službenika, odnosi se samo na aktivne službenike vojnog i građanskog reda. Nastaje stoga pitanje, da li mogu iz državljanstva istupiti penzioneri i kakove nastaju pravne posljedice za slučaj istupa s obzirom na pravo na penziju. Naše zakonodavstvo išlo je tako daleko, pa je čak i privremeno uživanje penzije u tuđoj zemlji samo izuzetno dozvolilo (čl. 157. činov. zakona od 31. VII. 1923.), pa slijedi odatle, da penzioner, koji istupi iz državljanstva Kraljevine, nemože dalje uživati penziju. Nu jer se tu radi o jednom stečenom pravu, on ne gubi ipso facto i samo pravo na penziju, već ono počiva, a oživljuje opet za slučaj repatrijacije, t. j. ponovnog stečenja državljanstva (§ 38.).

Opstojnost ispunjenja obaveza, navedenih pod tač. 1—5. § 23. dokazuje se prema tač. 1., 2. i 3. stav 1. čl. 43. uredbе na slijedeći način:

1. kao dokaz o ispunjenoj vojničkoj obavezi može da služi samo uvjerenje nadležne komande vojnog okruga odnosno riješenje u smislu čl. 8. zakona o ustrojstvu vojske i mornarice (vidi tumačenje § 15.);

2. o nepostojanju zaprijeke, navedenih pod tač. 2—4. § 23. izdaje uvjerenje moliteljeva zavičajna općina, odnosno u nedostatku ove, općina posljednjeg prebivališta. U koliko bi postojala eventualna sumnja u ispravnost općinskog uvjerenja, ovlaštena je nadležna odlučujuća vlast (§ 26. zakona) odrediti izvide u cilju, da se nesumnjivo dokaže, da protiv otpusta dotičnog lica iz državljanstva sa gledišta kazneno-pravnog ne postoje zaprijeke;

3. ispunjenje poreskih obaveza potvrđuju svojim uvjerenjem prvostepene financijske vlasti, na čijem području leži moliteljevo stalno prebivalište odnosno, ako toga ne ima, gdje mu je zavičajna općina.

#### § 24.

Ni jedan državljanin Kraljevine ne sme se otpustiti iz državljanstva na uštrb prava i interesa javnih ili privatnih lica, sa kojima stoji u pravnim odnosima.

#### K § 24.

Dok §§ 22. i 23. imaju u vidu istup iz državljanstva pod uslovom, da je udovoljeno u § 23. taksa-tivno pobrojanim obavezama javno-pravnog karak-tera, sadržavaju naprotiv §§ 24—27. propise o otpustu iz državljanstva. § 24. propisuje, da se iz državljanstva Kraljevine ne smie otpustiti ono lice, koje ima privatno-pravnih obaveza spram javnih lica, t. j. spram državnog fiska, samoupravnih tijela, javnih zaklada i t. d. odnosno spram privatnih lica. Prema tome ne će moći dobiti definitivni otpust iz državljanstva nijedno lice **lite pendente** (sl. b stav 3. čl. 26.) sve dok ne bude donesena pravnosnažna od-riješujuća riješitba nadležnog građanskog suda od-nosno, u slučaju nepovoljnog izlaska parnice, dok molitelj svojoj civilno-pravnoj obavezi ne udovolji. Taj će otpust postati definitivn tek onda, ako mu nije stavljen ni jedan prigovor iz § 26. i ako su is-punjene sve ondje propisane formalnosti.

I ako je odredba § 24. bez sumnje donesena u interesu pravne sigurnosti u zemlji, ipak je po našem mišljenju naš zakonodavac, s obzirom na to, da državljanstvo tvori jedno lično pravo pojedince, išao predaleko, kada je razriješenje podaničke veze uvjetovao čak od izvršenja privatno-pravnih oba-veza. Takove odredbe ne poznaje ni jedno strano zakonodavstvo, pa ni madjarski zakon od godine



1879., koji inače otpustu iz državljanstva stavlja slične zaprieke kao i naš zakon.

### § 25.

Državljanin, koji je navršio 21 godinu života, ima pravo da dobije otpust iz državljanstva, ako podnese dokaze, da je, ili daće biti primljen u strano državljanstvo i ispunjava ostale uslove.

### K § 25.

U § 25. propisane su pretpostavke uz koje ima državljanin pravo da dobije otpust iz državljanstva. Traži se potpuna pravna i djelatna sposobnost (punoletnost), kao i kod sticanja državljanstva, nadalje predočenje dokaza, da je već primljen ili da mu je barem zajamčen prijem u strano državljanstvo i konačno ispunjenje svih uslova, napomenutih u tački 1—5, § 23. odnosno u § 24. zakona. Teret dokaza, da je svemu tome udovoljeno pada na lice, koje moli otpust iz državljanstva (vidi tumačenje § 23.).

Formalnom otpustu iz državljanstva mnogo se prigovara u literaturi<sup>1)</sup>, naročito za to, jer u mnogim slučajevima može da rodi dvojnim državljanstvom, ili bezdržavljanstvom, što svakako nije poželjno. Tome je naš zakonodavac međutim izbjegao odredbom § 27. zakona, o čemu će kasnije biti govora. Otpust iz državljanstva poznaje samo mali broj država (Čehoslovačka, Danska, Danzig, Finska, Madjarska, Njemačka, Nizozemska, Norveška, Rusija i Švedska), a svaku vode pri tom posebni obziri zemlje, što je u ostalom bilo mjerodavno i za

<sup>1)</sup> Cahn, Zur Reform des Reichs- und Staatsangehörigkeits-gesetz, str. 11. i slij., Berlin 1908, Gemma, cit. op. str. 54; Pezzutti, cit. op. str. 67., Schwarz, cit. op. str. 157., Weiss, Erwerb und Verlust der Staatsangehörigkeit, Hirths-Annalen 1908. str. 908 i slij., Vodopivec, O izgubi državljanstva. Spomenica na drugi kongres pravnika u Ljubljani 1926. str. 221.

naše zakonodavstvo napose s obzirom na našu brojnu emigraciju u Sjedinjene Sjeveroameričke države i druge prekooceanske krajeve. Bili su dakle ovdje od odlučne važnosti dobro shvaćeni nacionalni motivi, koji traže da se otešča gubitak državljanstva Kraljevine.

Opstojnost uslova uz koje § 25. veže mogućnost, da neko lice dobije otpust iz državljanstva dokazuje se u smislu tač. 4. stav 1. čl. 43. uredbе ispravom o naturalizaciji (prirodjenju) u originalu ili u ovjerenom prijepisu odnosno odgovarajućim riješenjem, kojim mu se zajamčuje, da će biti primljeno u državljanstvo koje strane države.

### b) Postupak.

#### § 26.

Lica, koja žele istupiti iz državljanstva Kraljevine u cilju sticanja stranog državljanstva, treba da raže otpust iz državljanstva, Molba snabdevena potrebnim dokazima, podnosi se nadležnoj prvostepenoj upravnoj vlasti.

Prvostepena upravna vlast molbu za otpust iz državljanstva objaviće za 14 dana sa pozivom, da svako može otpustu prigovoriti, ako dokaže, da ima nedostataka iz §§ 23. i 24. ovog zakona ili da molio inače nije ispunio pravne obaveze.

Ako je prigovorom dokazano, da je u pitanju lice:

- a) koje stoji pod eksekucijom;
- b) koje je tuženo u građanskoj parnici ili
- c) koje se nalazi pod stečajem, objava će se produžiti najdalje za godinu dana.

Po svršetku roka objave sprovede prvostepena upravna vlast predmet nadležnom Velikom Županu, koji će molbu odbaciti, ako n'su ispunjeni zakonski uslovi za otpust iz državljanstva. Protiv rešenja Velikog Župana dopuštena je žalba na Ministra Unutrašnjih Dela.

Ako pak Veliki župan nadje, da nema zakonskih prepreka, da se molbi udovolji, predložiće predmet Ministru Unutrašnjih Dela na rešenje.

Ministar Unutrašnjih Dela po utvrđenju zakonskih uslova izdaće svedočanstvo o otpustu iz državljanstva. U tom svedočanstvu biće poimence navedeni članovi porodice dotičnoga, koji su ujedno otpušteni iz državljanstva.

#### K § 26.

Prema propisu stava 1. § 26. zameće se postupak radi otpusta iz državljanstva isključivo na zahtjev interesiranog lica. Stoga ima isto podnijeti u smislu čl. 40. uredbe nadležnoj opšte-upravnoj prvostepenoj vlasti (sreskom poglavaru, u gradovima redarstvenoj vlasti) molbu, koja mora biti obložena: 1. uverenjem o zavičajnosti; 2. svjedodžbom o državljanstvu; 3. moliteljevom krštenicom odnosno rodnim listom; 4. krštenicama odnosno rodnim listovima djece, ako ih molitelj ima i ako stoje pod očinskom vlašću; 5. vjenčanicom, ako je oženjen; 6. ispravom da je primljen ili da će biti primljen u strano državljanstvo; 7. dokazalima, da ne postoje zaprieke iz § 23. (čl. 43. uredbe, vidi tumačenje § 23.).

U smislu zakona o taksama od 27. VI. 1921. nadopunjenog zakonom od 25. X. 1923. mora molba za otpust po T. br. 59. biti taksirana sa 600 Dinara.

Stav 2. § 26. predviđa publicitet podnesene molbe za otpust iz državljanstva, te određuje u tu svrhu, da ima prvostepena opšte-upravna vlast molbu objaviti u roku od 14 dana i pozvati interesente, da podnesu svoje prigovore protiv otpusta, ako mogu dokazati, da ima nedostataka iz §§ 23. i 24. Postupak pri tom poslu propisuje stav 1. čl. 41. uredbe. Po istom ima opšte-upravna vlast prvog stepena prispjeloj molbi objaviti tako, da u oglasu pomoću podataka o rođenju i zavičajnosti pobliže označi molitelja i

navede državu, u kojoj se namjerava priroditi (naturalizovati) i podjedno izda poziv u smislu cit. stava 2. § 26. Oglas, kojim se ovo objavljuje mora biti kroz 15 dana izložen na službenoj tabli prvostepene opšte-upravne vlasti i zavičajne općine, a ako molitelj prebiva u državi i na službenoj tabli prebivališta, u koliko ne ima svoje prebivalište na području zavičajne općine. S obzirom na stav 3. čl. 41. uredbe imaju se prigovori podnijeti za vrijeme 15 dnevne objave. U smislu istog stava 2. cit. čl. 41. uredbe nije potrebna naročita objava u oblasnim odnosno u državnim službenim novinama. To će uslijediti samo onda, ako upravna vlast ima naročitih razloga da to učini. Da li takovi razlozi postoje, prosudjuje vlast po slobodnoj ocjeni.

Stav 3. § 26. predviđa slučajeve (a—c), kada nastaje potreba, da se objava produži preko normalnog roka od 15 dana. To je onda, ako lice, koje traži otpust stoji pod eksekucijom ili je tuženo u građanskoj parnici ili se nalazi pod stečajem. U svim tim slučajevima, koje valja prosudjivati po građanskom postupniku, može se u cilju zaštite prava i interesa bilo fizičkih bilo pravnih lica produžiti objava, ali ne dulje od godinu dana. U tom slučaju ostaje otvoren rok za podnošenje prigovora protiv otpusta kroz ono vrijeme do kojega je rok produžen, računajući od dana proglašene objave. Zakon naročito naglašuje, da se objava može produžiti najdalje za godinu dana, pa će stoga nadležna vlast od ove najkrajnje ovlasti učiniti porabe samo onda, ako to traže naročite okolnosti. Kada to ne predleži mora rok produženja biti što kraći, da se zaštite interesi molitelja. Pri donošanju rješenja o produženju roka odlučuje prvostepena opšte-upravna vlast, u pogledu opravdanosti prigovora, po slobodnoj ocjeni, te u smislu stava 1. čl. 42. uredbe obavještava o produženju roka molitelja otpusta i lica, koja su podnijela opravdane prigovore, prvospomenutog još uz upozorenje, dt ima pravo dopri-

nijeti protudokaze. Odnosno toga ustanovljuju se u cit. stavu 1. čl. 42. uredbe dva roka. Ako se pobija osnovanost prigovora, tada mora dokaze o neopstojnosti zaprijeke podnijeti u roku od 15 dana, ako su pak prigovori opravdani tako da njihovu opstojnost molitelj ne osporava, tada mu pristoji pravo, da u roku, do kojeg je objava produžena, dokaže, da su u tom međuvremenu prestale zaprijeke.

Ako molitelj podnese protivne dokaze koji, jasno posvjedočavaju neosnovanost prigovora, ima nadležna prvostepena opšte-upravna vlast povući objavu, te u smislu stava 4. § 26. zakona i stava 2. čl. 42. uredbe predmet sa svojim mišljenjem predložiti nadležnom velikom županu. U obrnutom slučaju mora ona držati predmet u evidenciji do isteka produženog roka objave odnosno, dok interesirano lice i prije isteka toga roka ne doprinese dokaze o neosnovanosti prigovora ili o prestanku zaprijeke.

Veliki župan ima u smislu čl. 43. uredbe na osnovu predložene mu spisovne gradje ispitati, da li su potčinjene vlasti udovoljile svim propisanim formalnostima i odrediti eventualne nadopune, pa ako se nakon svega toga uvjeri, da nisu ispunjeni zakonski uslovi za otpust iz državljanstva, odbaciti molbu u smislu stava 4. § 26. uz pravo žalbe na ministra unutrašnjih djela. Nu s obzirom na propis stav 2. čl. 43. uredbe ne smije to učiniti samo radi formalnih nedostataka predloženih dokazala. Priložena će dokazala s obzirom na zaprijeke po § 23. ispitati veliki župan po načelima tač. 1—4. stava 1. cit čl. 43. uredbe (vidi tumačenja § 23.).

U obrnutom slučaju, t. j., kada ne ima zakonskih zaprijeke, da se udovolji molbi za otpust, ima veliki župan predmet predložiti ministru unutrašnjih djela na riješenje, koji u smislu zadnjeg stava § 26. zakona po utvrđenju zakonskih uslova izdaje svjedočanstvo po obrascu VI. (vidi Dodatak I.).

U zakonu se doduše ne kaže naročito, ko slijedi u otpustu iz državljanstva molitelja, nu u zad-

njem stavu § 26. in fine određuje se, da imadu u svjedočanstvu o otpustu poimenice biti navedeni članovi porodice dotičnoga, koji su ujedno otpušteni iz državljanstva. U tu svrhu mora dotično lice u molbi za otpust navesti poimence članove porodice, koji bi se imali zajedno sa njime otpustiti iz državljanstva.

Budući da svakomu punoljetnom državljaninu, koji ispunjava sve zakonske uslove, pripada pravo na istup iz državljanstva, to odluka o tome ne potpada diskrecionoj vlasti ministra unutrašnjih djela i za to će protiv eventualnog uskrata riješenja pristojati pojedinom licu pravo tužbe na državni savjet u smislu zakona o državnom savjetu i upravnim sudovima.

Tehnički posao, nakon izdanja riješenja dozvole o istupu iz državljanstva, pri ministarstvu unutrašnjih djela, propisuje čl. 46. i 67. uredbe. (Vidi Dodatak I.).

### c) Dejstvo.

#### § 27.

Otpustom iz državljanstva Kraljevine gubi se državljanstvo samo pod uslovom, da otpušteno lice steče koje drugo državljanstvo, ili da je van teritorija Kraljevine trajno nastanjeno, ili se u toku godine dana iseli sa naše teritorije.

Gubitak državljanstva Kraljevine pravosnažno otpuštenog lica računae se sa danom izdatog svjedočanstva o otpustu.

#### K § 27.

Prema propisu § 27. tri su uslova pod kojima se otpustom gubi državljanstvo Kraljevine. To biva:

1. ako otpušteno lice steče koje drugo državljanstvo. Ovo je redovni način gubitka državljanstva na osnovu otpusta, a išlo se je tom odredbom za

tim, da se izbjegne stvaranju apolita (lica bez državljanstva) što bi se, kad nebi bilo ove odredbe našeg zakona, uvijek moglo dogoditi u onom slučaju, ako je strana država bila doduše zajamčila prijem u svoje državljanstvo, ali ga konačno, ma bilo s kojih razloga, nije podijelila.

Istu svrhu ima i odredba stava 2. čl. 49. uredbe, koja propisuje, da iz državljanstva otpušteni, koji namjerava ostati u našoj zemlji, može dobiti svjedočanstvo o otpustu tek onda, kada dokaže, da je primljen u državljanstvo strane države. Ako to za vrijeme od jedne godine ne učini, gubi svjedočanstvo o otpustu važnost, a dotično se lice i dalje smatra državljaninom Kraljevine. Ratio legis potonje odredbe jeste ta, da se spriječi mogućnost, da neko moli otpust iz državljanstva samo za to, da se pod izlikom, da će ostaviti zemlju, otme dužnostima spram dosadašnje otadžbine, napose pak vojnoj obavezi;

2. ako je otpušteno lice van teritorije Kraljevine nastanjeno. Kako smo već ranije opetovano naglasili, po nekim stranim zakonodavstvima stiče se državljanstvo nastanjenjem na teritoriju države kroz izvjesni dotičnim zakonima propisani broj godina, a gdjekad i protiv volje dotičnog lica prisilno uslijed sticaja nekih činjenica (posjedovanje nekretnina u Braziliji). Ratio legis odredbe tač. 2. bila je dakle ta, da se izbjegne dvojnomo državljanstvu, koje naš zakonodavac (§ 2. zakona) nije usvojio. U ovom slučaju ima se u smislu stava 1. čl. 48. uredbe odmah odrediti uručenje svjedočanstva o otpustu i ujedno odrediti brisanje u knjizi zavičajnika. Svjedočanstvo uručiti će se putem naših diplomatskih odnosno konzularnih vlasti na strani;

3. ako se otpušteno lice u toku godine dana iseli sa teritorija Kraljevine. Ova odredba ima u vidu slučaj, kad je našem državljaninu bio samo zajamčen prijem u državljanstvo strane države

(§ 25.), pak iseli sa našeg teritorija, ne čekajući na konačno riješenje o prijemu. Nu iselenje treba da uslijedi u toku godine dana, računajući od dana, kada je dotično lice na svoju molbu pravnosnažno otpušteno iz državljanstva Kraljevine. U takovom slučaju predaje se otpuštenom licu u smislu čl. 49. uredbe svjedočanstvo o otpustu tek pri odlasku iz države, nakon što je prethodno zvanično obaviješteno, da će mu se pri odlasku uručiti spomenuto svjedočanstvo. U slučaju pod tač. 3. lako se može da desi slučaj bezdržavljanstva s razloga, koje smo naveli pod tač. 1. S obzirom na stav 1. i 2. cit. čl. 49. uredbe, moraju lica, koja su otpuštena iz državljanstva svoju namjeru, da će ostati u našoj zemlji odnosno, da će se iseliti, saopćiti nadležnoj prvostepenoj upravnoj vlasti.

Stav 2. § 27. ustanovljuje rok, od kojega se ima računati dan gubitka državljanstva. Tu se na ime propisuje, da se gubitak državljanstva Kraljevine pravnosnažno otpuštenog lica računa sa danom izdatog svjedočanstva o otpustu. Prema tome ostaje svjedočanstvo bez svakog pravnog učinka sve dotle, dok nije uručeno molitelju. Iako to ni zakon ni uredba ne propisuju, biti će u interesu stvari, da se uručenje svjedočanstva o otpustu utvrdi zapisnički

Sa danom uručenja svjedočanstva postaje otpušteno lice strancem, gubi sva politička prava, riješeno je sviju javno-pravnih dužnosti, te može do potrebe da bude i izagnano iz zemlje.

Prigodom uručenja svjedočanstva, ima se u smislu stava 2. čl. 46. uredbe oduzeti od molioca putna isprava, koja mu je svojedobno izdana.

Medjutim čl. 44. cit. uredbe daje ministru unutrašnjih djela ovlaštenje, da može molbu za otpust uzvati i ako dokaz o prijemu odnosno o namjeravanom moliočevom prijemu u strano državljanstvo nije propisno dokumentirana, i to naročito u onom slučaju, ako moliocu zakonodavstvo dotične strane

države osigurava sticanje državljanstva, ako inače ispunjava potrebne uslove. To biva n. pr. u Belgiji i Francuskoj, gdje inozemac stiče državljanstvo nastanjenjem kroz izvjesni zakonom propisani broj godina, zatim u Rusiji, gdje je dovoljno, da dotično lice ima neko zanimanje na teritoriju države ili u Braziliji, gdje se državljanstvo sličie već samim faktom posjedovanja nekretnina.

Postupak o rukovanju sa priložima molbe za otpust iz državljanstva, zatim o vodjenju knjiga otpuštenih iz državljanstva propisuje čl. 46. i 47. uredbe.

## 2. Odsutnost.

### § 28.

Državljanin Kraljevine, koji je trajno nastanjen van teritorije Kraljevine, pa za vreme od 30 godina, po navršetku 21 godine života, nije ispunjavao nikakvih obaveza prema otadžbini, prestaje biti državljaninom Kraljevine.

### K § 28.

Jedan poseban način gubitka državljanstva Kraljevine ipsa lege predvidja § 28. zakona, koji propisuje, da lice, koje je trajno nastanjeno van zemlje, pa za vrijeme od 30 godina po navršetku 21. godine života, nije ispunjavao nikakvih obaveza prema otadžbini, prestaje biti državljaninom. Uslov je dakle trajno izbivanje iz otadžbine i neizvršivanje državljanskih dužnosti kroz 30 godina. Rok od 30 godina računa se u smislu stav 2. § 57. zakona najranije od 1. januara 1900. Punoletno lice dakle, koje od tog dana, pa kroz 30 godina, t. j. do 31. XII. 1929. nije ispunjavalo nikakvih obaveza prema otadžbini i koje je kroz to vrijeme trajno bilo nastanjeno izvan teritorija Kraljevine, prestaje biti našim državljaninom. Obaveze, o kojima govori § 28. jesu one, koje po § 23. tvore zaprijeku istupu

iz državljanstva. U ovom slučaju dolaze naročito u obzir neispunjena vojna obaveza i neplaćanje državnih i samoupravnih poreza.

Ovom se načinu gubitka državljanstva skoro općeno prigovara u literaturi<sup>1)</sup>, jer da je s jedne strane skoro uvijek teško dokazati *aninus non revertendi* (namjera da se ne povрати) i jer s druge strane ovakove odredbe zakona stvaraju apolite (lica bez državljanstva).

Ovome je u nas doskočeno propisima uredbe o odsutnosti državljanina, koji davaju interesiranim licima dovoljno prilike, da spriječe gubitak državljanstva uslijed odsustva. Prema stavu 3. čl. 50. uredbe, mora na ime državljanin, koji po navršenoj 21. godini trajno boravi na strani, usmeno ili pismeno uz tačnu naznaku svoje adrese javiti se nadležnom zastupništvu Kraljevine na strani i saopćiti mu sve tražene podatke i svaku kasniju promjenu glede tih podataka. Te podatke o prijavama mora rečeno zastupstvo bar svakih pet godina dostaviti zavičajnim općinama radi zabilježbe u knjigu zavičajnika. Po propisu pak čl. 51. uredbe ima državljanin, koji boravi na strani pravo tražiti od zavičajne općine odnosno zastupništva Kraljevine na strani, da mu se — ako za to postoje uslovi — isposluje uvjerenje nadležnog velikog župana, da nije zaostao u ispunjavanju obaveza prema otadžbini. Veliki župan ima o tom zahtjevu saslušati nadležnu komandu vojnog okruga i sresku finansijsku vlast, pa kada utvrdi, da tome ne ima zaprijetka, izdati zatraženo uvjerenje i o tome obavijestiti zavičajnu općinu u cilju, da u knjizi zavičajnika pribilježi prekid 30-godišnje odsutnosti. Iz ovoga sljedí, da je zakonodavac položio glavno težište na tome, da dotično lice nije zanemarilo ispunjavanje obaveza

<sup>1)</sup> Bahrfieldt, Der Verlust der Staatsangehörigkeit durch Naturalisation und durch Aufenthalt im Auslande, str. 7. i sl. Breslau 1903., Gemma, cit. op. str. 55.

prema otadžbini. Glede lica, koje si prije isteka zakonskog tridesetgodišnjeg roka odsutnosti nije nabavilo takovo uvjerenje, postoji u smislu stava 4. čl. 51. uredbe pravna pretpostavka, da je muče na to privoljelo, da se briše iz općinskog registra državljana odnosno preuzima na sebe teret, da do potrebe pruži dokaze o tom, da mu državljanstvo nije prestalo po § 28. zakona.

Lica, koja si za vrijeme 30-godišnjeg boravka na strani nisu pribavila spomenuto uvjerenje, brišu se u smislu stava 1. čl. 52. uredbe ureda radi iz općinske knjige zavičajnika uz napomenu: »državljanstvo prestalo po § 28. zakona o državljanstvu«. Taj posao mora da obavi općinska uprava u toku mjeseca oktobra svake godine nakon što je najkraćim putem u toku iste godine obavila sva eventualno potrebna ustanovljenja (stav 2. čl. 52. uredbe), dok je dužnost prvostepene opšte-upravne vlasti, da svake godine u prvoj polovici mjeseca oktobra područne općine podsjeti na ispunjenje te njihove dužnosti (stav 3. čl. 52. uredbe).

Daljnji postupak nadležnih vlasti u tom pogledu propisuje čl. 53. uredbe. Po istom dužna je općinska uprava mjeseca januara svake godine, načinom koji je u dotičnom području uobičajen, oglasom, koji se ima javno izložiti kroz najmanje 15 dana, objaviti lica, koja su brisana iz knjige zavičajnika. U tom oglasu treba da je naznačeno ime, starost, mjesto rođenja odnosno eventualnog posljednjeg poznatog boravišta na strani. Tu će se ujedno navesti i podaci o ženi i djeci, u koliko se ista prema propisu stava 2. čl. 55. uredbe više ne smatraju našim državljanima. Prijepis ove objave mora općinska uprava najkasnije do 10. januara dostaviti nadležnoj prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti, koja sastavlja spisak svih u njenom području brisanih lica, te ga najkasnije do 20. januara predlaže velikom županu, koji, nakon što je sabrao sve spiskove iz svog područja, podnosi iste najkasnije do 30. januara mini-

starstvu unutrašnjih djela. Ovo pak objavljuje zavičajni spisak brisanih iz svih oblasti najdalje do konca februara u Službenim Novinama.

Protiv brisanja iz knjige zavičajnika pristoji dotičnom licu u smislu čl. 54. uredbe pravo prigovora u roku od 15 dana, računajući od dana kada je za brisanje saznalo, a najkasnije u roku od 5 godina po izvršenom brisanju. Ako dokaže, da je posljednjih 30 godina ispunjavalo kakove obaveze prema otadžbini, mora nadležni veliki župan odrediti, da se to lice ponovno upiše u općinski registar državljana, čime mu se vraća državljanstvo. Ako se pak državljanin, koji po navršenoj 21 godini preko 30 godina trajno boravi na strani, 5 godina ne javi ni lično ni pismeno bilo svojoj zavičajnoj općini, bilo nadležnom zastupništvu Kraljevine na strani, da dozna odnosno ispuni svoje državljanske obaveze, tada se s obzirom na propis stava 1. čl. 55. uredbe, smatra, da je u smislu odredbe § 28. zakona prestalo biti našim državljanom.

U smislu stava 2. cit. čl. 55. uredbe proteže se gubitak državljanstva na ženu i na zakonitu malodobnu djecu. Nu ako ova lica nisu iselila, već žive na teritoriju Kraljevine, smatrati će se državljanima Kraljevine sve dotle, dok ne steknu državljanstvo po mužu odnosno po ocu.

O gubitku državljanstva po § 28. ne izdaje se nikakovo formalno riješenje, već ono nastupa automatski.

### 3. Udaja.

#### § 29.

Udajom za stranog državljanina, državljanica Kraljevine gubi državljanstvo izuzev slučaja, da po propisima zakona muževljeve otadžbine nije stekla njegovo državljanstvo ili ako je pridržala državljanstvo Kraljevine bračnim ugovorom, ili u nedostatku toga, ako je prilikom sklapanja braka dala takovu izjavu.

## K § 29.

U § 29, predviđa se udaja državljanke Kraljevine za inozemca i kako se naš zakonodavac općeno kloni stvaranja lica bez državljanstva, poskrbio se je i u ovom slučaju za to, da naša državljanica udajom za stranog državljanina, ne gubi ipso facto svoje izvorno državljanstvo, ako udajom ne stiče ono svoga muža. Ima na ime država (Rusija, Sjedinjene Sjeveroameričke države) čiji propisi ne daju pravo stranoj državljanici, da udajom za domaćeg sina ipso iure stekne njihovo državljanstvo, pa je to dalo povoda i mnogim stranim državama (Belgija, Danzig, Francuska, Italija, Švicarska), a tako i našem zakonodavcu, da je radi očuvanja principa jedinstva obitelji doista izrekao pravilo, da državljanica Kraljevine udajom za stranca gubi državljanstvo, ali joj je podjednako pridržao pravo na izvorno državljanstvo za slučaj, ako po propisima otadžbine svog muža nije samom udajom stekla njegovo državljanstvo.

Prema čl. 58. uredbe, pridržava državljanica naše državljanstvo u ovom slučaju samo dok ne stekne muževljevo državljanstvo odnosno dok ne izseli iz naše zemlje. Po zakonu od 20. VI. 1922. na pr. ne stiče državljanica, koja se uda za američkog podanika ipso facto američko državljanstvo, ali ga nastanjenjem na teritoriju Sjedinjenih država može steći putem naturalizacije, koju mora moliti samostalno. Do toga dakle trenutka pridržaje dotično žensko lice naše državljanstvo.

Za sticanje novog državljanstva nije ženi potreban formalni otpust iz državljanstva, osim ako to izričito određuju propisi dotične države. U ovom potonjem slučaju izdati će na zahtjev stranke i na osnovu podnešene vjenčanice nadležna vlast svjedočanstvo o otpustu odmah i bez formalnog postupka po § 26. zakona.

Drugi slučaj, kada naša državljanica po § 29. ne gubi uslijed udaje za inozemca državljanstvo

Kraljevine jeste onaj, kada je pridržala naše državljanstvo bračnim ugovorom ili u nedostatku toga, ako je prilikom sklapanja braka dala izjavu, da si pridržaje potonje državljanstvo. Bračnim ugovorom odnosno izjavom pridržaje ali žena u smislu čl. 56. uredbe samo porijeklom (iure sanguinis) stečeno državljanstvo. Dakle samo po zakonitom ocu ili nezakonitoj materi.

Kad je žena spomenutim načinom prije udaje pridržala državljanstvo Kraljevine, ne može ga više mjenjati dok traje bračna veza. Izuzetak dopušta čl. 56 uredbe samo onda, ako se povodom naturalizacije muža odreče našeg državljanstva i primi prirodjeno strano državljanstvo svoga muža. Ako se žena, koja je pridržala državljanstvo ponovno uda (bilo da je obudovila, ili da je brak razriješen), pristoji joj pravo, da izjavom produži pridržanje državljanstva Kraljevine.

Postupak u pogledu pridržavanja državljanstva propisuje čl. 57. uredbe, koji određuje, da su supruzi dužni prilikom sklapanja braka pred nadležnim matičarom dokazati bračnim ugovorom ili formalnom izjavom, koja je u smislu čl. 72. uredbe dana na zapisnik pred opšte-upravnom vlasti, pred matičarom ili pred javnim bilježnikom odnosno pred poslanstvom ili konzulatom na strani u prisustvu dvaju svjedoka, da je žena pridržala državljanstvo po porijeklu.

Rukovaoci matičnih knjiga dužni su svaki slučaj pridržaja državljanstva upisati u matici vjenčanih držeći se pri tom tačno propisa stava 2. čl. 57. uredbe (vidi Dodatak I.). O tom upisu ima matičar u smislu stava 3. cit. čl. 57. uredbe obavjestiti zavičajnu općinu muža, a ako je ova sporna odnosno nepoznata, tada nadležnu prvostepenu opšte-upravnu vlast, radi zabilježbe u knjigama zavičajnika odnosno državljanica. Izjava o pridržaju državljanstva stiče pravnu snagu tek upisom u matične knjige.

Ako je ženitba sklopljena na stranom teritoriju, mora žena u smislu stava 5. čl. 56. uredbe svoju izjavu o pridržavanju državljanstva dostaviti najdalje u roku od 8 dana nadležnom zastupstvu Kraljevine na strani, koje će, nakon ustanovljenja ispravnosti rečene izjave, obavjestiti o tom zavičajnu općinu radi upisa u knjigu zavičajnika.

#### 4. Pozakonjenje.

##### § 30.

Nezakonito dete državljanke Kraljevine i stranog državljanina, mladje od 21 godine, gubi državljanstvo, ako je steklo strano državljanstvo pozakonjenjem po propisima zakona otadžbine svoĝa oca.

Propis ovoĝa paragrafa ne odnosi se na nezakonitu kćer udatu za državljanina Kraljevine.

##### K § 30.

Strana zakonodavstva, koja dopuštaju stećenje državljanstva pozakonjenjem po tuzemcu, određuju obrnuto i gubitak dosadašnjeg državljanstva uslijed pozakonjenja sa strane inozemca (Austrija, Belgija, Danska, Franceska, Italija, Japan, Mađarska, Nizozemska, Sjedinjene Sjeveroameričke države, Švicarska). Ovo potonje određuje i § 30. našeg zakona, propisujući, da malodobno dijete naše državljanke i stranog državljanina gubi državljanstvo Kraljevine, što ga ima po materi, ako steće strano državljanstvo pozakonjenjem po propisima zakona otadžbine svog oca. Dva su dakle uslova što ih postavlja naš zakon, t. j. da se dijete po propisima oćeve otadžbine smatra pozakonjenim uslijed naknadne ženitbe (*per subsequens matrimonium*) svojih roditelja i da zakon dotićne zemlje daje pravo na sticanje državljanstva na temelju pozakonjenja.

Uslovni gubitak državljanstva ima i ovdje svrhu, da se izbjegne apolitiji (bezdržavljanstvu) djeteta.

Postupak glede brisanja pozakonjenih iz knjige zavičajnika propisuje čl. 59. uredbe, koji određuje, da ima pozakonjeni odnosno njegov otac poslati dotićnoj zavičajnoj općini ovjereni prijepis uvjerenja o stećenom stranom državljanstvu.

Povodom upisa pozakonjenja u matičnu knjigu i matičar će pribilježiti gubitak državljanstva i o tome obavjestiti zavičajnu općinu.

Stav 2. § 30. određuje, da se propis stava 1. istog §-a ne odnosi na nezakonitu kćer udatu za državljanina Kraljevine. To je logična posljedica propisa, da žena, po principu jedinstva obitelji, slijedi državljanstvo svog zakonitog muža. Ovomu je principu u konkretnom slučaju dao naš zakonodavac prevagu nad principom porijekla.

#### 5. Odricanje državljanstva.

##### § 31.

Državljani Kraljevine po poreklu (rodjenju ili pozakonjenju) imaju pravo da izjave u roku od 3 godine po navršenoj 21 godini života, da se odriću državljanstva Kraljevine, ako su rodjeni u inostranstvu i tamo stalno nastanjeni, a dokažu da ih strana država, u kojoj su se rodili, po svojim zakonima smatra svojim državljanima.

Potrebne dokaze sa izjavom podnosiće dotićna lica preko nadležne prvostepene upravne vlasti Ministru Unutrašnjih Dela, koji će svojim rešenjem potvrditi, da su od dana učinjene izjave prestali biti državljanima Kraljevine.

Propis ovoĝ paragrafa ne odnosi se na već udatu kćer.

##### K § 31.

Već je ranije rećeno, da u stvari državljanstva svaka država postupa autonomno i da ta autonomija različita po svojoj sadržini radja često nesporazum-



cima, koji bi se mogli da uklone samo međunarodnim sporazumom. Nu koliko god svaka država ljubomorno čuva svoju legislativnu autonomiju, mora ipak da računa bar donekle sa stranim zakonodavstvom, kad to traže stanovite nadošle činjenice.

O tom vodi računa i naš zakonodavac u § 31. Taj § daje na ime mogućnost licima, koja imaju naše državljanstvo, a koja nisu mogla za maloljetnosti to učiniti, jer su po krvnoj svezi (*iure sanguinis*) slijedila državljanstvo svojih roditelja, da se odreknu državljanstva Kraljevine, kad postignu u smislu propisa općeg građanskog prava neograničenu djelatnu sposobnost. Takova lica mogu na ime u smislu stava 1. § 3. tri godine nakon što su postala punoljetna optirati za državljanstvo one zemlje, gdje su se rodila, ako su ondje stalno nastanjena i ako dokažu, da ih dotična zemlja po svojim zakonima smatra svojim državljanima. To su one države, koje su prihvatile u pogledu sticanja državljanstva princip teritorijalni (*ius soli*), o čemu je poblize bilo govora pri tumačenju § 5.

Izjava, o kojoj govori stav 2, § 31, mora da bude dana prema propisu § 50. zakona i čl. 72. uredbe u ovjerenoj formi, dok daljnji postupak glede toga u slučaju § 31. propisuje čl. 60. uredbe, koji određuje, da se izjava može dati na zapisnik ili dostaviti neposredno ili putem nadležnog zastupništva Kraljevine na strani nadležnoj prvostepenoj opšteupravnoj vlasti. Izjavi valja priložiti uvjerenje o starosti i mjestu rođenja (krštenica odnosno rodni list), o eventualnoj zavičajnosti (zavičajnica, domovnica), o stalnom prebivalištu (prijavnica), te dokaz o tom, da država, u kojoj se je rodilo smatra dotično lice svojim državljaninom (svjedodžba o državljanstvu). Ovu izjavu o odricanju državljanstva stavlja spomenuta vlast do znanja zavičajnoj općini, koja joj mora u roku od 8 dana javiti tekući broj, pod kojim je dotično lice zavedeno u knjigu zavičajnika, te eventualne svoje primjetbe (n. pr.

da li je stranka primila uvjerenje o zavičajnosti koje mora vratiti).

Sakupljene dokaze sa izjavom ima prvostepna upravna vlast u smislu stava 2. § 31. i čl. 60. uredbe neposredno predložiti ministru unutrašnjih djela sa svojim mišljenjem i napomenom, da li stranka posjeduje zavičajnicu, svjedodžbu o državljanstvu ili putnu ispravu. Na osnovu toga donosi rečeni ministar riješenje, kojim potvrđuje, da je dotično lice prestalo biti državljaninom Kraljevine, te određuje podjedno, da se isto imade brisati u knjizi zavičajnik. Ovo se riješenje dostavlja interesentu putem zastupništva Kraljevine na strani, a prijepis istog zavičajnoj općini radi brisanja u knjizi zavičajnika. Prigodom uručenja riješenja ima se od interesenta oduzeti eventualna zavičajnica (domovnica) zatim svjedodžba o državljanstvu i putna isprava. Ako bi stranka izjavila, da je te isprave izgubila, imadu se iste u Službenim Novinama proglasiti ništavim.

U smislu stava 3. § 31. ne odnose se njegove odredbe na već udatu kćer. To pak za to, jer je ona udajom stekla državljanstvo svog zakonitog muža. I ovdje važi ono, što je rečeno pri tumačenju § 30. zakona.

Gubitak državljanstva odricanjem poznaju i neka strana zakonodavstva (Belgija, Bugarska, Engleska, Franceska, Japan, Italija, Portugalska, Sjedinjene Sjeveroameričke države i Švicarska).

## 6. Oduzimanje državljanstva.

### § 32.

Gube državljanstvo oni državljani, koji su bez dozvole vlasti stupili u vojnu ili građansku službu strane države i u njoj ostali i pored poziva Ministra Unutrašnjih Dela da je napuste.

Ministar Unutrašnjih Dela će dva puta objaviti poziv u »Službenim Novinama« u razmaku od dva meseca. Ako se u roku od iduća dva meseca dotični

ne odazove, Ministar Unutrašnjih Dela će doneti rešenje o oduzimanju državljanstva.

Rešenje će objaviti u »Službenim Novinama«.  
Gubitak državljanstva ne oslobadja dotično lice od posledica neizvršenja vojne obaveze.

#### K § 32.

Paragraf 32. ima u vidu državljane, koji imaju državljanstvo po porijeklu (*iure sanguinis*), pa određuje, da takovi državljani gube *ex lege* državljanstvo, ako su bez dozvole vlasti (bolje bi bilo reći bez dozvole vlade) stupili u vojnu ili građansku službu strane države i u njoj ostali i pored poziva ministra unutrašnjih dela da je napuste, pri čem je sporedno, da li takovu građ. službu vrše vani ili u tuzemstvu. Ovaj § dakle ne isključuje svaku mogućnost, da može naš državljanin obnašati spomenute službe u inozemstvu, nu postavlja apsolutni uslov, da mora imati dozvolu nadležne naše vlasti za to i da mora takovu službu napustiti, ako bude na to pozvan. I baš se na ovoj potonjoj okolnosti i osniva gubitak državljanstva. Da je ovaj gubitak fakultativan izlazi jasno iz stava 1. čl. 61. uredbe, koji doslovno propisuje: »Ako ministar unutrašnjih poslova smatra, da bi služba, koju državljanin vrši u stranoj državi mogla biti u oprijeci sa interesima naše države, objavljuje poziv u smislu § 32.« Potpada dakle slobodnoj ocjeni ministra unutrašnjih djela prosudjenje, da li odnosna služba kolidira sa interesima države ili ne.

Ratio legis ovih odredaba bez sumnje jeste ta, da se već unaprijed ne onemogućić našim državljanima da služe n. pr. kao dobrovoljci u vojsci prijateljske države u slučaju rata ili da kao priznati stručnjaci na poziv strane države prime mjesto profesora na univerzitetu. Nu pored sve liberalnosti našeg zakonodavca takova su lica ipak dužna napustiti te službe, ako budu na to pozvana po ministru unutrašnjih djela. Ne odazovu li se tom pozivu gube

naše državljanstvo po odluci vlasti kao kaznenu posledicu neposluha.

Prema stavu 2. § 32. objavljuje ministar unutrašnjih djela poziv za napuštaj službe dva puta u Službenim Novinama i to u razmaku od dva mjeseca. Ako se u roku od iduća dva mjeseca dotično lice ne odazove pozivu, ima ministar unutrašnjih djela donijeti riješenje o oduzimanju državljanstva. Rok od dva mjeseca počima teći od dana, kada je poziv po drugi put objavljen u Službenim Novinama. Prema propisu stava 2. čl. 61. uredbe smatra se, da je udovoljeno zakonskom propisu o objavi poziva i onda, ako je u Službenim Novinama objavljen samo općeniti poziv na sve one, koji padaju po udar propisa § 32. zakona.

Riješenje ministra o gubitku državljanstva ne dostavlja se lično interesentu, već prema stavu 3. čl. 32. objavljuje se u Službenim Novinama. Po našem mišljenju ovo nije dovoljno. Gubitak jednog tako važnog prava kao što je državljanstvo po porijeklu uz koje se vežu tolike uspomene na prošlost, proživljenu u otadžbini, od presudne je važnosti za dotično lice, pa bi bilo stoga trebalo odrediti, da se imade riješenje ministra interesentu uručiti putem našeg zastupništva na strani. Takovu odredbu sa-državaju i strani zakoni, koji poznavaju instituciju oduzimanja državljanstva iz istih razloga kao i naš zakon. Tako n. pr. njemački zakon od 22. VII. 1913.

Po propisu zadnjeg stava § 32. gubitak državljanstva u slučaju predviđenom u tom §-u ne oslobadja dotično lice od posledica neizvršenja vojne obaveze. Tu se očito misli na slučaj, ako bi dotično lice po § 38. zakona ponovno steklo državljanstvo Kraljevine, jer ga inače nemogu da stignu ikakove štetne posledice radi toga, što je izbjeglo izvršenju vojne dužnosti.

Slične odredbe onima, što ih sadržaje § 32. poznavaju i druga zakonodavstva (Franceska, Italija, Nizozemska, Španjolska, Argentina, Brazilija, Meksiko, a naročito Rumunjska).

## § 33.

Državljanin Kraljevine koji je bio pre prirodjenja pripadnik države, sa kojom je naša država u ratnom stanju, može izgubiti državljanstvo u sledećim slučajevima:

1. ako se utvrdi, da je učinio delo na štetu pravnog poretka i na štetu unutrašnje ili spoljne bezbednosti Kraljevine;

2. ako se utvrdi, da je napustio državu s namerom, da izbegne vojnu službu ili kakovu drugu javnu službenu dužnost, koja postoji u Kraljevini;

3. ako se utvrdi, da se nalazi u službi špijunaže u prilog strane države, ili da takove težnje potpomaže, koje su naperene protiv prava i nacionalnih interesa države.

U gornjim slučajevima o oduzimanju državljanstva rešava Ministar Unutrašnjih Dela po odluci Ministarskog Saveta. Rešenje treba objaviti u Službenim Novinama.

## K § 33.

Propis § 33. odnosi se na lica, koja su naturalizacijom (prirodjenjem) stekla državljanstvo Kraljevine, a koja su prije naturalizacije bili podanici države, sa kojom je naša država u ratnom stanju. Prema tome ima propis tog paragrafa karakter jedne singularne odredbe, koja dolazi do primjene samo u izvanrednim prilikama, kada se država nalazi u ratnom stanju.

Gubitak državljanstva putem denaturalizacije, koji ima kao i u slučaju §-a 32. karakter kazne, jeste u smislu § 33. fakultativan, te mu ima mjesta samo u slučajevima, koji su pod tač. 1—3. taksativno pobrojani. Denaturalizacija može se dakle odrediti protiv onih lica, glede kojih bude dokazano, da su se ogriješila o zakon od 6. I. 1929. o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi odnosno o propise novele tomu zakonu od 1. III. 1929., ili o krivični

zakon od 27. I. 1929. (§§ 91—108.), zatim koja su napustila našu državu, da izbegnu kojoj javnoj službenoj dužnosti naročito pak vojnoj dužnosti, te glede kojih bude objektivno dokazano, da su u službi špijunaže u prilog strane države ili koja podpiru takove težnje, koje su naperene protiv prava i interesa države.

Kodgod nastupi ma koji od navedenih slučajeva, može ministar unutrašnjih djela u smislu zadnjeg stava § 33. po odluci ministarskog savjeta odnosno sada, s obzirom na zakon od 27. I. 1929., u saglasnosti sa predsjednikom ministarskog savjeta, donijeti riješenje o denaturalizaciji (o oduzimanju državljanstva). Kada se radi o vojnom obvezaniku, biti će svakako potrebno, da se u stvari prethodno sasluša i ministar vojske i mornarice.

Za ovo riješenje predviđen je potpuni publicitet, jer citirani zadnji stav § 33. izrično određuje, da ga valja objaviti u Službenim Novinama. Budući da zakon ne sadržaje za ovaj slučaj odredbe o ličnom uručenju riješenja interesentu, valja uzeti, da protiv takovog riješenja, koje ministar donosi već prema naravi same stvari po svojoj slobodnoj ocjeni, ne ima mjesta tužbi na državni savjet.

Posebnu odredbu o poništenju naturalizacije sadržaje stav 1. čl. 62. uredbе, po kojem može ministar unutrašnjih djela, osim slučajeva navedenih u §§ 32—34. zakona, oduzeti državljanstvo poništenjem riješenja o prirodjenju administrativnim postupkom, ako je neko stekao prirodjenje (naturalizaciju) prijevarom u pogledu stvarno odlučujućih činjenica, dakle ako su lažna ili falsifikovana dokazala, koja za redovnu naturalizaciju propisuje § 12. zakona. U tom slučaju stavlja se van snage i oduzima svjedočanstvo o naturalizaciji. Gubitak državljanstva pogađa tada sva lica, koja su na osnovu istog riješenja stekla državljanstvo, dakle i ženu i djecu.

Na slučaj predviđen u stavu 1. čl. 62. uredbе valja u smislu stava 2 istog člana primjenjivati opće

propise administrativnog postupka, koji se odnose na poništavanje administrativnih akata. Protiv rješenja ministra unutrašnjih djela pristojati će dakle u tom slučaju pravo tužbe na državni savjet.

Pravni institut denaturalizacije potiče iz Francuske, koja ga je uvela za vrijeme svjetskog rata zakonom od 7. IV. 1915. odnosno od 18. VI. 1917., a nasljeđovale su ju u tome Engleska, Belgija, Rumunjska, Portugal i Sjedinjene Sjeveroameričke države. Naročito spominjemo ovdje rumunjski zakon od 23. II. 1924., koji u članu 41. pod sl. a—c) sadržaje doslovno jednake odredbe kao i naš zakon u tač. 1—3. § 33.

Pravnom institutu denaturalizacije mnogo se prigovara u literaturi, naglašavajući naročito, da mu je tendencija veksacija naturalizovanih stranaca i težnja, da se država dočepa njihove imovine<sup>1)</sup>. Međutim ne smije se vrći s uma da *salus reipublicae maxima lex esto*, pa se tako samo po sebi opravdavaju i propisi o denaturalizaciji. Ne može se na ime sa gledišta državnih interesa trpjeti, da lica, koja su stekla državljanstvo *par la bienfait de la loi* rade pod zaštitom toga istog državljanstva u najopasnijim prilikama protiv integriteta države.

#### § 34.

Ministar Unutrašnjih Dela moći će protegnuti oduzimanje državljanstva i na ženu i na malodobnu decu bivšeg državljanina, ako i za njih postoje uslovi iz § 33. Ako to ne učini, ova lica ne gube državljanstvo.

#### K § 34.

Oduzimanje državljanstva (denaturalizacija) po § 33. ima pravni karakter jedne kazne, pa stoga je ono u pravilu lično. Ono pogadja redovno samo lica, koje je svojim djelovanjem dalo za to povoda.

<sup>1)</sup> Schwarz cit. op. str. 191 i sl.

Ovakovo oduzimanje državljanstva neće se dakle ipso facto protegnuti na članove obitelji t. j. na ženu i djecu, koja stoje pod očinskom vlašću. Nu ministar unutrašnjih djela može u smislu § 34. denaturalizaciju protegnuti i na ova lica, ako su se i ona ogriješila o propise § 33. t. j. ako se i njima može dokazati koje od nedopuštenih djela, napomenutih pod tač. 1—3. § 33. Ako ministar ne donese takovo rješenje, ne gube ova lica državljanstvo, nu u tom slučaju treba u smislu stava 3. čl. 65. uredbе u odnosnom rješenju naročito navesti lica, koja za sada ostaju državljani Kraljevine. To dakako samo onda, ako žena i malodobna djeca nisu već po § 37. zakona slijedila državljanstvo muža odnosno oca.

#### 7. Dejstvo gubitka državljanstva.

##### § 35.

Gubitak državljanstva ne oslobadja dotično lice od kaznenih posljedica za učinjena krivična dela i ne može naneti štete stečenim pravima javnih i privatnih lica, sa kojima je ono bilo u pravnim odnosima.

#### K § 35.

Dok je odredba ovog paragrafa, da gubitak državljanstva ne može da nanese štete stečenim pravima javnih i privatnih lica sa kojima je onaj, koji je po §§ 32. i 33. odnosno i § 34. kazne radi lišen našeg državljanstva gotovo suvišna, jer su ova pitanja riješena općim privatnim i međunarodnim pravom, s druge je strane od vrlo slabo praktičke važnosti propis istoga §-a., po kojemu gubitak državljanstva ne oslobadja dotično lice od kaznenih posljedica za učinjena krivična djela. U slučaju § 32. redovno će lica, koja su primljena bilo u građansku bilo u vojnu službu strane države, biti već stekla i strano državljanstvo, a vjerojatno će to biti i u slu-

čaju § 33., pa kako nijedna država drugoj ne izručuje svojih pripadnika, postaje spomenuti propis iluzoran. Mogućnost stignuća kaznenih posljedica postojat će jedino u slučaju iz tač. 1. i 3. § 33., ako su dotična lica još državljani Kraljevine.

Sličnu odredbu u pogledu kaznenih posljedica sadržaje i rumunjski zakon od 23. II. 1924.

Ako je gubitak državljanstva nastupio po §§ 32. i 33., dakle po riješenju ministra unutrašnjih djela, valja u tom riješenju u smislu stava 1. čl. 65. uredbe naročito navesti, da gubitkom državljanstva ne biva dotično lice riješeno eventualne kazneno-pravne odgovornosti i privatno-pravnih obaveza spram trećih lica.

#### § 36.

Lice, koje je izgubilo državljanstvo Kraljevine po § 33. gubi sva svoja prava, koja proističu iz javno-pravnih odnosa prema državi i u buduće ne može steći državljanstvo Kraljevine prirodjenjem.

#### K § 36.

Paragraf 36. ustanovljuje štetne posljedice za onoga, koji je radi neprijateljskih čina spram Kraljevine po § 33. izgubio naše državljanstvo. Takovo lice gubi sva svoja prava, koja posjeduje s naslova javno-pravnih odnosa spram države. Tako gubi prema stavu 2. čl. 65. uredbe prinadležnosti, koje je to lice primalo iz državne blagajne. Ova okolnost treba da se naročito napomene u riješenju ministarstva unutrašnjih djela. Ujedno valja o tom obavijestiti nadležnog naredbodavca radi obustave isplate prinadležnosti. Ova se odredba podjednako odnosi na aktivne službenike kao i na penzionere.

U § 36. naročito se napominje, da lice, koje je izgubilo državljanstvo po § 33. ne može u buduće više steći državljanstvo Kraljevine naturalizacijom (prirodjenjem). Slijedi odatle, da sva lica, koja su izgubila državljanstvo, ma bilo s kojeg drugog prav-

nog naslova, napomenutog u § 21. (otпуст, odsutnost, udaja, odricanje), pače i u slučaju § 32. zakona, mogu po § 38. ponovno steći državljanstvo Kraljevine.

Pregnatnija je još odredba stava 3. čl. 41. cit. rumunjskog zakona, koja kaže, da lice, koje je izgubilo državljanstvo s razloga navedenih u našem § 33., ne može ni pod kojim okolnostima više ponovno steći državljanstvo.

#### § 37.

Gubitak državljanstva odnosi se na zakonitu ženu i decu samo u slučaju, ako su stekli novo državljanstvo muža odnosno oca. U protivnom slučaju zadržavaju državljanstvo Kraljevine, dok se stalno ne isele iz naše teritorije.

#### K § 37.

Kako smo već ranije vidjeli udajom stiče žena državljanstvo svog muža, a zakonita odnosno pozakonjena djeca državljanstvo svog oca. Nu naš legislativni sistem pokazuje nam, da izvorno državljanstvo ne mora nužno da prati čovjeka kroz cio njegov život, već se ono može da mijenja bilo voljom samog pojedinca (§§ 25., 28. i 31.) bilo po sili zakona (§§ 32. i 33. zakona). U prvom slučaju može pojedinac da izgubi izvorno državljanstvo, da steče novo i da ponovno polučiti staro. U svakom od ovih slučajeva nastaje za zakonodavca zadatak da riješi pitanje, u koliko takova promjena djeluje na treća lica. Valja na ime odrediti, da li je ta promjena samo individualna ili obuhvata i lica, spadajuća u obiteljski vez onoga, koji mjenja državljanstvo.

Kolikog se promjena državljanstva osniva neosporno na jednom aktu individualne volje (koja je uvijek potrebna ma i ne bila dovoljna), ipak s druge strane takova individualna volja glave obitelji kod promjene državljanstva ne može bar u pravilu ostati bez uticaja na članove iste, koji pravno stoje pod

njegovom vlašću, jer bi se to protivilo principu jedinstva obitelji, koji su u materiji državljanstva, kako smo imali već prilike ranije prikazati, iz nacionalnih motiva prihvatila malo ne sva zakonodavstva, a u koliko to nisu, uticale su na to ratne prilike i pokret za emancipaciju žene (Belgija, Sjedinjene američke države, Sovjetska Rusija).

Polazeći sa ove tačke gledišta i naš je zakonodavac u § 37. načelno izrekao, da gubitak državljanstva djeluje na zakonitu ženu i djecu, tek je u težnji da izbjegne stvaranju apolita (lica bez državljanstva) odredio, da takav gubitak nastaje samo u onom slučaju, ako su spomenuta lica stekla novo državljanstvo muža odnosno oca. Ako ga nisu stekla tada pridržavaju državljanstvo Kraljevine, dok se stalno ne išele sa državnog teritorija. Ovom se potonjom odredbom, u koliko ne predleži slučaj iz § 29., stvara neki provizorni državljski odnos, baziran na principu teritorijalnom, jer postoji svakako presumpcija, da će navedena lica u dogledno vrijeme ipak steći državljanstvo svog muža odnosno oca. Tako n. pr., ako muž stekne belgijsko državljanstvo putem naturalizacije, ne odnosi se potonja ipso iure na ženu, nu ona može samostalno zatražiti naturalizaciju (zakon od 15. V. 1922.). To isto biva i po američkom zakonu od 20. VI. 1922., ali pod uslovom, da se je žena nastanila na teritoriju Sjedinjenih Sjeveroameričkih država. U obrnutom slučaju ne može nikada postati Američankom, I po Franceskom zakonu od 26. VI. 1889. ne odnosi se naturalizacija inozemca ipso iure na ženu i na punoljetnu djecu, već je za to potrebna njihova posebna izjava. Po engleskom zakonu o naturalizaciji od god. 1870. stiču britansko državljanstvo samo ona djeca naturalizovanog inozemca, koja već od djetinjstva sa svojim ocem stanuju na britanskom teritoriju, a po ustavu Argentine od 25. IX. 1860. odnosno po zakonu od 1. X. 1869. ne stiču djeca naturalizovanog stranca uopće argentinsko državljanstvo. Ona ga mogu steći

tek onda, ako stupe u narodnu gardu. U eventualnom dakle takovom slučaju nebi žena, a ponegdje i djeca gubili naše državljanstvo samim faktom sticanja dotičnog stranog državljanstva po mužu odnosno po ocu, pa će u svakom takovom slučaju biti mjesta primjeni propisa § 37.

Propis ovog §-a ne odnosi se na slučaj gubitka državljanstva po § 33., jer je glede gubitka državljanstva žene i djece u tom slučaju mjerodavan propis § 34. zakona.

§ 37. govori o djeci bez poblize oznake, da li se radi o djeci uopće ili samo o maloljetnoj. Budući da po našem zakonu samo maloljetna djeca slijede u promjeni državljanstva svog zakonitog oca, mora se predmnievati, da se u slučaju § 37. radi jedino o djeci, koja još nisu navršila 21. godinu života.

#### IV. GLAVA

##### Ponovno sticanje državljanstva.

###### § 38.

Bivši državljani Kraljevine, koji žele ponovno steći državljanstvo Kraljevine, stiču ga uopšte na isti način, kao i ostali stranci.

###### K § 38.

Propis § 38. odnosi se na ona lica, koja su izgubila naše državljanstvo po slobodnoj svojoj volji bilo da je ona očitovana na pozitivni (§§ 25., 28. i 31.) ili negativni (§ 32.) način predviđen u zakonu.

Momenti, koji rukovode zakonodavca pri donošanju propisa o ponovnom stečenju državljanstva mogu da budu trovsne prirode. To je: 1. nesklonost spram onoga, koji je napustio otadžbinu; 2. ravnodušnost očitovana u činjenici, da se dotično lice smatra pukim strancem; 3. prednost pred onima, koji nisu nikada prije posjedovali dotično državljanstvo.

Za našeg je zakonodavca pri donošanju propisa § 38. bio očito odlučan drugi momenat, kad je odredio, da bivši državljani Kraljevine, koji žele ponovno steći državljanstvo, stiču ga uopće na isti način kao i ostali stranci. Ova ravnodušnost našeg zakonodavstva opravdava se time, što § 38. ima u vidu lica, koja su svojom voljom ili uslijed vlastite krivnje izgubila državljanstvo, pak za to ne pravi između njih i inozemaca nikakove razlike u pogledu sticanja državljanstva Kraljevine. I bivši naš državljanin treba dakle da ispunjava sve uslove, što ih za naturalizaciju propisuje u tač. 1—7. § 12. zakona. Ni u slučaju § 38. kao ni u onom § 12. ne radi se prema tome o nekom pravu na sticanje državljanstva, već je odluka o tome prepuštena slobodnoj ocjeni ministra unutrašnjih djela.

I kod ponovnog sticanja državljanstva ili repatrijacije, imadu se primjeniti svi propisi §§ 12., 15., 16., 17., 18., 19. i 20. (vidi tumačenje tih paragrafa).

Ponovno sticanje državljanstva poznaju i druga zakonodavstva (Franceska, Italija, Njemačka i Rumunjska). Od svih tih zakona ali naš zakon u formalnom pogledu najviše otešćava ponovno sticanje državljanstva licima, koja su ga izgubila po vlastitoj volji odnosno krivnji.

#### § 39.

Lica, koja su izgubila državljanstvo Kraljevine time, što su sledila ocu u prirodjenju stranog državljanstva, imaju prava, da ga ponovno steknu putem izjave učinjene u roku od godine dana po navršenoj 21 godini života, ako se stalno nastane na teritoriju Kraljevine.

Isto važi i za lica, predviđena u § 30., koja su pozakonjenjem izgubila državljanstvo Kraljevine.

Odredbe ovoga paragrafa ne odnose se na već udatu kćer.

#### K § 39.

Paragraf 39. tvori izuzetak od propisa § 38., propisujući olakšicu za ona lica, koja nisu ni po vlastitoj

volji ni svojom krivnjom izgubila državljanstvo Kraljevine. Tu je dakle bio odlučan momenat prednosti. Ta se pak prednost pred svakim drugim licem sastoji u tome, da lica, koja su izgubila državljanstvo time, što su *iure sanguinis* slijedila ocu u prirodjenju stranog državljanstva imaju pravo da ga ponovno steknu putem opcije. U tu svrhu treba da dadu izjavu u roku od godinu dana po navršenoj 21 godini života, da žele steći naše državljanstvo i da se stalno nastane na teritoriju Kraljevine.

Prema stavu 2. § 39. ovo isto pravo opcije pri- stoji uz ispunjenje istih uslova i onoj djeci, koja su u smislu § 30. pozakonjenjem izgubila državljanstvo Kraljevine.

Zakon traži stalno nastanjenje na teritoriju Kraljevine, pa nastaje pitanje, koje se nastanje može takovim smatrati. U civilno-pravnom smislu smatra se stalnim nastanjenjem ono mjesto, gdje dotično lice ima svoj vlastiti stan i glavno sjedište svojih posala. Nemože se dakle uzeti, da se je neko stalno nastanio na teritoriju Kraljevine, ako ne ima takovih preduslova. Ovako se ima stalno nastanjene shvaćati i u slučaju § 40.

Po zadnjem stavu § 39. ne odnose se njegove odredbe na već udatu kćer. To pak za to, jer je ona udajom ispala ispod očinske vlasti i jer postoji pravna predmnjeva, da je u državljanstvu slijedila svog zakonitog muža.

Stavom 1. § 39. dano je **izrično pravo** na ponovno sticanje državljanstva ondje navedenim licima, ako su ispunila spomenuta dva uslova, t. j. ako su izvršila pravo opcije u propisanom roku od godine dana nakon punoljetnosti i ako su se stalno nastanila na našem teritoriju. Prema tome pripadati će im protiv eventualnog uskratnog rješenja ministra unutrašnjih djela pravo tužbe na državni savjet.

Izjavu, što ju je stranka po propisu § 50. zakona i čl. 72. uredbe, učinila u smislu stava 1. § 39., ima prvostepena opšte-upravna vlast u smislu stava 1.

čl. 66. uredbe staviti do znanja upravnoj općini, koju prema zadnjem stavu § 41. zakona smatra za zavičajnu općinu molitelja sa pozivom, da se u roku od 15 dana u stvari izjasni odnosno da iznese eventualne prigovore protiv općinske zavičajnosti dotičnog lica. Ove prigovore riješava rečena prvostepena opšte-upravna vlast (sresko poglavarstvo, policijska vlast u gradovima) salvo recursu (stav 2. čl. 66. uredbe). Ne bude li takovih prigovora ili ako je pitanje buduće zavičajnosti konačno odlukom riješeno, ima prvostepena opšte-upravna vlast prema stavu 3. čl. 66. uredbe predmet u smislu § 41. predložiti nadležnom velikom županu.

Sličnu odredbu sadržaje i § 11. njemačkog zakona o državljanstvu od 22. VII. 1913.

#### § 40.

Bivša državljanka Kraljevine, koja je udajom za stranog državljanina izgubila državljanstvo Kraljevine, ima pravo, za slučaj izvršne presude (odluke) o rastavi ili razvodu braka ili za slučaj da ostane udovica, ponovno steći državljanstvo Kraljevine, ako se stalno nastani na njenoj teritoriji i podnese zahtev.

Ovo ponovno sticanje državljanstva ne proteže se na njenu zakonitu decu rođenu u braku sa stranim državljaninom.

#### K § 40.

Dalnju jednu olakšicu s obzirom na sticanje našeg državljanstva sadržaje § 40., koji daje bivšoj državljanki Kraljevine, koja je izgubila državljanstvo udajom za stranog državljanina pravo, da može ponovno steći naše državljanstvo i to onda, ako je na osnovu izvršne presude (odluke) o rastavi ili razvodu braka ili uslijed smrti mužve prestala bračna zajednica. Jedini uslov, što ga u takovom izuzetnom slučaju za ponovno sticanje državljanstva

traži zakon jeste dakle taj, da se je dotično lice stalno nastanilo na teritoriju Kraljevine i da u tu svrhu podnese molbu (zahtjev).

U glavnom je dakle i u slučaju § 40. isti način ponovnog sticanja državljanstva kao i po § 39. Razlika je tek u tome, što je po potonjem §-u dovoljna jednostavna izjava dotičnog lica, dok prema § 40. mora stranka za ponovno stećenje državljanstva staviti formalni zahtjev.

§ 40. to doduše izrijeком ne kaže, ali iz same stilizacije stava 1. jasno izlazi, da se tu misli na lice, koje je prije udaje posjedovalo naše državljanstvo po krvnoj svezi (*iure sanguinis*).

U pogledu izjave, što ju ima stranka da učini u smislu čl. 66. uredbe važi i u slučaju § 40. sve ono što je rečeno pri tumačenju § 39., a budući se i stavom 1. § 40. daje bivšoj državljanki **izrično pravo** na ponovno sticanje državljanstva Kraljevine uz ispunjenje zakonskih uslova, to će i u ovom slučaju pristojati stranci protiv eventualnog uskratnog riješenja ministra unutrašnjih djela pravo tužbe na državni savjet.

Propis § 40. pokriva se u glavnom sa čl. 19. Franc. C. C.<sup>1)</sup> po kojem bivša franceska državljanka, koja se je udala za inozemca, kojega je slijedila u državljanstvu, stiče ponovno francesko državljanstvo samo onda, ako se nastani u Francuskoj. U tom su pogledu nasljeđovala francesko zakonodavstvo zakoni većine kulturnih naroda. Samo primjera radi spominjemo Belgiju, Italiju, Madjarsku, Meksiko, Nizozemsku, Njemačku, Španjolsku i t. d. I u literaturi <sup>2)</sup> mnogo je zastupano mišljenje,

<sup>1)</sup> «Une femme française qui épousera un étranger, suivra la condition de son mari. — Si elle devient veuve elle recouvrera la qualité de Française, pourvu qu'elle réside en France, ou qu'elle y rentre avec l'autorisation du Roi et en déclarant qu'elle ven s'y fixer».

<sup>2)</sup> Cahn cit. op. str. 25—28, Lehmann Bodo, Die deutsche Reichsangehörigkeit von nationalen und internatio-



kako je postulat pravičnosti, da se udovi i rastavljenoj ženi, koja je svoje primarno državljanstvo izgubila udajom za inozemca, omogućiti, da bez ispunjenja većih formalnosti ponovno steče državljanstvo svoje bivše otadžbine.

Ovo ponovno sticanje našeg državljanstva po udovi ili rastavljenoj ženi je samo lično. Ono se po drugom stavu § 40. ne proteže na njenu zakonitu djecu rođenu u braku sa stranim državljaninom, jer ona po porijeklu odnosno po krvnoj svezi (iure sanguinis) slijede državljanstvo svog zakonitog oca i nakon njegove smrti. Medjutim naš zakon predviđa u § 42. jedan izuzetak od tog pravila. Malodobna zakonita djeca mogu naime, ako je otac umro, da slijede u državljanstvu svoju majku. To može ali da bude samo putem naturalizacije. Žena dakle, koja je obudovila može po § 40. ili optirati za naše državljanstvo i u tom se slučaju u smislu cit. stava 2. § 40. ponovno sticanje državljanstva ne proteže na njenu zakonitu djecu rođenu u braku sa stranim državljaninom ili može da se sa tom blagodat zakona ne posluži, već da po § 12. traži naturalizaciju i u tom slučaju mogu po § 42. zakonita djeca da ju slijede u našem državljanstvu (vidi tumačenje § 42.).

Protivno onom momentu, koji je bio odlučan pri donošenju propisa § 38., bio je naš zakonodavac stvaranjem propisa §§ 39. i 40. prožet osjećajem sklonosti prema onima, koji nisu skrivili gubitak državljanstva Kraljevine, pa im je za to olakšao sticanje istog. Po čl. 67. uredbe na ime lica, koja ponovno steknu državljanstvo Kraljevine po §§ 39. i 40. ne polažu zakletve niti se na nje mogu primjenjivati ostale odredbe, koje važe za slučaj prirođenja (§ 12. i 18. zakona).

nalen Standpunkt, Hirts — Ann. 1889., str. 850; Sieber, Das Staatsbürgerrecht im internationalen Verkehr sv. I. str. 565 i sl. Bern 1907.; Gemma, cit. op. str. 86.

### § 41.

Lica, o kojima je reč u §§ 39. i 40. podnosiće preko nadležne prvostepene opšte-upravne vlasti potrebne dokaze nadležnom Velikom Županu, koji će u nedostatku uslova traženje odnosno izjavu odbaciti, a inače predložiti Ministru Unutrašnjih Dela, koji će svojim rešenjem potvrditi, da je dotično lice od dana traženja ponovno steklo državljanstvo Kraljevine.

Ova lica stiču zajedno sa državljanstvo zavičajno pravo ondje, gde su ga ranije imala.

### K § 41.

Lica, o kojima je bilo govora pri tumačenju §§ 39. i 40. imaju molbu sa dokazalima preko sreskog poglavarstva odnosno u gradovima, preko redarstvene vlasti, podnijeti teritorijalno nadležnom velikom županu. Ako se radi o licima iz § 39. valja da molbi prilože krštenicu odnosno rodni list, a ako su u pitanju lica iz § 40. pravnosnažnu presudu o rastavi odnosno razvodu braka ili smrtni list; u oba pak slučaja uvjerenje nadležne općinske vlasti, da su na teritoriju Kraljevine stalno nastanjeni.

Veliki Župan može molbu odbaciti samo onda, ako joj ne bi priležala dokazala i ako nije u smislu čl. 66. uredbe pitanje o zavičajnosti molitelja pravomoćno riješeno, što će se imati dokazati bilo zavičajnicom (domovnicom) bilo izvršnim riješenjem nadležne vlasti. U protivnom slučaju predložiti će molbu ministru unutrašnjih djela, koji će u smislu stava 1. čl. 41. i stava 4. čl. 66. uredbe u slučaju pozitivnog rješenja potvrditi, da je dotično lice bilo na osnovu člana 39. bilo čl. 40. sa danom predane molbe (sa danom traženja) ponovno steklo državljanstvo Kraljevine. U tom rješenju ima biti navedena i zavičajna općina, te tačno označena lica (ime i podaci o rođenju), koja riješenjem stiču državljanstvo Kraljevine. Prema tome ima rješenje ministra samo deklaratorni karakter.

Prijepis rješenja dostavlja ministarstvo u smislu stava 5. cit. čl. 66. uredbе neposredno zavičajnoj općini radi upisa u knjigu zavičajnika.

Drugi stav čl. 41. određuje, da lica navedena u stavu 1. stiču zajedno sa državljanstvom zavičajno pravo ondje, gdje su ga ranije imala. To bi bila dakle zavičajnost stečena rođenjem. Međutim ovo ne mora da bude slučaj uvijek onda, ako nastane spor o zavičajnosti. U tom će se slučaju, s obzirom na cit. propis čl. 66. uredbе, smatrati zavičajnom općinom ona, koja je pravomoćnim rješenjem nadležne upravne vlasti određena.

## V. GLAVA

### 1. Materijalni propisi.

#### § 42.

Ukoliko nije ovim zakonom drugačie predviđeno sleduju u pogledu sticanja i gubitka državljanstva: zakonito dete mladje od 21 godine svom ocu, ili u nedostatku oca svojoj materi, a nezakonito dete mladje od 21 godine svojoj nezakonitoj materi.

Prednje se ne odnosi na već udatu kćer.

Posmrtno zakonito dete sleduje državljanstvo oca.

#### K § 42.

U stavu 1. § 42. ponavlja se suvišnim načinom jedan već u §§ 7. i 8. postavljeni princip u pogledu državljanstva malodobne djece, pak zato upućujemo na ono, što je rečeno pri tumačenju tih §§ odnosno § 30. zakona. Nu u tom istom stavu jeste riječ i o izuzecima od rečenog principa, a čini se tu i odredba za slučaj nedostatka (smrti) oca.

Izuzetak, kada malodobna zakonita djeca ne moraju ipso iure da slijede strano državljanstvo svog oca sadržavaju §§ 34. i 37. (vidi tumačenje

istih), dok u nedostatku oca slijede i zakonita djeca državljanstvo matere. Međutim ova se potonja odredba ima shvatiti tako, da je toj djeci u slučaju preminuća oca dana samo zakonska mogućnost, da u državljanstvu slijede svoju zakonitu mater. To će biti moguće samo onda, ako se udova ne posluži pravom, što joj ga daje stav 1. §-a 40., već zatraži naše državljanstvo putem naturalizacije za sebe i kao tutorica za svoju malodobnu djecu (vidi tumačenje § 40.).

Quid iuris ali u onom slučaju, ako je žena po § 29. bračnim ugovorom ili izjavom pridržala naše državljanstvo, dakle ako ima različito državljanstvo od svog preminulog muža. Slijedeći namjeru našeg zakonodavca, koji je išao za tim, da, koliko god je to samo moguće, sačuva jedinstvo obitelji, mislimo da će biti i u takovom slučaju mjesta primjeni stava 1. § 42., pa da će majka kao tutorica malodobne djece moći sa odobrenjem nadtutorstvene vlasti dotične zemlje zatražiti naturalizaciju djece. Postupak biti će olakšan, ako su djeca državljanji takove države, koja ne poznaje instituciju otpusta iz državljanstva.

Sticanje državljanstva po malodobnicima putem naturalizacije poznaju i druga zakonodavstva (vidi tumačenje § 12.).

Odredbe stava 1. § 42. ne odnose se na već udatu kćer s razloga, koji su navedeni pri tumačenju zadnjeg stava § 39. Potpunije bi bilo, da se i ovdje i u § 39. kazalo: »već udatu kćer ili koja je bila udata«.

Posljednji stav § 42. određuje da posmrtno zakonito dijete slijedi državljanstvo oca. U smislu § 183. o. g. z. smatra se zakonitim djetetom ono u ženitbi rodjeno dijete, koje je zakonita žena rodila desetog mjeseca odnosno tristo dana poslije smrti muža. Međutim takovo dijete može, s obzirom na gore rečeno, da slijedi majku u promjeni državljanstva.

## § 43.

Žena ne sleduje državljanstvo muža, ako je u momentu promene državljanstva brak bio izvršnom presudom (odlukom) rastavljen, razveden ili poništen.

Pravovaljano izmirenje između sudski rastavljenih supružnika utiče na državljanstvo kao udaja.

## K § 43.

Po sistemu našeg zakona koneksitet državljanstva žene i muža temelji se na zakonu, koji je — kako je već poznato — prihvatio princip jedinstva obitelji. Dokle god dakle traje bračna zajednica slijedi žena u državljanstvu zakonitog muža u koliko nije već samim zakonom predviđen slučaj različitog državljanstva (§ 19.).

Paragraf 43. predviđa međutim slučaj, kad je bračna zajednica prestala time, što je brak uslijed izvršne presude ili odluke nadležne vlasti rastavljen, razveden ili poništen, pa doslijedno gore istaknutom principu, određuje da žena ne slijedi državljanstvo muža, **ako u momentu promjene državljanstva** iz spomenutih razloga nije više postojala bračna zajednica. Za samu stvar posve je neodlučno, da li je rastava odnosno razvod braka uslijedio sporazumom ili bez sporazuma bračnih drugova. Paragraf 43. ima očito u vidu samo rastavu od stola (trpeze) i postelje, jer u stavu 2. predviđa pravovaljano izmirenje sudski rastavljenih supružnika (§ 110. o. g. z.). Ovo izmirenje utiče na državljanstvo kao udaja, pa će prema tome od trenutka, kada je po nadležnom sudu pravovaljano riješeno pitanje ponovnog sjedinjenja supružnika, steći žena državljanstvo muža pod uslovima § 19. zakona.

## § 44.

Poništenje braka izvršnom sudskom presudom (odlukom) u pogledu državljanstva za ženu stvara

stanje pre braka, a deca sleduju državljanstvo matere samo u slučaju, ako imaju redovno prebivalište na teritoriju Kraljevine, ili ako se na njoj trajno nastane.

## K § 44.

Ovaj paragraf ima u vidu brak, koji je po općem građanskom i crkvenom pravu uslijed postojećih rastrgajućih zaprijetki, koje su mu bile na putu, ništetan i stoga pravno ne postoji, pa koji je stoga po nadležnom sudu pravomoćno proglašen nevaljanim.

S obzirom na državljanstvo žene, nastupa uslijed ovakove presude stanje prije braka, t. j. ona gubi ipso iure državljanstvo, što ga je bila stekla udajom i vraća se automatski u državljansku svezu svoje otadžbine. U pogledu djece propisuje § 44., da ona slijede državljanstvo matere samo onda, ako imaju redovno prebivalište na teritoriju Kraljevine ili ako se na njemu stalno nastane.

Ovdje je predviđen slučaj, kada je bivša naša državljanka uslijed udaje postala inozemkom, pa je povodom poništenja braka primila opet svoje primarno državljanstvo. Djeca dakle, koja su rođena u takovom nevaljanom braku, morala bi nju slijediti u državljanstvu, ako se po zakonodavstvu dotične zemlje smatraju nezakinitima. Međutim § 44. čini to ovisnim od okolnosti, da ta djeca imaju redovno prebivalište na teritoriju Kraljevine ili da su se na njemu trajno nastanila.

Odredba § 44. dosta je nezgodna, jer će lako voditi do dvojnog državljanstva, ako dotična strana država poznaje sticanje državljanstva iure soli (rođenjem na teritoriju) ili ako žena po zakonu dotične zemlje ne gubi državljanstvo uslijed razriješena braka, kao što je na pr. slučaj po rumunjskom zakonu od 23. II. 1924.

Nije dokučiv ni razlog, za što je u § 44. uz trajno nastanjenje navedeno i redovno prebivalište.

kada zakonodavac inače konstantno i prema prirodi stvari sasama ispravno rabi terminus »trajno odnosno stalno nastanjenje«. U ostalom predleži u ovom slučaju i pleonazam, jer u civilno-pravnom smislu prebivalište (domicilium verum) znači ono mjesto, u kojem se neko nastani, t. j. ustanovi središte svog poslovanja dotično središte svoje privatno-pravne egzistencije<sup>1)</sup> sa namjerom, da će se ondje stalno baviti, pa tako je u samoj stvari prebivalište isti pojam kao i trajno nastanjenje, o kojemu govori § 44.

Opravdano se prigovara, što je zakonodavac u §§ 43. i 44. upotrebio izraz sudski rastavljen odnosno poništen, jer u državi ima područja, gdje bračne sporove ne rješavaju sudovi već vjerski forumi.<sup>2)</sup> Bolje bi stoga bilo, da se je upotrijebio izraz »po nadležnoj vlasti rastavljeni odnosno poništeni brak«.

#### § 45.

**Udaja udove za lice, koje nije otac deteta, bez uticaja je na državljanstvo deteta.**

#### K § 45.

Jedinstvo obitelji ostaje netaknuto i nakon smrti oca, ako majka, koja vrši tutorsku vlast nad malodobnom djecom, ostane udovicom. Ono ali prestaje onim trenutkom, ako majka sklopi ponovni brak. Taj slučaj predviđa § 45. te određuje, da je udaja udove za lice, koje nije otac djeteta, bez svakog uticaja na državljanstvo djeteta. U tom slučaju pridržaje dijete svoje dosadašnje državljanstvo i to, ako je zakonito po ocu, a ako je nezakonito po izvornom državljanstvu matere.

<sup>1)</sup> Unger, System des österr. allgemeinen Privatrechtes knjiga I. str. 300.

<sup>2)</sup> Vesel I. Zakon o državljanstvu. Sarajevo 1928. str. 13.

#### § 46.

**Prisvojenje (Adoptio) nema uticaja na državljanstvo prisvojenog lica.**

#### K § 46.

Odredbu, da adopcija djeteta ne ima nikakvog uticaja na njegovo državljanstvo poznaju i sva strana zakonodavstva, a to s razloga što je državljanstvo jedan javno-pravni odnos, na koji se ne mogu primjeniti načela građanskog prava. Iznimku čini Poljska, koja u svojem zakonu o državljanstvu od 20. I. 1920. među naslove, na osnovu kojih se stiče državljanstvo, uvrštava i adopciju.

#### § 47.

**Odredbе ovog zakona, u koliko napominju strane državljanke, važe i za lica bez državljanstva odnosno za lica, čije državljanstvo ostaje nepoznato.**

#### K § 47.

Po § 47. važe odredbe, koje govore o stranim državljanima (zakon rabi konsekventno izraz »stranci«) također i za lica bez državljanstva (apoliti) sa kojima su izjednačena i ona lica, čije državljanstvo ostaje nepoznato.

Prema tome odnose se na apolite i njima ravna lica odredbe: § 3. zakona o zavičajnosti i o evidenciji stranaca, zatim propisi §§ 10., 11. i 12. glede udaje strane državljanke za našeg državljanina, te glede redovne naturalizacije (prirodjenja), nadalje propis § 17. o polaganju državljanske prisega, § 18. po kojemu naturalizovani dobiva sva građanska i politička prava sa danom položene zakletve, § 19. o uticaju naturalizacije na obitelj i § 20. o gubitku podijeljenog državljanstva za slučaj, da naturalizovano lice ne položi zakletve u roku od 6 mjeseci od dana, kada mu je dostavljeno rješenje o podijeljenom državljanstvu (vidi tumačenje tih paragrafa).

Budući da se apoliti po zakonu ubrajaju među strance, to se i oni mogu izagnati iz teritorija države. Nu pri tom mogu nastati poteškoće, jer strana država nije dužna da primi na svoj teritorij stranca, pak može stoga izagnano lice povratiti na teritorij države prijašnjeg njegovog prebivališta.

Apolitija je jedan pravni i politički apsurd, koji ne odgovara više današnjoj kulturi civilizovanih naroda, jer protiv svakog principa jednakopravnosti lišava takovo lice svih građanskih i političkih prava uopće i ma bilo na kojem teritoriju. Ne-koja zakonodavstva nastojala su da ublaže sudbinu takovih lica time, što su pridržav ih na vršenje vojne dužnosti (Njemačka i Italija) priznale im pravo vršenja građanskih prava prema zakonima zemlje (čl. 14. talij. zakon o državljanstvu od 13. juna 1912.).

Riješenje pitanja o licima bez državljanstva u toliko je riješeno u našem § 47., što izjednačiv ih sa strancima omogućuje i njima sticanje državljanstva putem naturalizacije (prirodjenja). Više je još učinjeno u pogledu potomstva apolita odredbom § 9. zakona (Vidi tumačenje tog paragrafa).

## 2. Formalni propisi.

### § 48.

Za rešavanje spornih pitanja u pogledu državljanstva pojedinih lica, sem pitanja njihove zavičajnosti, nadležan je Veliki Župan kao prvostepena upravna vlast.

### K § 48.

Kadgod se radi o sporu o opstojnosti državljanstva pojedinog lica po ovom zakonu donša prvostepeno rješenje teritorijalno nadležni veliki župan uz pravo žalbe na ministra unutrašnjih djela. To će n. pr. biti slučaj onda, ako nastane spor u stvari ustanovljenja državljanstva lica, koje je u smislu § 4. za-

kona zatražilo izdavanje svjedodžbe o državljanstvu ili u slučaju spora u pogledu pravnog osnova za sticanje državljanstva (§ 5.). U takovom slučaju donosi po § 48. rješenje veliki župan u prvoj molbi, dok je inače, ako ne ima spora, nadležna prvostepena opšte-upravna vlast.

U pogledu zavičajnosti rečenih lica, ako se radi o prijemu ili zajamčenju prijema donša odluku nadležni općinski odbor. Nastane li naprotiv spor glede same zavičajnosti rješava isti nadležno sresko poglavarstvo salvo recursu, odnosno kada se radi o sporu između općina različitih srezova iste oblasti veliki župan.

Ako bi se radilo o dvim općinama, spadajućim u različito oblasno područje, a nebi se veliki župani mogli u stvari nadležnosti sporazumiti, donijeti će analogno propisu § 38. zakona od 30. IV. 1880. o uređenju zavičajnih odnosa u Hrvatskoj i Slavoniji, odluku ministar unutrašnjih djela.

### § 49.

U slučajevima primjenjivanja ovog zakona postupaće i rešavaće prvostepena upravna vlast one upravne jedinice u kojoj ima zavičajnost lice, čije je državljanstvo u pitanju, ako pak za to zavičajnost ne daje osiona, — nadležna prvostepena upravna vlast one upravne jedinice, u kojoj to lice ima redovno prebivalište, a u nedostatku toga, gdje mu je mjesto rođenja, odnosno gdje je rasprava započeta.

### K § 49.

Paragraf 49. ustanovljuje nadležnost prvostepene upravne vlasti u slučaju primjenjivanja zakona o državljanstvu. Njena se nadležnost ravna po slijedećim načelima:

1. ako je poznata zavičajnost dotičnog lica nadležna je ona vlast, u čijem području leži zavičajna općina;

2. ako zavičajnost ne pruža za to oslona, onda je nadležna ona prvostepena opšte-upravna vlast, u čijem se području nalazi općina, u kojoj dotično lice ima svoje redovno prebivalište. Pod redovnim prebivalištem razumjeva se mjesto, gdje dotično lice ima stan i glavno sjedište svojih posala;

3. ako dotično lice ne prebiva na teritoriju države, onda se ravna nadležnost prvostepene opšte-upravne vlasti po mjestu rođenja, odnosno gdje je rasprava započeta. Rasprava smatra se započetom podnešenjem molbe dotičnoj vlasti.

Prema stavu 1. § 70., uredbe razumjeva se pod prvostepenom opšte upravnom vlašću: sreski poglavar za područje svojeg sreza odnosno državna mjesna policijska vlast za svoje područje u gradovima, u kojima ista postoji. U gradovima pak, koji teritorijalno ne spadaju u područje sreza niti imaju mjesne policijske vlasti, nadležan je za poslove opšte-upravne prvostepene vlasti, veliki župan, a za područje grada Beograda upravnik istog grada.

Kadgod zakon ili uredba stavlja izvjesne poslove u nadležnost velikog župana, obavlja te poslove u smislu stava 2. čl. 70. uredbe teritorijalno nadležni veliki župan.

U svim poslovima, o kojima govori § 49. zakona dozvoljeni su pravni lijekovi redovnim molbenim putem.

#### § 50.

Gde se u odredbama o sticanju odnosno gubitku državljanstva traži izjava dotičnog lica, tu izjavu treba dati u overenoj formi.

Ako izjavu daje maloletno žensko lice povodom udaje, odnosno udata žena zahtev po § 40., biće potrebno i odobrenje zakonskog zastupnika odnosno tutorske vlasti.

#### K § 50.

U smislu § 72. uredbe dobivaju izjave, predviđene u stavu 3. § 12., zatim u § 29. te u stavu 1.

§ 31. i § 39. zakona ovjerenu formu onda, ako su dane na zapisnik pred opšte-upravnom vlasti (sreskim poglavarstvom, redarstvenom vlasti u gradovima) ili pred matičarom ili pred javnim bilježnikom odnosno pred poslanstvom ili konzulatom Kraljevine na strani u prisustvu dvaju svjedoka.

Zapisnik o izjavi sastavlja se u dva doslovno jednaka primjerka (original sa taksenom markom i prijepis). U zapisniku valja označiti lice, koje daje izjavu, te navesti podatke o rođenju, državljanскоj pripadnosti i eventualnoj zavičajnosti, nadalje tačan sadržaj izjave i u koju se svrhu ista daje. Odnosi li se izjava na ženu i djecu, valja i glede njih navesti gore spomenute podatke.

Pored toga mora zapisnik sadržavati tačnu oznaku organa, koji je izjavu primio i izričitu potvrdu o tome, da je interesirano lice izjavu svojeručno potpisalo i priznalo, da ona predstavlja izražaj njegove volje. Konačno treba da bude zapisnik providjen datumom sastavka istoga, zvaničnim pečatom, te potpisima lica, koje je dalo izjavu zatim uredujućeg organa i svjedoka.

Prema stavu 2. § 50. ima uz izjavu predložiti i odobrenje nadtutorstvene vlasti, kada je izjavu dalo maljoletno žensko lice povodom udaje, te treba u smislu stava 3. čl. 72. uredbe to odobrenje naročito napomenuti u izjavi. Kad pak podnosi zahtjev po § 40. udata žena, treba za to i odobrenje njenog supruga kao zakonitog zastupnika.

Prema odredbi stava 4. čl. 72. uredbe uručuje se originalni zapisnik interesiranom licu, a prijepis istoga pohranjuje se kod vlasti (javnog bilježnika), koja je sastavila zapisnik.

Izjava, kojom žena pridržava prirodjeno državljanstvo izdaje se na obrascu pod VII. (Vidi Dodatak I.).

#### § 51.

Oblik svedočanstva o državljanstvu, svedočanstva o prirodjenju i obrazac svedočanstva o

otpustu iz državljanstva, propisane se Uredbom o izvršenju ovog zakona.

#### K § 51.

U ovom §-u napomenuta svjedočanstva imaju se prema § 73. uredbe izdavati samo na jedinstveno propisanim obrascima (čl. 1., 36. i 45. uredbe, obrazac pod I, IV. i VI. u Dodatku I), koji imaju moć javne isprave. Ti su obrasci predmet državnog monopola i kao takovi se naplaćuju. Stampani su na hartiji naročite kakvoće, koja nosi u vodotisku znak sa državnim grbom i natpisom »Državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca«.

Organi, koji bi izdali svjedočanstvo mimo propisanih obrazaca odgovaraju disciplinski. Disciplinska kazna ne riješava ih eventualne kaznenopravne odgovornosti po drugim zakonima.

#### § 52.

Sticanje državljanstva prirodjenjem i otpust iz državljanstva objavljivaće se krajem svake godine u »Službenim Novinama«.

#### K § 52.

U svrhu provedbe propisa § 52. ima ministar unutrašnjih djela u smislu čl. 75. uredbe dostaviti svake godine do 15. decembra upravi Službenih Novina spisak lica, upisanih od 1. decembra prethodne godine do kraja novembra tekuće godine u knjizi prirodjenih (naturalizovanih) i spisak lica, upisanih u knjizi otpuštenih i to po alfabetskom redu imena uz navod sviju podataka, koji se upisuju u rečene knjige.

Uprava Službenih Novina ima da izvrši objavu oba spiska najkasnije do 31. decembra iste godine.

Ovaj publicitet o promjeni u državljanstvu statusu pojedinih lica opravdan je privatnim interesom pojedinaca i pravnih lica. Međutim kada se radi o potonjim licima mogu da dodju u obzir i interesi javno-pravnog karaktera.

## VI. GLAVA

### Prelazne odredbe.

#### § 53.

Na dan stupanja na snagu ovog zakona smatraju se državljanima Kraljevine sledeća lica:

1. Lica, koja su na dan ujedinjenja (1. XII, 1918. god.) imala državljanstvo predjašnje Kraljevine Srbije i predjašnje Kraljevine Crne Gore, kao i ona lica, koja su imala na dan ujedinjenja (1. XII, 1918. godine) državljanstvo predjašnje Kraljevine Hrvatske i Slavonije, a nisu to državljanstvo izgubila na osnovu ugovora o miru;

2. Lica, kojima je ugovorom o miru sa Austrijom (St. Germain) čl. 70—82, sa Ugarskom (Trianon), čl. 61—66, sa Bugarskom (Neuilly) čl. 39, i 40, priznato državljanstvo Kraljevine ili su ga stekli shodno odredbama tih ugovora;

3. Lica, koja su do dana stupanja na snagu ovog zakona primljena u državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca putem prirodjenja;

4. Lica, koja su po rodu i jeziku Srbi, Hrvati i Slovenci i ispunjavaju uslove iz § 12, tač. 2., 5. i 6., a koja su do dana stupanja na snagu ovog zakona kod nadležne vlasti zatražila državljanstvo Kraljevine;

5. Lica, koja su po rodu i jeziku Sloveni i na teritoriji ove Kraljevine najmanje 20 godina stalno nastanjena, a koja su do dana stupanja na snagu ovoga zakona kod nadležne vlasti zatražila državljanstvo Kraljevine;

6. Lica, koja su po rodu i jeziku Sloveni, koja su zatražila državljanstvo Kraljevine ili se nalaze u državnoj službi ili su posle Ujedinjenja najmanje dve godine provela u državnoj službi, a nastanjena su na teritoriji Kraljevine najmanje pet godina;

7. Lica, koja su na dan 1. decembra 1918. godine imala zavičajnost u kojoj opštini, koja nije ušla

u sastav Kraljevine, a nalazila su se u službi na teritoriji Kraljevine kod javnih i saobraćajnih poduzeća ili drugih javnih ustanova, koje su bile docnije preuzete od države, pa su zadržana u službi, te su do dana stupanja na snagu ovog zakona kod nadležne vlasti zatražila državljanstvo Kraljevine;

8. Lica, koja na dan stupanja na snagu ovog zakona ispunjavaju uslove iz § 13., a predala su do toga dana upravnoj vlasti izjavu, da žele biti državljani Kraljevine;

9. a) zakonita deca lica naznačenih u prednjim tačkama rođena posle Ujedinjenja, odnosno posle trenutka, kada su im roditelji stekli državljanstvo Kraljevine, a pre stupanja na snagu ovog zakona;

b) strane državljanke, koje su u istom roku stupile u brak sa licem označenim u prethodnim tačkama;

c) nezakonita deca državljanke, koje spadaju u broj lica naznačenih u prethodnim tačkama, rođena u istom roku;

d) zakonita deca državljana, koji spadaju u broj lica naznačenih u prethodnim tačkama; ako je pozakonjenje izvršeno u istom roku i ako je dete u trenutku pozakonjenja bilo maloletno;

10. Lica, rođena na teritoriji Kraljevine, koja se po poreklu ne mogu pozivati ni na kakovo drugo državljanstvo, niti su kakovim drugim putem stekli tuđe državljanstvo. Do dokaza o protivnom smatra se da su nahoćad, koja su bila nadjena na teritoriji Kraljevine rođena na toj teritoriji.

Lica označena pod tačkom 4., 5., 6., 7. i 8. potrebne dokaze podnoseće u roku od godinu dana posle stupanja na snagu ovog zakona nadležnim prvostepenim upravnim vlastima, koje će im izdati svedodžbu o državljanstvu, ako bude rešenjem Velikog Župana utvrđeno, da ispunjavaju uslove; ova lica dobijaju zavičajno pravo u opštini nastanjenja, u koliko ne ispunjavaju uslove iz tač. 7. § 12. ovog zakona. Ako pak uslovi nisu ispunjeni, Veliki Žu-

pan odbaciće traženje dopuštajući žalbu na Ministra Unutrašnjih Dela. Ako pomenuta lica u tom roku dokaze nisu podnela prvostepenoj upravnoj vlasti, smatraće se, da uopšte državljanstvo ne traže.

#### K § 53.

Pod tač. 1—10. ne radi se tek o podijeljenju državljanstva, već se državno-pravno sasvim ispravno u deklaratornom obliku ustanovljuje jedan ograničeni krug ljudi, koji su već posjedovali državljanstvo u predjašnjim državama, iz kojih ili iz čijih pripalih joj dijelova se sastoji država Srba, Hrvata i Slovenaca i na koje se je stoga morao uzeti zakonodavni obzir.

Na tač. 1. Državljanstvo lica navedenih pod ovom tačkom valja prosudjivati po stanju, koje je postojalo na dan ujedinjenja, t. j. 1. decembra 1918. Lica na ime, koja su toga dana imala državljanstvo predjašnje Kraljevine Srbije odnosno bivše Kraljevine Crne Gore ili koja su imala državljanstvo postojale Kraljevine Hrvatske i Slavonije, a nisu to državljanstvo izgubili ugovorom o miru, smatraju se državljanima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Državljanstvo tih lica prije 1. decembra 1918. valja prosudjivati po propisima, koji su važili u dotičnim pokrajinama. Ti su propisi sadržani za Srbiju u čl. 44—48. građanskog zakonika, u uredbi od 2. maja 1844. zakonodavnom rješenoj od 14. augusta 1851. i u pravilima o bjezuncima i zaštićenima od 20. januara 1860. za Crnu Goru u čl. 120. ustava, a za Hrvatsku i Slavoniju u zak. čl. L: 1879. zajedničkog hrvatsko-ugarskog sabora o sticanju i gubitku ugarskog državljanstva (Zbornik zakona i naredaba valjanih za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju za god. 1880. Kom. VII. br. 31.). Istina je, da se ovdje govori o ugarskom državljanstvu, nu svi kasniji propisi, pa tako i provedbeni napatuk za provedbu cit. zak. čl. L: 1879. proglašen



u spomenutom zborniku od god. 1881. (Kom. II. br. 2.) konstantno govore o hrvatsko-ugarskom državljanstvu. To čini, što valja naročito podvući, i zakon od 30. aprila 1880. o uredjenju zavičajnih odnošaja u Hrvatskoj i Slavoniji, koji u § 2. propisuje, da »samo ugarsko-hrvatski državljani mogu postići u kojoj općini zavičajno pravo«. Toj odredbi nije prigovorio ni ministarski savjet kroz koji su prolazili svi hrvatsko-slavonski zakoni prije nego li su predloženi na sankciju Kruni, pa tako je hrvatsko-slavonsko državljanstvo sa strane svih tadašnjih mjerodavnih faktora priznato. Za to je bilo posve ispravno, kad se je u tač. 1. § 53. na to državljanstvo uzeo zakonodavni obzir.

**Na tač. 2.** Po propisu ove tačke smatraju se našim državljanima ona lica, kojima je državljanstvo Kraljevine priznato ugovorom o miru sa Austrijom, sa Ugarskom i sa Bugarskom ili su ga stekli prema odredbama tih ugovora.

U smislu čl. 70. Sen-Zermenskog ugovora dotično u smislu čl. 61. Trianonskog ugovora (Vidi Dodatak II. prilog A i B) dobiva svako lice, koje ima zavičajno pravo na jednom teritoriju, koji je ranije sačinjavao sastavni dio Austro-Ugarske monarhije, punopravno i sa isključenjem austrijskog dotično ugarskog državljanstva, državljanstvo one države, koja vrši suverenitet na rečenom teritoriju.

U vezi sa time određuje § 1. kraljevske uredbe od 25. novembra 1920. (Službene Novine od 6. XII. 1920. br. 271. odnosno Narodne Novine od 11. XII. 1920. br. 281.), da postaju punopravni državljani Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca oni nekadašnji austrijski državljani, koji su na dan 1. januara 1910. imali zavičajno pravo na teritorijama austrijske polovine Austro-Ugarske monarhije, što su pripali Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (Dalmacija i Slovenija) i koji su ga sačuvali do stupanja na snagu senžermenskog ugovora o miru sa Austrijom, t. j. do 16. jula 1920. Pod istim uslovima postaju

punopravno državljanima Kraljevine i ona lica, koja su imala i sačuvala pripadnost Bosne i Hercegovine. Istu odredbu sadržaje i § 1. naredbe ministra unutrašnjih djela od 30. augusta 1921. U br. 19582 (Službene Novine od 10. IX. 1921. br. 201. odnosno Narodne Novine od 15. IX. 1921. br. 208.) u pogledu onih lica, koja su na dan 1. januara 1910. imala zavičajno pravo na teritorijama ugarske polovine spomenute monarhije, što su pripali Kraljevini (Hrvatska, Slavonija i Vojvodina), i koja su ga sačuvala do stupanja u važnost trianonskog ugovora o miru sa Ugarskom, t. j. do 26. jula 1921.

Prema tome se državljanstvo lica, o kojima je riječ u tač. 2. § 53. temelji na zavičajnom pravu odnosno na bosansko-hercegovačkoj pripadnosti, pa valja stoga i sve slučajeve utvrđivanja državljanstva na spomenutim našoj državi pripalim teritorijama prosuđivati po zavičajnosti, što su ju ta lica uživala na dan 1. januara 1910. u smislu zakona od 30. aprila 1880. o uredjenju zavičajnih odnosa u Hrvatskoj i Slavoniji, na dalje zakona od 3. decembra 1863. o uredjenju zavičajnosti u bivšoj Austriji, zatim madjarskog zak. čl. XXII. 1886. o uredjenju općina i zemaljskog ustava za Bosnu i Hercegovinu o zemaljskim pripadnicima (§§ 3. i 4.).

Po čl. 39. Nejskog ugovora o miru sa Bugarskom (Vidi Dodatak II., prilog C) dobivaju državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, s isključenjem bugarskog državljanstva, bugarski pripadnici nastanjeni na teritorijama dodijeljenim državi Srba, Hrvata i Slovenaca. Nu bugarski pripadnici, koji bi se nastanili na tim teritorijama poslije 1. januara 1913. mogu dobiti državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca samo po odobrenju naše države. Prema tome je ovdje kriterij za sticanje državljanstva Kraljevine nastanjenje na dotičnom teritoriju do 1. januara 1913.

Propisi tač. 2. § 53. odnose se i na ona lica, koja su po odredbama gore spomenutih ugovora u

propisanom roku optirala za državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, ili su ga stekla po ugovoru o zaštiti manjina, sklopljenom u Sen-Zermenu 10. maja 1910. (Vidi Dodatak I., prilog D).

**Na tač. 3.** Po ovoj tački smatraju se državljanima lica, koja su do 1. novembra 1928. kojeg je dana stao na snagu zakon o državljanstvu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, primljena u državljanstvo Kraljevine putem naturalizacije. Time su naknadno dobila zakonski osnov ne samo sva rješenja ministarstva unutrašnjih djela, koja su u smislu Kraljevske uredbe od 25. novembra 1920. odnosno naredbe od 30. augusta 1921. br. 19582. (vidi prikaz tač. 1.) izdana do 1. novembra 1928., već i ona rješenja, koja su donesena na temelju zakona, koji su do toga dana bila na snazi na području Srbije, Hrvatske i Slavonije, Dalmacije, Slovenije i Vojvodine.

**Na tač. 4.** Propisom ove tačke uzet je iz nacionalnih motiva zakonodavni obzir na lica, koja su po rodu i jeziku Srbi, Hrvati i Slovenci. Oni se smatraju našim državljanima od dana 1. novembra 1928., ako ispunjavaju uslove iz tač. 2., 5. i 6. § 12. zakona i ako mogu dokazati, da su do 1. novembra 1928. kad je zakon stupio na snagu, kod nadležne vlasti zatražili državljanstvo Kraljevine. Prema tome imaju ova lica dokazati vjerodostojnim dokumentima, da su: 1. punoljetna, 2. dobrog vladanja i 3. da mogu izdržavati sebe i svoju porodicu (vidi tumačenja § 12.). Pored toga treba da dokažu, da su do dana stupanja na snagu zakona kod nadležne vlasti zatražili državljanstvo Kraljevine.

Narodno porijeklo mora se dokazati prema propisu čl. 27. uredbe (vidi tumačenje zadnjeg stava § 12.), dok se činjenica, da je molba za državljanstvo bila podnešena prije 1. novembra 1928. dokazuje u smislu čl. 78. uredbe uvjerenjem upravne vlasti, iz kojega se može vidjeti dan i broj, pod kojim je molba zaprimljena u uručbenom zapisniku

(djelovodnik) dotične vlasti. Za samu je stvar posve irelevantno, da li je molba bila propisno taksirana i predata nadležnom mjestu ili ne. U koliko ova molba nije bila dovoljno dokumentovana ima molitelj manjkajuće priloge naknadno predložiti.

Konstatacija svih ovdje navedenih činjenica ima se utvrditi rješenjem nadležnog velikog župana.

**Na tačku 5.** Po propisu ove tačke smatraju se državljanima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca svi Sloveni po rodu i jeziku (Rusi, Čehoslovaci, Bugari, Poljaci i Lužički Srbi), koji su na dan stupanja na snagu zakona bili punih 20 godina stalno nastanjeni na teritoriju Kraljevine (neprekinuti domicil), ako su prije 1. novembra 1928. zatražili državljanstvo Kraljevine (vidi tač. 4.).

Boravak u Kraljevini dokazuje se u smislu čl. 21. i 78. uredbe uvjerenjem općinske vlasti odnosno mjesne policijske vlasti, koja vodi pregled stanovništva. Ako je uvjerenje o trajanju nastanjenja u zemlji izdala općinska vlast, ovlaštena je opšteupravna vlast prema nahodjenju povjeriti istinitost navoda sadržanih u tom rješenju.

**Na tač. 6.** Ova tačka ima u vidu isključivo Slovene po rodu i jeziku (Ruse, Čehoslovačke, Bugare, Poljake i Lužičke Srbe):

1. koji su prije 1. novembra 1928. zatražili državljanstvo Kraljevine, ili

2. koji se kao aktivni državni činovnici ili službenici nalaze u državnoj službi, ili

3. koji su poslije ujedinjenja dvije godine proveli u državnoj službi. Za sva pak ta lica traži se, da su na teritoriju Kraljevine nastanjena najmanje pet godina. I u ovom slučaju mora da je nastanjenje neprekinuto, što se ima da dokaže u smislu čl. 21. i 78. uredbe načinom razloženim pod tač. 5.

Zakon govori općeno o državnoj službi, pak je prema tome irelevantno u kojem svojstvu dotično lice vrši državnu službu. Odlučna je jedino činjenica da prima svoje prinadležnosti iz državne kase.

Činjenice navedene pod tač. 1—3, ima da utvrdi nadležni veliki župan na temelju slijedećih dokazala:

- a) lične i porodične isprave t. j. moliteljev krsni odnosno rodni list te žene i maloljetne djece, vjenčani list odnosno dokaz da je neženja, udovac ili rastavljen od žene. Ove isprave mogu se naknaditi u smislu čl. 79. uredbe skupnim zvaničnim izvodom iz matične knjige (porodični izvod);
- b) uvjerenje o narodnosti, koje se u smislu čl. 78. uredbe podnosi shodno propisima čl. 27. iste uredbe (vidi tumačenje zadnjeg stava § 12. zakona);
- c) uvjerenje propisano stavom 1. čl. 78. uredbe, da je molba podnesena prije 1. novembra 1928. Ovo se odnosi samo na lica gore spomenuta pod 1.;
- d) zvanično uvjerenje izdano u smislu stava 4. čl. 78. uredbe po starješini dotičnog nadležstva za dokaz službovanja u slučajevim gore navedenim pod 2. i 3.;
- e) uvjerenje opštinske vlasti odnosno mjesne policijske vlasti prema stav. 3. čl. 78., izdano shodno propisima čl. 21. uredbe, da su lica navedena u tač. 6. nastanjena na teritoriju Kraljevine najmanje pet godina.

**Na tač. 7.** Po odredbi ove tačke smatraju se državljanima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca lica, koja su na dan ujedinjenja 1. decembra 1918. imala zavičajnost u kojoj općini, koja nije ušla u sastav Kraljevine. Uslov je ali, da su se ta lica nalazila u službi na teritoriju države kod javnih i saobraćajnih poduzeća ili drugih javnih ustanova, koje su kasnije preuzete od države, pa su zadržana u službi, te da su prije 1. novembra 1928. kod nadležne vlasti zatražila državljanstvo Kraljevine.

Prema propisu tač. 7. smatraju se dakle državljanima Kraljevine i ona lica, koja nisu po senžermenskom i trianonskom ugovoru o miru stekla državljanstvo Kraljevine na osnovu zavičajnosti. Kriterij za državljanstvo je ovdje jedino služba kod

gore spomenutih poduzeća odnosno po državi preuzetih javnih ustanova.

Molbe za priznanje državljanstva po tač. 7. § 53. valja da su obložene slijedećim dokazalima:

1. ispravama, napomenutim pod sl. a) tač. 6. § 53.;
2. uvjerenjem, izdanim u smislu čl. 78. uredbe, da je dotični prije 1. novembra 1928. zatražio državljanstvo Kraljevine (vidi tač. 4.);
3. svjedodžba o dosadašnjoj zavičajnosti, koja može da bude podnesena i u ovjerovljenom prijevodu;
4. uvjerenjem izdanim po starješini dotičnog nadležstva, da se je dotično lice na dan 1. decembra 1918. nalazilo u službi kojeg javnog ili saobraćajnog poduzeća, odnosno, da je, povodom preuzimanja dotične ustanove po državi, zadržano u toj službi.

**Na tač. 8.** Propis ove tačke tiče se onih lica, koja ispunjavaju uslove iz tač. 1—7. § 12. zakona propisane za sticanje državljanstva Kraljevine, a predala su do 1. novembra 1928. upravnoj vlasti izjavu, da žele biti državljani Kraljevine. Pored spomenutih uslova moraju ali ta lica da ispunjavaju i uslove iz § 13. zakona t. j. da su na teritoriju Kraljevine neprekidno nastanjena najmanje 30 godina i da posljednjih 10 godina nisu ispunjavala nikakvih obaveza prema njihovoj dotadašnjoj otadžbini.

Konstataciju gornjih činjenica izvršit će u svakom konkretnom slučaju veliki župan svojim rješanjem na osnovu molbe podnesene po dotičnom licu, koja treba da bude obložena:

1. ispravama napomenutim pod sl. a) tač. 6. § 53.;
2. uvjerenjem propisanim u čl. 78. uredbe, da je molilac do dana stupanja na snagu zakona (1. novembra 1928.) zatražio državljanstvo Kraljevine (vidi tač. 4.);
3. uvjerenjem o neprekinutom 30-godišnjem nastanjenju na teritoriju Kraljevine (čl. 21. i 78. uredbe);

4. dokazalima da su ispunjeni uslovi tač. 4., 5., 6. i 7. § 12. (vidi tumačenje toga §-a).

Na tač. 9. U ovoj tački označen je krug lica, čije se državljanstvo Kraljevine temelji na porijeklu i udaji. Bitna je za stvar činjenica, da se je dijete rodilo poslije 1. decembra 1918. odnosno poslije trenutka kada su mu roditelji stekli državljanstvo Kraljevine, a prije 1. novembra 1928. odnosno da se je strana državljanka udala za koje lice navedeno u predhodnim tačkama u istom roku.

Na tač. 10. Konačno se po odredbi tač. 10. smatraju državljanima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca lica rođena na teritoriju naše države, koja ne mogu da se pozovu ni na koje drugo državljanstvo. Sa ovim se licima postupa do protivnog dokaza kao sa nahočadi, koja su nadjena na teritoriju Kraljevine i ovdje rođena (§ 9. zakona).

Kad koje lice, koje osniva svoje pravo na tač. 10. traži izdavanje svjedodžbe o državljanstvu po § 4. zakona, treba da podnese slijedeće isprave:

a) krštenicu (rodni list) kao dokaz o mjestu rođenja na teritoriju Kraljevine dotično formalno riješenje nadležne vlasti (čl. 13. uredbe), da je dotično lice nadjeno na teritoriju Kraljevine;

b) lične i porodične isprave (vidi sl. a) tač. 6.);

c) dokaz o tome, da se ne može pozvati ni na koje drugo državljanstvo po rođenju ili da je drugim kojim načinom steklo tuđe državljanstvo.

Na osnovu tih podataka zametnuti će nadležna opšte-upravna vlast postupak po propisima čl. 13. uredbe (vidi tumačenja § 9. zakona).

U smislu zadnjeg stava § 53. imaju lica navedena pod tač. 4—8. tog §-a podnijeti potrebne dokaze (čl. 79. uredbe) u roku od godinu dana, t. j. do 31. oktobra 1929. nadležnoj prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti, koja će provesti postupak prema čl. 80. uredbe i nakon što je predmet potpuno opremljen podnijeti ga u roku od 8 dana nadležnom velikom županu, koji će — ako su svi uslovi ispu-

njeni — odrediti, da se moliocu ima izdati zatražena svjedodžba o državljanstvu. U obrnutom slučaju vratiti će veliki župan u smislu čl. 81. uredbe predmet nadležnoj prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti, koja će izdati negativno riješenje i to bez poziva na odluku velikog župana, jer potonja ne ima karakter meritornog riješenja. Protiv ovog riješenja dopuštena je žalba na velikog župana, u kojoj se mogu eventualno nedovoljni dokazi podkrijepiti ili dopuniti. Ovom potonjom odredbom stava 2. čl. 80. uredbe izmjenjen je instancionalni put, propisan zadnjim stavom § 53., koji određuje, da veliki župan odbacuje zahtjev, ako uslovi nisu ispunjeni uz pravo žalbe na ministra unutrašnjih djela. Ipak će takovoj žalbi biti mjesta onda, ako veliki župan i nakon nadopunjenih dokazala izda negativno riješenje.

U slučaju pozitivnog riješenja izdaje prvostepena opšte-upravna vlast svjedodžbu o državljanstvu po propisima čl. 4. uredbe sa slijedećim dodatkom: »Ova svjedodžba izdaje se na osnovu tač. . . . § 53. zakona o državljanstvu po riješenju velikog župana . . . . oblasti od . . . . broj . . . .«

Ako lica napomenuta pod tač. 4—8. § 53. do 31. oktobra 1929. ne podnesu propisane dokaze prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti, smatrati će se, da uopće ne traže državljanstva.

#### § 54.

Licima označenim u tački 2., 3., 4., 5., 6., 7. i 8. § 53. ili prirodjenim državljanima, koji su primljeni ili budu primljeni u državnu službu ili se prime ma kođa javnoga zvanja, računace se i dotadašnje vreme državne, samoupravne odnosno javne službe ili vreme prakse po odredbama zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda, Zakona o državnom saobraćajnom osoblju, Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice, ako su pre toga služila na teritoriji koje od bivših država na koje se odnose odredbe ugovora o miru navedene u tač. 2. § 53.

## K § 54.

Ovaj § ima u vidu lica, o kojima je riječ u tač. 2.—8. § 53. nadalje, koja su po dosadašnjim propisima bila naturalizovana, te ih je zakon o državljanstvu već zatekao u državnoj službi ili će u buduće biti primljeni u istu, pa određuje, da im se dotadašnje vrijeme državne ili samoupravne službe ili ma koža javnog zvanja ili vrijeme u tim službama provedene prakse ima uračunati prema propisima, koji važe za dotičnu granu državne službe (zakon o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda od 31. VII. 1923. zakon o ustrojstvu vojske i mornarice od 8. VIII. 1923., zakon o saobraćajnom osoblju od 28. X. 1923.). Uslov je, da su prije toga služili na teritoriju koje od bivših država, na koje se odnose odredbe ugovora o miru navedene u tač. 2. § 53.

Istina je, da se pitanje službovnog odnosa ima da riješava po specijalnim zakonima, ali s druge strane bila je zakonodavna potreba, da se pitanje državljanstva ovdje navedenih lica riješi prelaznim naredjenima zakona, da se time izbjegne svim eventualnim dvoumicama, koje mogu štetno djelovati po interese javnih organa, na koje se odnosi propis § 54.

Pored državne i samoupravne službe riječ je u § 54. i o javnim zvanjima. Pojam javnog zvanja je vrlo širok, te obuhvata svako djelovanje pojedinca, koje ima karakter neke funkcije. Tako daleko bez sumnje nije išao zakonodavac, već je vjerovatno mislio na lica, koja su iz slobodne profesije (n. pr. advokati, javni bilježnici, privatni liječnici) prešli u državnu službu (stav 3. čl. 67. i stav 6. čl. 137. zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda). Javnim zvanjem smatra se i dušobrižništvo.

U smislu § 54. ne računa se samo samostalna služba, već i u praksi provedeno vrijeme, dakle n. pr. i služba advokatskog pripravnika.

## § 55.

Državljanstvo stanovnika nekadašnjih krajeva turske carevine, koji su posle ratova od 1912. i 1913. godine prisajedinjeni određuje se po ovim propisima:

I. postali su državljanima Kraljevine oni nekadašnji turski podanici, koji su 25. augusta 1913. godine bili žitelji koje opštine na teritoriji prisajedinjenoj od strane predjašnje Kraljevine Srbije, kao i oni, koji su bili 8. novembra 1913. žitelji koje opštine na teritoriji anektiranoj od predjašnje Kraljevine Crne Gore, i koji su to ostali do 1. decembra 1918. godine.

Licima, koja su se iselila u Bugarsku, ako se vrate u zemlju u roku od tri godine dana od stupanja na snagu ovoга zakona priznaće državljanstvo svojim rešenjem Ministar Unutrašnjih Dela.

Neslaveni, koji su u smislu drugog stava ovog paragrafa postali državljani Kraljevine, prestaju to biti, ako u roku od pet godina od stupanja na snagu ovog zakona izjave kod nadležne prvostepene upravne vlasti, da istupaju iz državljanstva.

Prvostepene upravne vlasti dostavljace rečene izjave vojnim i opštinskim vlastima, koje su dužne dotičnog odmah izbrisati iz vojnih i opštinskih spiskova.

Ova će lica biti dužna otseliti se iz Kraljevine u roku od jedne godine dana od dana učinjene izjave, pri čemu će moći slobodno od svake dažbine poneti sobom sva svoja pokretna dobra.

Ministarski Savet će na predlog Ministra Unutrašnjih Dela propisati olakšice ovim iseljenicima za iselenje i za prodaju njihove imovine.

## K § 55.

Ovaj paragraf riješava pitanje državljanstva stanovnika nekadašnjih krajeva bivše turske carevine.

Po stavu 2. ovog paragrafa smatraju se državljanima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca oni nekadašnji podanici bivše turske carevine, koji su 25. augusta 1913. bili žitelji t. j. koji su trajno bili nastanjeni u kojoj općini na teritoriju, koji je poslije rata anektiran od bivše Kraljevine Srbije, kao i ona lica, koja su bila 8. novembra 1913. žitelji jedne općine na teritoriju predjašnje Kraljevine Crne Gore, ako su takovima ostali do dana ujedinjenja t. j. do 1. decembra 1918.

Ako je koje od ovih lica izselilo u Bugarsku, pak se vrati u zemlju u roku od 3 godine, računajući od dana stupanja na snagu zakona o državljanstvu i želi postići naše državljanstvo, ima u smislu čl. 82. uredbe podnijeti molbu prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti, u čijem području leži njegova nekadašnja zavičajna opština. Sa ovom molbom valja postupati po propisima, koji važe u pogledu ponovnog sticanja državljanstva (vidi tumačenje Glave IV.), a riješenje donša ministar unutrašnjih djela.

Neslaveni, koji su u smislu drugog stava § 55. postali državljani Kraljevine, prestaju to biti pod uslovom, ako u roku od pet godina, računajući od 1. novembra 1928. izjave pred nadležnom prvostepenom opšte-upravnom vlasti, da istupaju iz državljanstva. Rečena vlast ima u smislu stava 1. čl. 83. uredbe voditi evidenciju o tim licima, te odrediti, da imaju u postavljenom roku iseliti. Nadležna je ona upravna vlast, u čijem području dotično lice boravi (**forum domicilii**). Ove njihove izjave dostavlja navedena vlast vojnim i općinskim vlastima, koje imaju dotičnika brisati iz vojnih i općinskih spiskova.

Napomenuti iseljenici dužni su u smislu stava 5. § 55. odseliti iz Kraljevine u roku od godine dana, računajući od dana učinjene izjave.

U smislu cit. stava 5. § 55. mogu iseljenici ponijeti sobom svoja pokretna dobra, a u koliko se ukaže potrebnim, da im se glede toga dađe kakova olakšica, nadležan je za to sada predsjednik ministar-

skog savjeta. Prijedlog mu stavlja ministar unutrašnjih djela na osnovu izveštaja nadležnog velikog župana, koji je u smislu stava 2. čl. 83. uredbe uopće dužan, da u pogledu napomenutih olakšica stavi ministru unutrašnjih djela najdalje u roku od godinu dana po objavi uredbe, dakle do 1. januara 1930. konkretni prijedlog u tome pravcu.

#### § 56.

Državljeni, koji su posle Ujedinjenja i pre stupanja na snagu ovog zakona dobili od Ministarstva Unutrašnjih Dela redovan otpust iz državljanstva, kao i njihove zakonite žene i njihova zakonita deca mladja od 21 godine u trenutku otpusta, nisu više državljani Kraljevine.

Ovo isto važi i za vanbračno dete državljanke, koja je u tom međuvremenu dobila redovan otpust, ako je dete u trenutku otpusta bilo mladje od 21 godine, kao i za državljanku, koja je u istom roku udajom za stranog državljanina stekla tudje državljanstvo.

Lica, koja su optirala za tudje državljanstvo ili su stekla tudje državljanstvo shodno Ugovorima o miru naznačenim u § 53. tač. 2. nisu više državljani Kraljevine.

#### K § 56.

Paragraf 56. jeste deklaratornog karaktera. Po njemu gube naše državljanstvo, ma da bi im inače po tač. 1.—3. § 53. pripadalo:

1. lica, koja su od ministarstva unutrašnjih djela poslije 1. decembra 1918. a prije 1. novembra 1928. dobila otpust iz državljanstva. U tom ih slijede po principu jedinstva obitelji zakonita žena, a po principu krvne sveze (iure sanguinis) malodobna zakonita djeca;

2. naše državljanke, koje su po gornjem propisu dobile otpust iz državljanstva. U tome ih slijede njihova malodobna nezakonita djeca;

3. državljanka, koja je u istom roku udajom za stranog državljanina stekla tuđe državljanstvo;

4. lica, koja su optirala za tuđe državljanstvo ili su stekla tuđe državljanstvo shodno ugovorima o miru, naznačenim u tač. 2. § 53, kao i na osnovu rapallskog ugovora od 12. novembra 1920. i netunskih konvencija (Vidi Dodatak II, prilog E i F).

Prema § 84. uredbe imade ministarstvo unutrašnjih djela u roku od šest mjeseci po proglašenju uredbe nadležnim prvostepenim opšte-upravnim vlastima saopćiti imena i potrebne podatke onih lica, koja su bila otpuštena iz državljanstva poslije 1. oktobra 1918. do 31. oktobra 1928.

Ovo isto učiniti će i glede optanata, u koliko stoje na raspoloženju potrebni podaci.

Prilikom sastavljanja općinske knjige zavičajnika ima prvostepena opšte-upravna vlast upozoriti interesirane općine na lica, koja se zbog otpusta iz državljanstva odnosno uslijed opcije ne smatraju više državljanima Kraljevine.

#### § 57.

Za lica, nastanjena na današnjem teritoriju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca pre 1. decembra 1918., rok od 10 godina predviđen § 12. tač. 3. počinje teći od dana Ujedinjenja t. j. od 1. decembra 1918. god.

Rok od 30 godina predviđen u §§ 13. i 28, računaće se najranije od 1. januara 1900. godine.

Srbi, Hrvati i Slovenci, koji su se izselili iz naše države i budu na osnovu § 28. ovoга zakona izgubili državljanstvo Kraljevine imaju pravo da ga ponovno steknu putem izjave u smislu § 41. učinjene u roku od 10 godina po stupanju na snagu ovoга zakona.

#### K § 57.

Propis stava 1. § 57. ima prelazni karakter, a donesen je kao pogodovanje za ona lica, koja su

prije 1. decembra 1918. bila nastanjena na teritoriju Kraljevine. Za nje počima teći rok od 10 godina predviđen u tač. 3. § 12. od dana ujedinenja t. j. od 1. decembra 1918. pa svi oni, koji dokažu, da su već na dan ujedinenja bili 10 godina neprekidno nastanjeni na teritoriju Kraljevine, mogu tražiti naturalizaciju odmah, ako inače ispunjaju sve ostale uslove, što ih propisuje § 12.

Za lica navedena u stavu 2. § 57. računa se rok od 30 godina već od 1. januara 1900. U pogledu ispunjavanja obaveza tih lica spram dotadašnje otadžbine određuje čl. 85. uredbe, da se ocjena toga ispunjavanja može odnositi samo na vrijeme od 1. decembra 1918. Prema tome ne dolazi u obzir vrijeme prije toga roka. Dovoljno je dakle, da navedena lica nisu ispunjavala obaveze spram svoje dotadašnje otadžbine za vrijeme od 1. decembra 1918. pa do 30. novembra 1928. Prosudjivanje, da li je jedno lice udovoljilo uslovu neispunjavanja obaveze spram dotadašnje otadžbine moći će se temeljiti samo na konkludentnim činjenicama, iz kojih će nadležna vlast po slobodnoj ocjeni stvoriti sebi sud, da je dotično lice prekinulo svaku vezu sa svojom bivšom otadžbinom. Za to će na pr. pružiti jednu dosta sigurnu podlogu odgoj djece u nacionalnom duhu nove otadžbine.

Jedan specijalni zakonodavni obzir diktiran osjećajem sklonosti prema vlastitim urodjenicima sadržaje stav 3. čl. 57., koji propisuje, da Srbi, Hrvati i Slovenci, koji su se izselili iz naše države, te su po § 28. izgubili državljanstvo, imadu pravo da ponovno steknu naše državljanstvo. Uslovi za to jesu, da učine izjavu u smislu § 41. zakona i čl. 72. uredbe i da su izjavu dali u roku od 10 godina po stupanju na snagu zakona o državljanstvu, dakle u zapisnik pred zastupništvom Kraljevine na strani u prisustvu dvaju svjedoka, ako dotično lice još boravi u inostranstvu, a inače pred nadležnom opšte-upravnom vlasti ili pred javnim bilježnikom. Ni ova

lica neće s obzirom na čl. 67. uredbe polagati podaničku zakletvu.

U pogledu zavičajnosti tih lica postupati će upravne vlasti u smislu čl. 66. uredbe.

Riješenje, koje je deklaratorne prirode donša ministar unutrašnjih djela.

Propise o prekinuću odsutnosti iz otadžbine sadržaje čl. 55. uredbe (vidi tumačenje § 28. zakona).

### § 58.

Po propisima § 14. može se dati državljanstvo Kraljevine i ako nemaju otpust iz svog dosadašnjeg državljanstva, niti su nastanjeni 10 godina na teritoriji Kraljevine.

1. stranim državljanima, koji su bili za prošlih ratova u vojnoj ili građanskoj službi predjašnje Kraljevine Srbije, predjašnje Kraljevine Crne Gore ili u Jugoslavenskim Dobrovoljačkim Odredima;

2. ruskim državljanima slavenskog porekla, koji borave kao izbeglice na teritoriji Kraljevine.

Molbe se imaju podneti u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu овог zakona.

### K § 58.

Ovaj paragraf sadržaje također kao i § 14. jedan izuzetak od § 2. zakona, jer dopušta mogućnost dvojnog državljanstva. Lica na ime navedena pod tač. 1. i 2. § 58. mogu izuzetnim putem steći naše državljanstvo i ako ne imaju otpusta iz dosadašnjeg državljanstva. Ovdje je uzet zakonodavni obzir na lica, koja su službom u ratu ili u miru stekla izvjesne zasluge još prije ujedinjenja, te na ruske izbeglice, koji su slovenskog porijekla, te su nastanjeni na teritoriju Kraljevine. I ovdje se radi o stalnom nastanjenju u građansko-pravnom smislu (domicil).

Molbe za ovu izuzetnu naturalizaciju imaju se podnijeti do 1. maja 1929.

### § 59.

Propisi § 40. odnose se i na rastavljeniu, razvedenu ili udovu stranu državljaniku, koja se udala pre Ujedinjenja, a koja bi se, da se nije udala, smatrala po § 53. овог zakona za državljaniku Kraljevine.

### K § 59.

Pogodnost § 40. zakona, po kojem bivša državljanika, koja je udajom za inozemca izgubila naše državljanstvo, ima pravo za slučaj rastave ili razvoda ili za slučaj obudovljenja ponovno steći državljanstvo Kraljevine, ako se nastani na njenom teritoriju i ako podnese zahtjev, proteže se po § 59. i na takove žene, koje su se udale prije ujedinjenja. Ove su propise diktirali obziri pravičnosti.

U ovom se paragrafu ne govori do duše o djeći, ali mora se uzeti, da ima i na ovaj slučaj mjesta primjeni drugog stava § 40.

### § 60.

Dok pitanje zavičajnosti ne bude rešeno jedinim zakonom za celu Kraljevinu, u onim delovima, u kojim ta ustanova nije predviđena, traženi uslov iz § 12. tač. 7. овог zakona nadoknađuje izjava opštine, da je voljna primiti dotično lice u sažiteljstvo.

### K § 60.

Ovaj se paragraf odnosi na područje bivše Kraljevine Srbije i bivše Kraljevine Crne Gore.

Kad općina daje izjavu u smislu § 60. ima se ista prema stavu 5. čl. 87. uredbe tom prilikom obvezati, da će dotičnom licu priznati zavičajnu pripadnost onda, kada bude ova institucija općeno uvedena.



## § 61.

Ovim zakonom ukidaju se svi pravni propisi o sticanju i gubitku državljanstva, koji su do sada važili u Kraljevinj Srba, Hrvata i Slovenaca ili u pojedinim njenim delovima.

Ovaj zakon ne menja propise o prijemu stranaca u zavičajnu vezu (zajemčenje prijema u opštinsko članstvo, zajemčenje podarenja domovinskog prava) opština na teritoriju predjašnje austro-ugarke monarhije, koja je ušla u sastav Kraljevine.

## K § 61.

Ovim paragrafom stavljeni su van snage svi propisi, koji su u pogledu državljanstva do sada važili bilo u cijeloj državi, bilo u pojedinim njenim dijelovima, dok su naprotiv do unifikacije zakona ostali na snazi propisi o zavičajnosti, koji važe u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Sloveniji i Vojvodini, o čemu je već ranije bilo govora.

## § 62.

Ovim zakonom se ne diraju odredbe međunarodnih ugovora koji su bili zaključeni do stupanja na snagu ovog zakona.

## K § 62.

Propis ovog paragrafa jeste logična posljedica obaveza, što ih je naša država preuzela u pogledu uređenja državljanškog odnosa sklapanjem međunarodnih ugovora.

## § 63.

Ovlašćuje se Ministar Unutrašnjih Dela, da uredbom donese bliže odredbe o izvršenju ovog zakona.

## K § 63.

U provedenju propisa ovog paragrafa donio je ministar unutarnjih djela uredbu od 28. decembra

1928. kom. br. 62. o izvršenju zakona o državljanstvu (vidi Dodatak I).

## § 64.

Ovaj zakon stupa u život kad ga Kralj potvrdi, a obaveznu snagu dobija na dan objave u Službenim Novinama.

## K § 64.

Zakon je stupio u život 21. septembra 1928. a dobio je obaveznu snagu objavom u Službenim Novinama dana 1. novembra 1928.

DODATAK I.

Uredba

Ministra unutrašnjih djela od 28. decembra 1928. za  
izvršenje zakona o državljanstvu.<sup>1)</sup>

---

<sup>1)</sup> Proglašeno u «Službenim Novinama» od 1. januara  
1929. br. 1.

Na osnovu §-a 63. Zakona o državljanstvu od 21. sept. 1928. g. Službene Novine Br. 254., od 1. nov. 1928. g. propisujem za izvršenje istog zakona ove odredbe:

Član 1.

(1.) Kada se u ovoj Uredbi označuje paragraf, a ne spominje se odnosni zakon, taj se paragraf odnosi na Zakon o državljanstvu, koji dobija ovom Uredbom propise za izvršenje.

(2.) Kada se u ovoj Uredbi upotrebljava izraz Kraljevina, pod njim se ima razumeti Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca.

I. GLAVA.

Državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

(§§ 1—4)

Član 2.

Uredba za izvršenje §-a 3. st. 5.

Bliže odredbe za izvršenje §-a 3. st. 5. propisuju se zasebnom Uredbom sa zakonskom snagom, kad pitanje zavičajnosti državljana bude rešeno jedinstvenim zakonom.

Svedodžba o državljanstvu.

(§ 4.)

Član 3.

Obrazac I.

Svedodžba o državljanstvu izdaje se isključivo na obrascu, koji se propisuje u priložu pod I. i koji treba u odnosnim rubrikama tačno ispuniti.

## Član 4.

**Snabdevanje molbe.**

(1.) Zahtev da se izda svedodžba o državljanstvu, upućen nadležnoj prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti, treba da sadržava sledeće podatke: ime (porodično i rodeno), zanimanje, mesto stanovanja, dan, godinu i mesto rođenja i zavičajnu opštinu lica, koje svedodžbu traži. Pored toga molilac mora u zahtevu navesti, kada je i kojim načinom (§ 5.) stekao državljanstvo Kraljevine, odnosno opštinsku zavičajnost.

(2.) Lične podatke molioaca treba redovno potkrepiti prilažanjem odnosnih isprava, osobito krštenice (rodnog lista) i uverenja o zavičajnosti.

## Član 5.

**Postupak vlasti.**

(1.) Nadležna prvostepena opšte-upravna vlast, pošto se uveri, da su priloženi dokumenti ispravni, a identitet molioaca nesumnjivo utvrđen, izdaće svedodžbu o državljanstvu najkasnije u roku od osam dana.

(2.) Ako se molilac nadležnoj vlasti javi lično i pruži nesumnjive dokaze o svome identitetu, odnosno dokaze u smislu drugog stava čl. 4., ili ako je istovetnost lica poznata, ona će svedodžbu o državljanstvu izdati odmah i neposredno, ako u pogledu ispravnosti podnetih dokumenata ne postoji nikakva sumnja ili ako se iz službenih spiskova može utvrditi, da je lice zavičajno u opštini, čijom zavičajnicom traži svedodžbu.

## Član 6.

**Postupak u slučaju nedostatka zavičajnosti.**

(1.) Državljan, koji nemaju zavičajnost, a koje treba u smislu zakonskih propisa neosporno smatrati za državljane Kraljevine, na zahtev mogu dobiti privremenu svedodžbu o državljanstvu; u tom

slučaju upotrebiće se obrazac, propisan u čl. 3., a svedodžbu označiti kao »privremenu« i ujedno prevući reći: »zavičajnika opštine... pod Br. ....«

(2.) Kad zavičajnost bude propisana jedinstvenim zakonskim odredbama za celu Kraljevinu, svedodžba o državljanstvu moći će se na osnovu ovog člana izdavati samo u izuzetnim slučajevima i to sa važnošću na godinu dana.

## Član 7.

**Nadležnost vlasti.**

(1.) Za izdavanje svedodžbe o državljanstvu nadležna je ona državna prvostepena opšte-upravna vlast, u čijem se području nalazi zavičajna opština moliočeva, odnosno — ako ove nema — u čijem području leži moliočevo redovno prebivalište.

(2.) Ako molilac nema određene zavičajne opštine, a redovno prebiva na strani, u tome slučaju svedodžbu o državljanstvu može izdati diplomatsko zastupništvo Kraljevine na strani, u čijem području ima molilac svoje redovno prebivalište. I za takav slučaj važi odredba drugog stava čl. 6.

## Član 8.

**Dokazna vrednost svedodžbe.**

(1.) Svedodžba o državljanstvu jedini je zvanični dokument, kojim se državljanstvo Kraljevine dokazuje na strani ili kada to traže važeći zakonski propisi.

(2.) Ako od izdanja svedodžbe o državljanstvu nije prošlo pet godina, državljanstvo se može osporiti samo dokazima, da dokument nije ispravan ili da je vlast, koja ga je izdala, bila prevarena u pogledu bitnih preduslova (kao što je na pr. zavičajnost, identičnost i t. d.) ili kažnjivim postupkom organa, kad se taj dokument izdao.

## Član 9.

**Overa svjedodžbe za upotrebu na strani.**

Svjedodžba o državljanstvu, ako se upotrebljava na strani, mora biti snabdevena sa slikom imaoča i — u koliko je ovo ustanovljeno međunarodnim sporazumom — overena od nadležne vlasti. Ovakvu će svjedodžbu vlast, koja je istu izdala — ako se traži overa — predložiti svome Velikom Županu, a ako je istu izdalo naše zastupništvo na strani onda Ministarstvu Inostranih Poslova. Pomenute vlasti obavljaju overu svjedodžbe ispunjavanjem odnosnih rubrika na obrascu, propisanom u čl. 3.

## Član 10.

**Registar izdatih svjedodžaba o državljanstvu.**

- (1.) O izdatim svjedodžbama o državljanstvu vodi registar vlast, koja ih izdaje.
- (2.) Obrazac za registar propisan je u prilogu pod II.

## II. GLAVA.

**Sticanje državljanstva.**

(§§ 5.—20.)

## Član 11.

**Dokaz pravne osnove. (§ 5.)**

- (1.) Ako su u §-u 5. tač. 1.—3. navedene činjenice, koje daju pravnu osnovu za sticanje državljanstva Kraljevine, sporne ili u opšte kada ima nadležna opšte-upravna vlast da rešava pitanje državlanske pripadnosti, onda se moraju ove činjenice redovno dokazati odnosnim dokumentima.
- (2.) Ko zasniva državljanstvo na poreklu, treba ovo da dokaže krštenicom (rodnim listom).
- (3.) Isto važi i u pogledu dokazivanja pozakojenja.
- (4.) Udaja se dokazuje venčanicom.
- (5.) Prirođenje kao činjenica, kojom se steklo državljanstvo Kraljevine, dokazaće se svedočan-

stvom o prirođenju, izdatim po propisima ove Uredbe. Kad je u pitanju prirođenje, stečeno pre stupanja na snagu ovoga zakona, ovo se redovno dokazuje odnosnim dekretom.

(6.) U izuzetnim slučajevima, kada je nemogućnost pokazivanja gore pomenutih dokumenata nesumnjivo dokazana, nadležna prvostepena opšte-upravna vlast može formalnim rešenjem izreći, da se od podnošenja odnosnog dokumenta odustaje.

## Član 12.

**Početak državljanstva.**

U koliko u Zakonu o državljanstvu nije drukčije propisano, početak državljanstva računa se sa danom, kad je nastupila pravna činjenica, kojom se po §-u 5. stiče državljanstvo.

**Rođenje na teritoriji.**

(§ 9.)

## Član 13.

**Dokazi.**

- (1.) Činjenicu, da je lice rođeno ili nađeno na teritoriji Kraljevine, redovno treba dokazati krštenicom (rodnim listom); ako su roditelji nepoznati, to će se na isti način dokazivati.
- (2.) Ako se krštenica iz opravdanih razloga ne može podneti, treba da pomenute činjenice budu utvrđene formalnim rešenjem vlasti.
- (3.) Ako se ovako rešenje traži, nadležna prvostepena opšte-upravna vlast mora preduzeti na osnovu podnetih podataka potrebna ispitivanja, kako u mestu rođenja, odnosno gde je lice nađeno, tako i u mestu eventualnog redovnog prebivališta. Naročito treba putem javnog oglasa u dotičnim mestima na uobičajeni način, a u srezu putem isticanja na službenoj tabli, pozvati stanovništvo, da saopšti vlastima eventualno poznate podatke o poreklu dotičnog lica. Rok objave traje petnaest dana.

(4.) Nadležnost vlasti za ova rešenja određuje se po mestu rođenja odnosno po mestu, gde je lice nađeno; a ako je ovo nepoznato, onda po načelima §-a 49.

(5.) Činjenica, da je državljanstvo roditelja nepoznato, dokazuje se uverenjem prvostepene opšteupravne vlasti, koja je nadležna po §-u 49.

#### Udaja strane državljanke za državljanina Kraljevine.

(§ 10.)

Član 14.

#### Državljanstvo žene.

(1.) Ženu, koja po §-u 10. stiče udajom državljanstvo Kraljevine, naše vlasti će smatrati državljanicom Kraljevine i s njom će postupati po našim zakonima i tada, ako po propisima zakonodavstva njene predašnje otadžbine udajom nije izgubila svoje predašnje državljanstvo. Ovo predašnje državljanstvo, s obzirom na odredbe §-a 2., moćiće se priznati i uzeti u obzir tek onda, kada nastupi kakva pravna činjenica, koja povlači za ženu gubitak našeg državljanstva.

(2.) Pravilo iz gornjeg stava ne važi u izuzetnom slučaju, ako žena — strana državljanica izjavom pridržava svoje državljanstvo po poreklu.

Član 15.

#### Pridržavanje državljanstva.

Pitanje pridržavanja državljanstva ima se ceniti prema propisima zakonodavstva dotične države, čije državljanstvo žena pridržava. Međutim vlasti ne treba da ulaze u raspravu o bližim formalnostima, koje treba za takvo pridržavanje ispuniti, ako je odnosna izjava u skladu sa §-om 50, i ako je data pre udaje. Pripadnice država, čije zakonodavstvo ne predviđa za žene pridržavanje državljanstva izjavom, ne mogu zadržati dotadašnje državljanstvo, ako se udaju za državljanina Kraljevine.

#### Prirođenje.

(§§ 11.—20.)

#### Potpis molbe.

(1.) Molba za priznanje prirođenja, koja se podnosi u cilju sticanja državljanstva Kraljevine u smislu §-a 12. odnosno §-a 14. po pravilu mora da bude snabdevena svojeručnim potpisom molioca. Samo izuzetno, ako ovo traže naročite okolnosti, može se uzeti u postupak i molba bez svojeručnog potpisa, ako ju podnosi ovlašćeni zastupnik i pokaže propisno ovlašćenje molioca, koje je izrično dato za podnošenje ove molbe.

(2.) Ako nadležna vlast opravdano posumnja u ispravnost potpisa, mora najdalje u roku od osam dana pozvati molioca, da izjavom pred opštinskom vlasti prizna molbu za svoju.

(3.) Ako je molba potpisana u opštinskom zvanju ili ako je tamo primljena na zapisnik, a opština je ovu činjenicu u svom predlogu utvrdila, onda će vlast takvu molbu uzeti u postupak bez proveravanja ispravnosti potpisa.

(4.) Nepismeni u svakom slučaju treba da svoju molbu da na zapisnik kod opštinske ili državne upravne vlasti.

Član 17.

#### Instruisanje molbe.

(1.) Molba za priznanje prirođenja po pravilu treba da bude snabdevena dokazima o postojanju uslova iz §-a 12. tač. 2.—7. ili bar uslova iz §-a 12. tač. 2., 5. i 6., ako se traži prirođenje izuzetnim putem.

(2.) Ako molbi ne budu priloženi i dokazi o ispunjenim uslovima iz §-a 12. tač. 2., 5. i 6., vlast mora upozoriti molioca na ovaj nedostatak i odrediti mu rok od tri meseca, da molbu propisno opremi.

(3.) Ako se molilac u tom roku nebi odazvao pozivu, predmet će se sprovesti nadležnom Velikom Županu na rešenje.

## Član 18.

**Ocena i predlaganje molbe.**

(1.) Ako je molba propisno snabdevena, prvostepena opšte-upravna vlast treba da je oceni na osnovu okolnosti u njoj izloženih, dokaza i zvanično poznatih činjenica i sprovede najkasnije u roku od 14 dana Velikom Županu sa svojim mišljenjem.

(2.) U slučaju pak da ima nejasnosti u bitnim okolnostima, koje bi mogle uticati na rešenje molbe, upravna vlast mora ove okolnosti razjasniti posebnim i najbržim načinom, eventualno putem potčinjenih organa javne bezbednosti.

## Član 19.

**Provera uslova.**

Kad stigne molba Velikog Župana, mora isti pre svega proveriti, da li stoje uslovi, koji se traže u §-u 12. tač. 2., 5. i 6. odnosno po §-u 13. odnosno po §-u 14. tač. 1., a ujedno oceniti dokazna sredstva, kojima se postojanje zakonskih uslova potkrepljuje.

## Član 20.

**Dokazi.**

(1.) Starost molioca (§ 12. tač. 2.) dokazaće se krštenicom (rodnim listom).

(2.) Ženska lica, kad podnesu molbu za prirođenje, moraju priložiti ispravu, izdatu od zavičajne opštine, da nisu udata odnosno brakom vezana. Ovu će ispravu opština izdati na osnovu knjige zavičajnih, a u njoj će navesti i odluku suda, ako je žena razvedena ili brak poništen.

(3.) Dok opština ne zavede u smislu §-a 3. evidenciju državljana, izdaje gore pomenutu ispravu matičar u mestu stalnog boravka.

(4.) Molilac, koji ima ženu odnosno maloletnu decu mora priložiti i venčanicu odnosno krštenicu dece, koja se nalaze pod njegovom vlašću.

## Član 21.

**Nastanjenje u Kraljevini.**

(§§ 12. t. 3. i 13.)

(1.) Desetgodišnje odnosno tridesetgodišnje nastanjenje na teritoriji Kraljevine mora se dokazati odnosnim uverenjem opštinskih vlasti, a u mestima, gde postoje prijavna odelenja državnih policijskih vlasti, uverenjem, koje ista izdaju.

(2.) Ako je uverenje o trajanju nastanjenja u zemlji izdato od opštinske vlasti, opšte-upravna vlast prema nahodjenju, proveriće istinitost navoda u tom uverenju.

## Član 22.

**Otpust iz dosadašnjeg državljanstva.**

(§ 12. t. 4.)

Otpust iz dosadašnjeg državljanstva odnosno zajemčenje tog otpusta, dokazuje se odnosnim rešenjem nadležne vlasti moliočeve otadžbine. Domaće vlasti nisu dužne ispitivati, da li su ispunjene potrebne formalnosti, koje za otpust iz državljanstva propisuje zakonodavstvo dotične države, sve dok pomenuto rešenje po svojoj formi odgovara zahtevima zvaničnog dokumenta.

## Član 23.

**Odricanje stranog državljanstva.**

(1.) Eventualna izjava, kojom se lice odriče dosadašnjeg državljanstva, mora odgovarati propisima §-a 50.

(2.) Pomenuta izjava lica, čije državljanstvo nije poznato, odnosno lica bez državljanstva, glasiće, da se odriču državljanstva, koje bi bili eventualno stekli, i da se ne priznaju pripadnicima ni jedne države, a da žele steći državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Pitanje, da li se radi o licima, za koje zakon u §-u 12., prethodni stav, predviđa odricanje državljanstva, treba ceniti u

prvom redu na osnovu navoda interesovanog lica. Samo u slučaju, ako su navodi očevidno neispravni ili kad se može konstatovati neispravnost, pošto su propisi, koji važe za otpust iz državljanstva u dotičnoj državi, poznati, onda se odricanje neće priznati.

#### Član 24.

##### Zajemčenje primanja u zavičajnu svezu.

(1.) U pogledu zajemčenja prijema u zavičajnu svezu (zajednicu) važe do unifikacije odnosnih odredaba zakoniti propisi dotične pokrajine.

(2.) Povodom podnošenja predmeta Veliki Župan mora izrekom utvrditi, da u pogledu priloženog zajemčenja opštinske zavičajnosti ne postoje nedostaci formalnog značenja.

#### Član 25.

##### Dobro vladanje.

(1.) Za dokaz dobrog vladanja (§ 12. tač. 5.) redovno služi svedočanstvo o vladanju, koje izdaje opština stalnog prebivališta, a zavičajna opština, ako stalnog prebivališta nema ili ako posljednji boravak molioca u jednome kraju nije trajao bar šest meseci.

(2.) Ako je u pitanju lice, koje je bilo kažnjeno za zločin odnosno krivično delo, koje povlači gubitak građanske časti, mora vlast pokrenuti potrebna izvidanja, da se utvrdi prošlost molioca i ustanovi, da li je dugogodišnjim neporočnim životom stekao glas ispravnog građanina.

(3.) Ako Veliki Župan po ispitivanju rezultata izvidanja, odnosno na osnovu službenih podataka ili radi opšte poznatih činjenica, ne bude mogao doći do tog uverenja, onda će molbu na osnovu §-a 16. odbaciti.

#### Član 26.

##### Mogućnost izdržavanja.

(1.) Možnost izdržavanja (§ 12. tač. 6.) dokazuje se redovno uverenjem opštine stalnog prebiva-

lišta, kojim se potvrđuje da molilac, može izdržavati sebe i svoju porodicu.

(2.) Ako Veliki Župan nađe za potrebno, može odrediti izvidanja o materijalnim i privrednim okolnostima moliočevim.

(3.) Ako molilac pokaže službeno lekarsko uverenje, da je sposoban za privređivanje, bilo fizičkim bilo intelektualnim radom, smatra će se da je time pružen dokaz o mogućnosti izdržavanja.

#### Član 27.

##### Narodnost.

Kada zakon u izvesnim slučajevima traži kao uslov da je molilac srpsko-hrvatsko-slovenačke narodnosti, ovo se dokazuje:

1. uverenjem vlasti, da je lice pre 1. decembra 1928. god. bilo u zvaničnim aktima zavedeno kao pripadnik srpske, hrvatske ili slovenačke narodnosti;

2. uverenjem opšte-upravne vlasti, da je lice u elaboratu o popisu stanovništva pre Ujedinjenja bilo zavedeno kao pripadnik srpske, hrvatske ili slovenačke narodnosti ili da je srpski, hrvatski ili slovenački jezik priznalo kao jezik, kojim redovno opšti;

3. školskim svedočanstvima, u koliko je iz njih vidljiva narodnost s obzirom na nastavni jezik škole i faktično učenje materinjeg jezika;

4. uverenjem opštinske vlasti, da molilac već iz detinjstva isključivo opšti srpskim, hrvatskim ili slovenačkim jezikom;

5. uverenjem koje nacionalne ili nacionalno-verske organizacije (udruženja, društva, crkvene opštine i t. d.) čiji potpisani funkcionari po svojem dosadašnjem delovanju daju dovoljnu garanciju za verodostojnost njihove izjave, a takva uverenja moraju biti prema organizacionim pravilima potpisana; ili



6. drugim raspoloživim dokaznim sredstvima, kojima se može ustanoviti narodna pripadnost dotičnog lica.

#### Član 28.

##### Postupanje Velikog Župana.

(1.) Veliki Župan treba da ispita vrednost podnetih dokaza i prema tome postupi.

(2.) Ako se radi o licima, koja se pozivaju na tridesetgodišnje neprekidno nastanjenje na teritoriji Kraljevine, doneće rešenje u smislu §-a 13. u vlastitoj nadležnosti na osnovu §-a 15. stav drugi. Ako Veliki Župan nađe, da zakonskim uslovima nije udovoljeno, on će molbu odbiti, dopuštajući pravo žalbe na Ministra Unutrašnjih Poslova sa rokom od 15 dana.

(3.) Ako se Veliki Župan uverio, da koji od uslova iz §-a 12. tač. 5. i 6. odnosno, oni iz §-a 13. nedostaje, molbu će u vlastitom delokrugu odbaciti, a u svim drugim slučajevima će je predložiti Ministru Unutrašnjih Poslova.

#### Član 29.

##### Kvalifikacija molbe.

(1.) Kad je Veliki Župan potpuno priugotovljen predmet sa svojim mišljenjem podneo Ministarstvu Unutrašnjih Poslova, ono će u prvom redu utvrditi, da li je u pitanju prirođenje redovnim ili izuzetnim putem. Ovo se ima rešiti i bez obzira na to, da li se molilac u svojoj molbi na ovu razliku obazirao ili nije. Svakako treba smatrati da molilac želi priznanje prirođenja izuzetnim putem, ako se u molbi pozvao bar na jednu činjenicu, koja je u §-u 14. navedena kao uslov za takvo sticanje državljanstva.

(2.) Ali i ako molilac nije to učinio, Ministar Unutrašnjih Poslova može narediti, da se molba uzme u postupak po §-u 14.

#### Član 30.

##### Ispitivanje uslova.

(1.) Povodom ocene uslova po §-u 12. treba primeniti propise čl. 11. odnosno 20. do 27. ove Uredbe.

(2.) Ako je Ministar Unutrašnjih Poslova povodom ispitivanja uslova došao do zaključka, da primeni §-a 14. nema mesta, treba ispitati, u kojoj su meri ispunjeni uslovi po §-u 12.

#### Član 31.

##### Prirođenje izuzetnim putem.

##### (§ 14.)

(1.) Javna služba profesora na jednom univerzitetu Kraljevine dokazuje se dekretom o postavljenju u originalu ili overenom prepisu. U tome slučaju ostali uslovi neće se ispitivati.

(2.) Ako se ima priznati prirođenje licu, čiji prijem u državljanstvo traže državni interesi, ili licu, koje ima zasluge za Kraljevinu, treba da budu službeno ustanovljene ili službeno poznate one činjenice, na osnovu kojih se može odlučiti, da taj uslov postoji.

(3.) Molbe lica o kojima je ustanovljeno, da imaju uslove za izuzetno prirođenje, Ministar Unutrašnjih Poslova će podneti Ministarskom Savetu na odluku.

#### Član 32.

##### Rešenje.

(1.) Pozitivno rešenje treba da sadržava sledeće: da se moliocu na osnovu §-a 12., — a ako je u pitanju prirođenje izuzetnim putem: po odluci Ministarskog Saveta na osnovu §-a 14. priznaje prirođenje državljanstva Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i da mu se dopušta polaganje zakletve, kojom će postati državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i primiti zavičajnost odnosno opštine, a na kraju rok, do koga traje važnost reše-

nja. Ako je prirodno lice ženjeno, treba u rešenju navesti, i sva lica, koja prirodenje obuhvata.

(2.) Ako po §-u 13. donosi rešenje na osnovu §-a 15., stav drugi Veliki Župan, onda treba prepis poslati Ministarstvu Unutrašnjih Poslova radi postupka u smislu čl. 36. do 38.

(3.) Ako lice narodnosti srpsko-hrvatsko-slovenačke neispunjava uslov iz §-a 12. tač. 7., dobiće zavičajnost u prvom redu u opštini rođenja, a ako je lice rođeno na strani, onda zavičajnost u opštini nastanjenja, ako je tamo tri godine nastanjeno. Lica rođena na strani, a koja još nisu tri godine nastanjena u jednoj opštini Kraljevine bez ispunjavanja uslova iz §-a 12. tač. 7. ne mogu biti prirodna.

#### Zakletva

(§§ 17. i 20.)

#### Član 33.

##### Nadležnosti vlasti.

Zakletva se polaže po pravilu kod prvostepene opšte-upravne vlasti, u čijem području leži buduća moliočeva zavičajna opština. No ako molilac u području pomenute upravne vlasti nema svog prebivališta, a to verovatnim dokaže, ponudenu zakletvu nesme odbiti ni jedna državna opšte-upravna vlast niti zastupništvo Kraljevine na strani, samo ako je dotično lice podnelo rešenje po čl. 23. i nema sumnje o ispravnosti i važnosti ovog rešenja.

#### Član 34.

##### Polaganje zakletve.

(1.) Zakletva se polaže po propisima, koji važe za zakletve u sudskom postupku. Zakletva koju je položio molilac važi i za njegovu ženu i maloletnu decu, ako ovi ujedno primaju prirodno državljanstvo.

(2.) O položenoj zakletvi mora se sastaviti zapisnik u tri doslovno jednaka primerka, koji će

sadržavati tekst zakletve, označenje lica, za koja važi položena zakletva, a najposle potvrdu izvršenog akta sa datumom i potpisom lica, koje polaže zakletvu, kao i predstavnika vlasti, pred kojim se zakletva polaže.

(3.) Originalni zapisnik opšte-upravna vlast mora u roku od tri dana preporučenim pismom uputiti neposredno Ministarstvu Unutrašnjih Poslova: jedan primerak kopije predaće novo-primljenom državljaninu, dok će drugi primerak kopije zadržati u arhivi.

(4.) Obrazac zakletve propisan je u priložu pod III.

#### Član 35.

##### Trajanje važnosti rešenja,

(§ 20.)

(1.) Rok od šest meseci u smislu §-a 20. računae se od dana predaje rešenja, a predaja svakako treba da bude izvršena najkasnije u toku prvih šest meseci od izdavanja rešenja.

(2.) Ako je od dana izdavanja rešenja o prirodjenju prošla godina dana, njegova važnost prestaje u svakom slučaju.

(3.) Ako je predaja rešenja zadocnila krivicom vlasti, tako da nije obavljena u toku prvih šest meseci, onda treba ova vlast po službenoj dužnosti da izdejstvuje novo rešenje i što pre molioocu dostavi. Za ovo ponovno rešenje neće se naplaćivati taksa.

#### Član 36.

##### Svedočanstvo o prirodjenju. /IV.

(1.) Na osnovu dostavljenog zapisnika o zakletvi Ministar Unutrašnjih Poslova odmah će narediti, da se izda i dostavi svedočanstvo o prirodjenju.

(2.) Svedočanstvo o prirodjenju izdaje se isključivo na obrascu propisanom u priložu pod IV.

## Član 37.

**Knjiga prirodnih. /V.**

(1.) Povodom izdavanja svedočanstva o prirođenju svi slučajevi sticanja državljanstva prirodjenjem moraju se zavesti po tekućim brojevima u poseban registar: Knjigu prirodnih, koju vodi Ministarstvo Unutrašnjih Poslova po obrascu u priložu pod V.

(2.) O svakom upisu u Knjigu prirodnih, mora se radi upisa u Knjigu zavičajnika obavestiti zavičajna opština prirodnog lica dostavljenjem izvoda, koji će sadržavati sve rubrike iz Knjige prirodnih.

## Član 38.

**Evidencija važnosti rešenja o priznanju prirođenja.**

(1.) Ministarstvo Unutrašnjih Poslova držaće u tačnoj evidenciji svaki slučaj rešenja o priznanju prirođenja, kako bi se mogao pribeležiti prestanak važnosti takvog rešenja, ako odnosno lice po isteku članom 24. određenog roka nije položilo propisanu zakletvu.

(2.) Ako posle godine dana u roku, propisanom u čl. 26., u Ministarstvo Unutrašnjih Poslova nije stigao zapisnik o položenoj zakletvi, mora se u odnosnom spisu na rešenje o priznanju prirođenja vidno pribeležiti prestanak važnosti ovog rešenja.

## Član 39.

**Pridržano državljanstvo žene.****(§ 19.)**

Brakom vezana žena, iako je povodom udaje pridržala svoje državljanstvo po poreklu, stiče muževljevim prirodjenjem državljanstvo Kraljevine ovo državljanstvo, osim slučaja, da je ista ovom prilikom ponovo izjavila da se odriče državljanstva Kraljevine i da pridržava svoje državljanstvo po poreklu.

## III. GLAVA.

**Gubitak državljanstva,****(§§ 21.—37.)****Otpust iz državljanstva,****(§§ 22.—27.)**

## Član 40.

**Oprema molbe.**

Molba za otpust iz državljanstva podnosi se nadležnoj opšte-upravnoj vlasti prvog stepena i mora biti snabdevena sa:

1. uverenjem o zavičajnosti,
2. svedodžbom o državljanstvu,
3. krštenicom moliočevom,
4. krštenicama dece, ako ih molilac ima, a koja su pod njegovom vlašću,
5. venčanicom, ako je molilac oženjen,
6. ispravom da je primljen ili da će biti primljen u strano državljanstvo, i
7. dokazima da ne postoje zapreke po §-u 23. (čl. 43.).

## Član 41.

**Objave molbe.**

(1.) Opšte-upravna vlast prvog stepena mora prispelu molbu objaviti tako, da u oglasu sa podacima o rođenju i zavičajnosti bliže označi molioca, navede državu, u kojoj se namerava priroditi i izda poziv u smislu drugog stava §-a 26. Oglas, kojim se ovo objavljuje, mora biti 15 dana izložen na službenoj tabli prvostepne opšte-upravne vlasti i zavičajne opštine, a ako molilac prebiva u državi, i na službenoj tabli opštine prebivališta.

2. Naročita objava u oblasnim odnosno državnim službenim novinama može izostati, ako upravna vlast nema naročitog razloga, da se objava tako obznani.

Ako za vreme 15-dnevne objave ne bude prigovora, mora se predmet sa izveštajem sprovesti nadležnom Velikom Županu.

## Član 42.

**Produženje roka objave zbog prigovora.**

(1.) U slučaju opravdanog prigovora može prvostepena opšte-upravna vlast prema nahodjenju svojim rešenjem rok objave produžiti, ali najviše za jednu godinu i mora o tome obavestiti molioca kao i lica, koja su podnela opravdane prigovore; molioca će u rešenju radi daljeg postupka upozoriti, da ima ili u roku od 15 dana podneti dokaze, da su prigovori neosnovani ili u roku do kojeg je objava produžena, dokaže, da su u međuvremenu zapreke prestale.

(2.) Ako na osnovu ovog upozorenja molilac podnosi protivne dokaze, koji jasno posvedočavaju neosnovanost prigovora, nadležna prvostepena opšte-upravna vlast povući će objavu, a ceo predmet sa svojim mišljenjem sprovesti Velikom Županu. U protivnom slučaju ista prvostepena vlast mora voditi predmet u evidenciji do isteka produženog roka objave, odnosno dok interesovano lice pre isteka roka ne pokrene rešavanje ovog predmeta.

## Član 43.

**Ispitivanje dokaza.**

(1.) Na osnovu predloženog predmeta Veliki Župan ispitaće, da li su potčinjene vlasti ispunile sve propisane formalnosti i odrediće eventualno potrebne dopune postupka. Pored toga će utvrditi, da li postoje zapreke po §-u 23., a priložene dokaze će oceniti po sledećim načelima:

1. Muški molioj dokazuju ispunjenje svoje vojničke obaveze samo odnosnim uverenjem nadležne Komande Vojnog Okruža, odnosno rešenjem u smislu čl. 8. Zakona o Ustrojstvu Vojske i Mornarice.

2. O nepostojanju činjenica navedenih u tač. 2., 3., 4. i 5. §-a 23. izdaje se uverenje od zavičajne opštine, odnosno u nedostatku ove, od opštine po-

slednjeg prebivališta, ali predmetno uverenje ne vezuje odlučujuću vlast, nego ona može odrediti i izviđanja, ako bi postojala sumnja u ispravnost opštinskog uverenja.

3. Ispunjenje poreskih obaveza potvrđuje se uverenjem prvostepene finansijske vlasti, na čijem području leži moliočevo stalno prebivalište odnosno ako toga nema, gde mu je zavičajna opština.

4. Da je neko primljen u državljanstvo koje države, utvrđuje se ispravom o prirođenju u originalu ili u overenom prepisu, a onaj, koji ima zajemčenje da će biti primljen u državljanstvo koje države, mora podneti odgovarajuće rešenje.

(2.) No, Veliki Župan molbu neće odbaciti, i ako formalni dokaz u gornjem smislu nije pružen.

(3.) Ako je Veliki Župan molbu i dokaze ocenio saobrazno gornjim propisima i nije našao povoda, da molbu na osnovu §-a 26. stav četvrti odbaci, sprovešće je sa svojim obrazloženim predlogom na rešenje Ministru Unutrašnjih Poslova.

## Član 44.

**Rešavanje Ministra Unutrašnjih Poslova.**

Ministar Unutrašnjih Poslova može molbu uvažiti, iako dokaz o prijemu odnosno o nameravanom prijemu moliočevu u strano državljanstvo nije propisno dokumentiran, a to naročito u slučaju, ako molioocu zakonodavstvo dotične strane države osigurava sticanje državljanstva, pošto inače ispunja potrebne uslove.

## Član 45.

**Svedočanstvo o otpustu. /VI.**

Svedočanstvo o otpustu iz državljanstva Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca izdaje se isključivo na obrascu propisanom u prilogu pod VI.

## Član 46.

**Rukovanje priložima molbe.**

(1.) Ako je Ministar molbu za otpust uvažio, mora se svedočanstvo o državljanstvu i uverenje o

zavičajnosti pridržati u spisima, a originalni dokumenti o rođenju odnosno venčanju moraju se molocu vratiti, pošto se prethodno u spisima pribeleže odnosni podaci.

#### Oduzimanje pasoša.

(2.) Kad se otpuštenom uručuje svedočanstvo o otpustu, treba da mu se oduzme putna isprava (pasoš), ako je bila izdata.

#### Član 47.

##### Knjiga otpuštenih iz državljanstva.

(1.) U Ministarstvu Unutrašnjih Poslova treba da se vodi evidencija o izdatim svedočanstvima o otpustu, u »Knjizi otpuštenih iz državljanstva«.

(2.) Knjiga otpuštenih iz državljanstva ima iste rubrike kao i Knjiga prirođenih (čl. 37.), jedino što sadržava u mesto rubrike o zakletvi rubriku za upis datuma, od koega važi otpust (čl. 27.).

(3.) Upis u ovu knjigu vrši se tek onda, kad je lice otpustom izgubilo državljanstvo.

(4.) O svakom otpustu mora se izvestiti zavičajna opština, pošto opština treba da zavede u Knjigu zavičajnika podatke o otpustu i izvrši brisanje.

#### Član 48.

##### Brisanje u Knjizi zavičajnika.

(1.) Ako otpušteni ne boravi u našoj zemlji, a izgubio je državljanstvo Kraljevine otpustom po §-u 27., onda treba odrediti uručenje svedočanstva o otpustu i ujedno narediti brisanje u Knjizi zavičajnika.

(2.) Međutim, dok otpušteni boravi u našoj zemlji, brisanje u Knjizi zavičajnika, može se odrediti tek onda, kad je uručenje svedočanstva izvršeno.

#### Član 49.

##### Uručenje svedočanstva o otpustu.

(1.) Ako se otpušteno lice namerava iseliti, predaje se svedočanstvo o otpustu tek pri odlasku

iz države, pošto se lice prethodno službeno obavesti, da će pri odlasku primiti ovo svedočanstvo.

(2.) Iz državljanstva otpušteni, koji namerava ostati u našoj zemlji, može preuzeti svedočanstvo o otpustu tek onda, kad dokaže, da je primljen u državljanstvo strane države. Ako ovo za vreme od jedne godine ne učini, svedočanstvo o otpustu gubi važnost i to lice će se i nadalje smatrati državljaninom Kraljevine.

#### Odsutnost državljanina.

(§ 28.)

#### Član 50.

##### Državljske obaveze na strani,

(1.) Zakonito propisane dužnosti državljanina protežu se i na odsutne državljane, u koliko ove dužnosti po izričitim odredbama zakona odnosno već po svom značaju nisu vezane za boravak na teritoriji Kraljevine.

(2.) Kao neispunjene obaveze u smislu §-a 28. smatraće se one obaveze, koje po §-u 23. čine zapreku istupu iz državljanstva.

##### Dužnost prijave.

(3.) Državljanin, koji po navršenoj 21. godini trajno boravi na strani, mora se usmeno ili pismeno uz tačnu oznaku svoje adrese javiti nadležnom zastupništvu Kraljevine i saopštiti mu sve tražene podatke, a posle i promene u njima.

(4.) Zastupništva Kraljevine na strani treba da bar svaki pet godina dostave podatke o prijavama državljanina na strani zavičajnim opštinama radi pribeležnja prijave u Knjigu zavičajnika.

#### Član 51.

##### Prekid odsutnosti na osnovu izdatog uverenja,

(1.) Na zahtev državljanina, koji boravi na strani, mora mu zavičajna opština odnosno zastupništvo Kraljevine — ako postoje uslovi — izdejstvo-

vati uverenje nadležnog Velikog Župana, da u ispunjavanju obaveza prema otadžbini nije zaostao, čime može predupreti gubitak državljanstva po §-u 28.

(2.) Veliki Župan izdaje pomenuto uverenje na predlog opšte-upravne vlasti prvoga stepena, a po saslušanju nadležne Komande Vojnog Okruga i Sreske Finansijske vlasti.

(3.) Ako je Veliki Župan tako uverenje izdao mora o tome obavestiti zavičajnu opštinu, da u knjizi zavičajnika pribeleži prekid 30-godišnje odsutnosti.

(4.) Ko pomenuto uverenje pre isteka zakonskog 30-godišnjeg roka odsutnosti nije nabavio, smatraće se, da prećutno pristaje, da bude iz opštinskog registra državljana brisan, odnosno preuzima u datom slučaju na sebe teret dokazivanja, da mu državljanstvo po §-u 28. nije prestalo.

#### Član 52.

##### Brisanje odsutnih.

(1.) Lica, koja za vrijeme 30-godmišnjeg boravka na strani ne nabave u čl. 51. pomenuto uverenje, po službenoj dužnosti brišu se iz opštinske Knjige zavičajnika sa napomenom: »Državljanstvo prestalo po §-u 28. Zak. o drž.«.

(2.) U tu svrhu mora opštinska uprava meseca oktobra svake godine pregledati svoju Knjigu zavičajnika, kako bi izvršila brisanje onih državljana, za koje je utvrđeno, da su nastanjeni neprekinuto 30 godina na strani, a u tome roku im nije izdato uverenje o ispunjavanju obaveza prema otadžbini. Sva eventualno potrebna ustanovljenja mora opština učiniti najkraćim putem u toku godine.

(3.) Svake godine u prvoj polovini meseca oktobra prvostepena opšte-upravna vlast će potsetiti podređene opštine na dužnost, propisanu ovim članom.

#### Član 53.

##### Objava brisanih odsutnih.

(1.) Svake godine meseca januara mora opštinska uprava na uobičajeni način, a najmanje sa 15-dnevnim izlaganjem predmetnog oglasa, objaviti lica izbrisanih iz Knjige zavičajnika uz označenje imena, starosti, mesta rođenja i poslednjeg eventualnog poznatog boravišta na strani; ujedno treba navesti i podatke o ženi i deci, u koliko se ista prema odredbama čl. 5. stava drugog ne smatraju više našim državljanima.

(2.) Najkasnije do 10. januara mora opštinska uprava podneti prepis ove objave svojoj prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti. Ove sastavljaju spisak svih na njihovom području brisanih lica i podnose ga Velikom Županu najkasnije do 20. januara. Veliki Župani dostavljaju sabrane spiskove najkasnije do 30. januara Ministarstvu Unutrašnjih Poslova, koje će zajednički spisak brisanih iz svih oblasti objaviti najdalje do kraja meseca februara u »Službenim Novinama«.

#### Član 54.

##### Osporavanje gubitka državljanstva.

(1.) Lica, koja su bila na osnovu §-a 28. brisana iz Knjige zavičajnika, imaju pravo, da u roku od 15 dana, od kako su o brisanju doznala, a najkasnije 5 godina po izvršenom brisanju, ospore gubitak državljanstva.

(2.) Ako dokažu, da su poslednjih 30 godina ispunjavali kakve obaveze prema otadžbini, mora nadležni Veliki Župan odrediti, da se odnosno lice ponovo upiše u opštinski registar državljana, čime mu se vraća državljanstvo.

#### Član 55.

##### Gubitak državljanstva zbog odsustva.

(1.) Ako se državljanin, koji po navršenoj 21. godini preko 30 godina trajno boravi na strani, 5

godina ne javi ni lično ni pismeno niti svojoj zavičajnoj opštini niti nadležnom zastupništvu Kraljevine na strani, da dozna odnosno ispuni svoje državljanske obaveze, onda se smatra, da je u smislu odredaba §-a 28. prestao biti naš državljanin.

(2.) Ovaj gubitak državljanstva proteže se i na ženu i na decu, koji po propisima zakona o državljanstvu sleduju njegovo državljanstvo. No ako se ovaka žena odnosno deca nisu iselila nego žive na teritoriji Kraljevine, smatraće se i dalje kao državljani Kraljevine, dok ne steknu strano državljanstvo po mužu odnosno ocu.

(3.) Gubitak državljanstva nastupa u gornjem slučaju automatski bez formalnih rešenja.

#### Udaja državljanke.

(§ 29.)

Član 56.

#### Pridržavanje državljanstva.

(1.) Bračnim ugovorom odnosno izjavom žena pridržava samo poreklom stečeno državljanstvo.

(2.) Dok bračna veza postoji, žena koja je pre udaje pridržala državljanstvo Kraljevine, ne može menjati ovo državljanstvo izuzev slučaja, da se povodom naturalizacije muža odrekla našeg državljanstva i primila prirodno državljanstvo muževljevo.

(3.) Ako se žena, koja je pridržala državljanstvo, ponovo uda, ostaje joj pravo, da izjavom produži zadržanje državljanstva Kraljevine.

Član 57.

#### Upis pridržavanja državljanstva u matične knjige.

Pridržavanje državljanstva moraju supruzi prilikom sklapanja braka pred nadležnim matičarom dokazati bračnim ugovorom ili propisima čl. 72. odgovarajućom formalnom izjavom, koja se može dati i pred nadležnim matičarom.

(2.) Rukovaoci matičnih knjiga dužni su, da slučaj pridržavanja državljanstva upišu u maticu venčanih sledećom primedbom: »Žena je povodom udaje podnela izjavu, overenu (naziv vlasti ili notara, javnog bležnika) . . . . . pod brojem . . . . . od (datum) . . . . . da pridržava svoju državljansku pripadnost u (naziv države) . . . . .«

Pod primedbu staviće se datum i vlastoručni potpisi matičara i dvaju svedoka.

#### Evidencija.

(3.) O upisu gore navedene primedbe mora matičar izvestiti zavičajnu opštinu muža, a ako je ova sporna, odnosno dok je nepoznata, nadležnu prvostepenu opšte-upravnu vlast radi ubeleznja u Knjigu zavičajnika odnosno državljana.

(4.) Tek ako je pridržanje zavedeno u matičnu knjigu, smatraće se da ono pravno deluje.

(5.) Ako se ženidba vršila na strani, mora žena svoju izjavu o pridržanju državljanstva najdalje u roku od 8 dana dostaviti nadležnom zastupništvu Kraljevine, koje će po ustanovljenju ispravnosti izjave o pridržanju državljanstva obavestiti zavičajnu opštinu radi upisa u Knjigu zavičajnika.

Član 58.

#### Očuvanje državljanstva povodom udaje.

(1.) Državljanica, koja po odredbama zakonodavstva muževljeve otadžbine udajom za stranog državljanina nije primila njegovo državljanstvo, zadržava državljanstvo Kraljevine samo dok ne stekne muževljevo državljanstvo, odnosno dok se iz naše zemlje iseli.

(2.) Za sticanje novog državljanstva ženi ne treba formalni otpust iz državljanstva Kraljevine, osim ako propisi zakonodavstva dotične države ovo izričito propisuju. U poslednjem slučaju, a uz podnošenje venčanice, nadležna vlast će na zahtev izdati svedočanstvo o otpustu odmah i bez formalnog postupka po §-u 26.

**Pozakonjenje**

(§ 30.)

Član 59.

**Brisanje pozakonjenih, koji su izgubili državljanstvo.**

(1.) Radi brisanja iz Knjige zavičajnika potrebno je, da pozakonjeni odnosno njegov otac, čije je državljanstvo pozakonjeni primio, pošalje dotadašnjoj zavičajnoj opštini overen prepis uverenja o stečenom državljanstvu.

(2.) Povodom upisa pozakonjenja u matičnu knjigu i matičar će pribeležiti gubitak državljanstva i o tome izvestiti zavičajnu opštinu.

**Odricanje državljanstva**

(§ 31.)

Član 60.

**Podnošenje izjave.**

(1.) Izjava u smislu §-a 31. može se dati na zapisnik ili dostaviti neposredno ili putem nadležnog zastupništva Kraljevine na strani nadležnoj prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti. Izjavi treba priložiti uverenja o starosti i mestu rođenja (krštenicu), o eventualnoj zavičajnosti (zavičajnicu), o stalnom prebivalištu (prijavnicu), i dokaz, da ih država, u kojoj su se rodili, smatra za svoje državljane (svedodžbu o državljanstvu).

**Postupak prvostepene vlasti.**

(2.) Prvostepena opšte-upravna vlast saopštava prispelu izjavu o odricanju državljanstva zavičajnoj opštini, a ova joj mora za 8 dana javiti tekući broj, kojim je lice zavedeno u Knjigu zavičajnika, kao i svoje eventualne primedbe (na pr. da li je stranka primila uverenje o zavičajnosti, koje treba vratiti).

**Rešenje Ministra Unutrašnjih Poslova.**

(3.) Prvostepena opšte-upravna vlast šalje predmet sa eventualnom izjavom neposredno Mi-

nistarstvu Unutrašnjih Poslova sa svojim mišljenjem i napomenom, da li stranka poseduje zavičajnicu, svjedodžbu o državljanstvu ili putnu ispravu (pasoš). Ministar Unutrašnjih Poslova svojim rešenjem će potvrditi, da je lice sa danom date izjave prestalo biti državljanin Kraljevine i ujedno odrediti, da se briše u Knjizi zavičajnika.

(4.) Ministarstvo šalje rešenje nadležnom zastupništvu Kraljevine na strani radi uručenja zainteresovanom licu, a prepis zavičajnoj opštini radi brisanja u Knjizi zavičajnika. Zastupništvo Kraljevine na strani povodom uručenja ovog rešenja tražice od interesovanog lica, da pre svega vrati eventualnu zavičajnicu, svjedodžbu o državljanstvu i putnu ispravu (pasoš); u slučaju gubitka ovih isprava, treba da se iste oglase u »Službenim Novinama« ništavim.

**Oduzimanje državljanstva**

( §§ 32.—34.)

Član 61.

**Objava poziva.**

(1.) Ako Ministar Unutrašnjih Poslova smatra, da bi služba, koju državljanin vrši u stranoj državi, mogla biti u opreci sa interesima naše države, objavljuje poziv u smislu §-a 32.

(2.) Zakonskom propisu o objavi udovoljeno je i kad je u »Službenim Novinama« objavljen samo opšti poziv bez oznake imena odnosnih lica ili države.

Član 62.

**Ništenje prirođenja.**

(1.) Sem slučajeva navedenih u §§ 32.—34. Ministar Unutrašnjih Poslova može oduzeti državljanstvo i ništenjem rešenja o prirođenju administrativnim postupkom, ako je ko stekao priznanje prirođenja prevarom u pogledu stvarno odlučujućih činjenica. U tom slučaju treba staviti van snage i



oduzeti svedočanstvo o prirođenju. Gubitak državljanstva pogađa tada sva lica, koja su na osnovu istog rešenja stekla državljanstvo.

(2.) Za ovaj slučaj treba primenjivati opšte propise administrativnog postupka, koji se odnose na poništavanje administrativnih akata (čina).

#### Član 63.

##### Evidencija oduzetih državljanstva.

Svakı slučaj oduzimanja državljanstva Ministar Unutrašnjih Poslova mora saopštiti preko nadležne prvostepene opšte-upravne vlasti zavičajnoj opštini radi brisanja u Knjizi zavičajnika.

#### Član 64.

##### Objava rešenja.

Rešenje o oduzimanju državljanstva Ministarstvo Unutrašnjih Poslova će objavljivati u »Službenim Novinama« skupno (kumulativno), tako da budu redovno u jednoj objavi navedena sva lica, kojima se u istom tromesečju oduzelo državljanstvo. Takva objava mora sadržavati ime, godinu i mesto rođenja, eventualnu zavičajnu opštinu, odnosno registarski broj toga lica, službeni broj, datum i glavni sadržaj rešenja.

##### Dejstvo gubitka državljanstva

(§§ 35.—37.)

#### Član 65.

##### Sasiušanje opštine.

(1.) Dejstva gubitka državljanstva u smislu §§-a 35.—37. treba izričito navesti, ako gubitak nastupi po rešenju Ministarstva Unutrašnjih Poslova.

(2.) Ako po § 33. gubi državljanstvo lice, koje je primalo prinadležnosti iz državne blagajne, Ministar Unutrašnjih Poslova će u svom rešenju napomenuti, da lice ujedno gubi i pravo na ove prinadležnosti, a o ovom gubitku izvestiće nadležnog naredbodavca.

(3.) Ako Ministar Unutrašnjih Poslova u smislu §-a 34. ne protegne gubitak državljanstva na ženu i decu, treba u odnosnom rešenju izričito navesti lica, koja za sada ostaju državljani Kraljevine, u koliko ova lica već po §-u 37. nisu sledila državljanstvo muža odnosno oca.

#### IV. GLAVA.

##### Ponovno sticanje državljanstva.

(§§ 38.—41.)

#### Član 66.

##### Sadržaj rešenja.

(1.) Ako je učinjena izjava u smislu §-a 39., prvostepena opšte-upravna vlast će o tome obavestiti upravnu opštinu, koju namerava u smislu poslednjeg stava §-a 41. smatrati za zavičajnu opštinu moliočevu, s pozivom da se u roku od 15 dana izjasni odnosno stavi svoje eventualne primedbe, naročito s obzirom na zavičajnost.

(2.) Ako je opština u određenom roku podnetim prigovorom izazvala spor po pitanju zavičajnosti, prvostepena opšte-upravna vlast treba prvo da donese rešenje po ovom pitanju.

(3.) Ako je pitanje buduće zavičajnosti pravomoćnom odlukom rešeno, odnosno ako u roku od 15 dana nije stigao prigovor opštine, prvostepena opšte-upravna vlast podneće predmet sa svojim predlogom Velikom Zupanu. Ako Veliki Zupan nađe, da postoje potrebni zakonski uslovi, predložiće molbu Ministru Unutrašnjih Poslova.

##### Rešenje.

(4.) Ministar Unutrašnjih Poslova će u slučaju pozitivnog rešenja potvrditi, da je molilac na osnovu §-a 39. odnosno 40. sa danom traženja (§ 41.) ponovo stekao državljanstvo Kraljevine i gde mu je zavičajnost, a ujedno će tačno označiti lica (ime i podatke o rođenju), koja istim rešenjem stiču ovo državljanstvo.

(5.) Prepis rešenja će Ministarstvo dostaviti neposredno zavičajnoj opštini radi upisa u Knjigu zavičajnika.

#### Član 67.

##### Nepolažanje zakletve.

Ko na osnovu §-a 39, odnosno §-a 40, ponovo stekne državljanstvo Kraljevine, ne polaže zakletvu niti se na njega imaju primenjivati ostale odredbe, koje važe samo za slučaj prirođenja.

#### V. GLAVA.

##### Opšte odredbe.

(§§ 42.—51.)

#### Član 68.

##### Evidencija promene u državljanstvu.

Opštinske vlasti dužne su da svaku promenu u državljanstvu svojih zavičajnika pribeleže u Knjizi zavičajnika. Potanje odredbe o tome propisaće Uredba izdata na osnovu §-a 3.

#### Član 69.

##### Opšti formalni propisi.

U koliko zakon o državljanstvu odnosno ova Uredba ne sadržava specialne odredbe o postupku, treba primenjivati opšte formalne propise, koji važe za postupak opšte-upravnih vlasti.

#### Član 70.

##### Nadležnost vlasti.

(1.) Gde Zakon ili ova Uredba napominje prvostepenu opšte-upravnu vlast, nadležan je sreski poglavar za područje svoga sreza odnosno državna mesno policijska vlast za svoje područje u gradovima, u kojima ista postoji. U gradovima pak, koji teritorijalno ne spadaju u područje sreza niti imaju državne mesne policijske vlasti, nadležan je za poslove prvostepene opšte-upravne vlasti Veliki Župan, a za područje Grada Beograda upravnik Grada Beograda.

(2.) Gde zakon ili ova Uredba stavlja izvesne poslove u nadležnost Velikog Župana, obavlja ove poslove redovno teritorijalno nadležan Veliki Župan. Tamo pak, gde Veliki Župan u smislu prednjeg stava obavlja poslove prvostepene opšte-upravne vlasti, vršiče u ovom stavu pomenute poslove Ministar Unutrašnjih Poslova.

#### Član 71.

##### Prepiska zastupništva na strani.

(1.) Po predmetima, koji se tiču državljanstva mogu zastupništva Kraljevine na strani, t. j. poslanstva i konzulati, sa nadležnim upravnim vlastima dopisivati i neposredno, ako su zainteresovana lica položila potreban iznos oko dopisivanja.

(2.) Upravne vlasti će nastojati, da se po predmetima ove prirode postupaju najbrže.

#### Član 72.

##### Formalnost »izjave«.

(1.) Izjave po §§ 12., pretposljednji stav, 29., 31. i 39. dobivaju overenu formu time, što se lično daju na zapisnik pred opšte-upravnom vlasti, pred matičarem ili pred notarom (javnim beležnikom), odnosno pred poslanstvom ili konzulatom Kraljevine na strani i to u prisustvu dvaju svedoka.

##### Zapisnik.

(2.) Zapisnik o izjavi treba sastaviti u dva doslovno jednaka primerka (original sa taksenom markom i kopiju). U zapisniku treba označiti lice, koje daje izjavu uz navod podataka rođenja, državlanske pripadnosti, eventualne zavičajnosti, kao i tačan sadržaj i svrhu izjave. Ako pod uticaj ove izjave padaju i druga lica (žena, deca), treba navesti i o njima gornje podatke. Na kraju mora zapisnik sadržavati pored naziva organa, koji je izjavu primio, izričitu potvrdu, da je interesovano lice izjavu svojeručno potpisalo i priznalo kao vlastiti izraz

svoje volje; na to treba da sleđuje datum i svojeručni potpis lica koje izjavu daje, potpis odnosno organa, i zvanični pečat, kao i potpisi svedoka.

(3.) Ako izjavu daje maloletno žensko lice povodom udaje mora se u izjavi napomenuti i podneto odobrenje zakonitog zastupnika odnosno stateljske vlasti.

(4.) Original zapisnika predaje se interesovanim licu na upotrebu, dok se kopija čuva kod vlasti (notara), koja je sastavila zapisnik.

#### ./VII.

(5.) Obrazac izjave, kojom žena pridržava prirodno državljanstvo, priložen je pod VII.

#### Član 73.

##### Obrasci.

(1.) Svedodžba o državljanstvu svedočanstvo o prirodjenju i svedočanstvo o otpustu iz državljanstva smeju se izdavati samo na propisanim obrascima, koji su predmet državnog monopola i kao takvi se naplaćuju.

(2.) Oni su štampani na hartiji naročite kvoće, koja nosi u vodotisku znak s državnim grbom i natpisom: »Državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca«.

(3.) Organi, koji bi prekršili propis prvog stava, moraju se kazniti disciplinski, a ova ih kazna ne oslobađa odgovornosti po drugim zakonima.

#### Član 74.

##### Registri i spiskovi.

(1.) Ovom Uredbom propisane knjige moraju biti paginirane (brojevima obeležene), ukoričene i jemstvenikom i pečatom potvrđene od pretpostavljene opšte-upravne vlasti odnosno od Ministra Unutrašnjih Poslova. U njima se ne smeju činiti nikakve ispravke struganjem ili brisanjem, a sve korekture se moraju vršiti prevlačenjem, tako da se može čitati i ispravljena greška.

(2.) Kada treba provesti »brisanje« lica, moraju se odnosne rubrike prevući crvenilom tankom crtom, a u napomeni označiti rešenje, kojim se brisanje odredilo.

#### Član 75.

##### Objava promene u državljanstvu.

Objavlјivanje sticanja državljanstva prirodjenjem i otpusta iz državljanstva vršice se na sledeći način:

Ministar Unutrašnjih Poslova dostaviće svake godine do 15. decembra Upravi »Službenih Novina« spisak lica, upisanih od 1. decembra pređasnje godine do kraja novembra tek. godine u Knjizi prirodnih i spisak u Knjizi otpuštenih, i to po alfabetskom redu imena uz navod sviju podataka, koji se upisuju u pomenute knjige. Uprava »Službenih Novina« treba da izvrši objavu oba spiska najkasnije do 31. decembra.

#### VI. GLAVA.

##### Prelazne odredbe.

(§§ 53.—64.)

#### Član 76.

##### Konstatacija državljanstva.

Na osnovu §-a 53. sprovede se opšta konstatacija državljanstva povodom upisivanja državlјana u Knjigu zavičajnika po propisima uredbe za izvršenje §-a 3. zakona o državljanstvu.

#### Član 77.

##### Državljanstvo po §-u 53.

(1.) Lica navedena u §-u 53, pod tačkama 4., 5., 6., 7. i 8. smatraju se od dana 1. novembra 1928. god. za državlјane Kraljevine, ako budu najkasnije do 31. oktobra 1929. god. usmeno ili pismeno tražili od sreskog poglavara, u čijem području leži buduća zavičajna opština, svedočanstvo o državljanstvu i podnesu dokaze o činjenicama, koje se u pojedinim gore navedenim tačkama traže.

(2.) Lica koja nemaju prebivalište na teritoriji Kraljevine, a žele se koristiti odredbama §-a 53., treba da za sebe izdejstvuju zajemčenje o prijemu u zavičajnu svezu (zajednicu) jedne domaće opštine.

#### Član 78.

##### Dokazivanje uslova.

(1.) Da je molba za državljanstvo bila podneta, dokazuje se uverenjem upravne vlasti, iz koga se može videti dan i broj, pod kojim je ta molba u delovodniku ove vlasti zavedena. Ovo uverenje treba upravne vlasti da izdaju bez formalne molbe i bez takse samo ako stoji činjenica, da je molba za državljanstvo (opcija) zvanično zavedena u delovodniku, pa ma da i nije bila propisno taksirana niti na nadležnom mestu predata.

(2.) Dokaz o narodnosti podnosi se shodno propisima čl. 17. ove Uredbe.

(3.) Boravak u Kraljevini dokazuje se uverenjem opštine odnosno lokalne policijske vlasti, koja vodi pregled stanovništva.

(4.) Za dokaz službovanja u smislu t. 6. i 7. §-a 53. služiće zvanično uverenje nadležnog starešine nadležstva.

#### Član 79.

##### Drugi dokazi.

(1.) Molbi za svedočanstvo o državljanstvu mora molilac priložiti svoju krštenicu, eventualno venčani list i krštenice dece, koja su pod njegovom očinskom vlašću, ako ove isprave nisu već priložene prvoj molbi za državljanstvo ili, ako se ova molba izgubila, Pomenuti dokumenti mogu se nadoknaditi skupnim zvaničnim izvodom iz matične knjige (porodični izvod).

(2.) Ako je moliocu koja opština dala zajemčenje, da će ga primiti u zavičajnu svezu, priložiće svojoj molbi i opštinsko uverenje o odnosnom zaključku opštinskog odbora (veća).

(3.) Predašnju zavičajnost i državljanstvu pripadnost treba dokazati verodostojnim načinom, ali se od podnošenja formalnih dokumenata o tome može odustati.

#### Član 80.

##### Postupak prvostepene vlasti.

(1.) Za izdavanje svedodžbe o državljanstvu nadležna prvostepena opšte-upravna vlast mora pre svega potražiti svojevremeno podnetu molbu za državljanstvo, i nju priključiti spisu. Ako predmet nije propisno snabdeven, treba odrediti dopunu. Propisno opremljen predmet prvostepena opšte-upravna vlast će u roku od 8 dana sprovesti sa svojim mišljenjem Velikom Županu.

(2.) Traženje svojevremene molbe za državljanstvo može otpasti, ako su podnesku priloženi potrebni dokazi i ako podaci prve molbe za rešavanje predmeta nisu potrebni.

#### Član 81.

##### Rešavanje Velikog Župana.

(1.) Veliki Župan mora predmet odnosno priložene dokaze za najkraće vreme oceniti i eventualno vratiti ga prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti sa napomenom, da zakonski uslovi nisu ispunjeni, ili ako je utvrđeno da su propisani uslovi ispunjeni, da se moliocu mora izdati svedodžba o državljanstvu.

(2.) U prvom slučaju treba da izdaje rešenje (negativno rešenje) prvostepena opšte-upravna vlast i to bez poziva na rešenje Velikog Župana. Protiv ove odluke dopuštena je žalba na Velikog Župana, u kojoj se mogu eventualno nedovoljni dokazi potkrepiti ili dopuniti.

(3.) U drugom slučaju rešenja (pozitivno rešenje) prvostepena opšte-upravna vlast, izdaje svedodžbu o državljanstvu po propisima čl. 4. ove Uredbe sa sledećim dodatkom:

»Ova svedodžba izdaje se na osnovu §-a 53. t. . . . zakona o državljanstvu po rešenju Velikog Župana . . . . oblasti od . . . . Br. . . .«

#### Član 82.

##### Molba po §-u 55.

Lica, koja žele steći državljanstvo Kraljevine u smislu trećeg stava §-a 55, moraju u određenom roku podneti molbu prvostepenoj opšte-upravnoj vlasti, u čijem području leži njihova nekadašnja domaća opština. U pogledu opštih uslova i postupka treba shodno primenjivati propise, koji važe za ponovno sticanje državljanstva (Glava IV.).

#### Član 83.

##### Istup iz državljanstva po §-u 55.

- (1.) O licima, koja su dala izjavu u smislu četvrtog stava §-a 55., mora prvostepena opšte-upravna vlast, u čijem području borave, voditi evidenciju i narediti im, da se u određenom roku isele.
- (2.) Ako bi za takve iseljenike bile potrebne olakšice, Veliki Župan će podneti Ministru Unutrašnjih Poslova konkretne predloge najdalje u roku od godinu dana po objavi ove Uredbe.

#### Član 84.

##### Evidencija otpuštenih i optanata.

- (1.) Ministarstvo Unutrašnjih Poslova saopštiće u roku od 6 meseci posle obnarodovanja ove Uredbe nadležnim prvostepenim opšte-upravnim vlastima imena i potrebne podatke onih lica, koja su bila posle Ujedinjenja i do 31. oktobra 1928. god. otpuštena iz državljanstva.
- (2.) Prilikom sastavljanja opštinske Knjige zavičajnika upozoriće prvostepena opšte-upravna vlast interesovane opštine na lica, koja se zbog otpusta ne smatraju više za državljane Kraljevine.
- (3.) Isto tako će se postupati u pogledu optanata, u koliko postoje podatci na raspoloženju.

#### Član 85.

##### Ocena obaveza prema otadžbini.

Kad budu vlasti u smislu §-a 28. odnosno čl. 51, cenile ispunjavanje obaveza odsutnih prema otadžbini, ova ocena može se odnositi samo na vreme od 1. decembra 1918. godine.

#### Član 86.

##### Molbe po §-u 58.

Za molbe po §-u 58, važe inače opšti propisi o prirodjenju. Dokaz o ispunjenju uslova iz tačke 1. podnosi se predmetnim uverenjem nadležne vojne odnosno civilne vlasti. Dokaz slavenskog porekla doprinosi se analogno odredbama čl. 17. ove Uredbe.

#### Član 87.

##### Nedostatak zavičajnosti.

- (1.) U onim delovima Kraljevine, u kojima ustanova zavičajnosti do sada nije bila uzakonjena, važi, dok ne budu sprovedene za celu državu jednoobrazne odredbe o zavičajnosti ovi propisi:
- (2.) Kod traženja svedočanstva o državljanstvu treba prvostepena opšte-upravna vlast najkraćim putem da ustanovi državljansku pripadnost moli-očevu i to u prvom redu na osnovu vlastitih službeničkih spiskova. Pravnu osnovu za ustanovljenje državljanstva upravne vlasti će naći prvenstveno u smislu odredaba §-a 53. tačka 1. i 2., u propisima o državljanstvu, koji su važili u pređašnjoj Kraljevini Srbiji i u pređašnjoj Kraljevini Crnoj Gori odnosno u odredbama §-a 55.
- (3.) Ko podnese ispravu, iz koje se vidi, da je bio do 1. decembra 1918. god. smatran za državljanina Kraljevine Srbije ili Crne Gore, mora dobiti svedočanstvo o državljanstvu, ako je identitet lica dokazan i ne postoji opravdana sumnja zloupotrebe tuđe ili falsifikovane službene isprave.

(4.) Ko se poziva na činjencu, da je državljanstvo stekao poreklom, ženidbom ili prirođenjem, mora to dokazati ispravom ili, ako to ne bude moguće, na koji drugi verodostojan način.

(5.) Kad opština daje izjavu u smislu §-a 60., ona se mora ovom prilikom obvezati, da će priznati dotičnom licu zavičajnu pripadnost, kad bude ova institucija opšte uzakonjena.

(6.) Zajemčenje o prijemu u zavičajnu savez opština može izdati samo na osnovu zaključka opštinskog odbora (veća). Kao dokaz o ovakvom zajemčenju služi opštinsko uverenje o predmetnom zaključku opštinskog odbora (veća). Ovo uverenje treba da odgovara formi, koja je propisana za zvanične opštinske isprave.

#### Član 88.

#### Evidencija državljana, dok nisu uvedene knjige zavičajnika.

Dok se u svrhu evidencije državljana ne zavedu Knjige zavičajnika, otpada poslovanje sa opštinom, u koliko se odnosi na ovu evidenciju, a pojedine slučajeve vodi u evidenciji nadležna prvostepena opšte-upravna vlast. Za ovo vreme ona sakuplja i po opštinama sređuje dospele podatke, kako bi ih, kad za to nastupi vreme, saopštila nadležnim opštinskim upravama radi upisa u Knjigu zavičajnika.

#### Član 89.

Za sprovođenje zakona o državljanstvu eventualno potrebne dopune ove Uredbe izdaće Ministar Unutrašnjih Poslova naknadnom uredbom ili načelnim upustvima za potčinjene vlasti.

Obrazac I. (Čl. 3.) Prva strana.  
Veličina 275 × 170 mm. Tekst u državnom jeziku, za slučaj upotrebe u inostranstvu i sa francuskim prevodom.

Broj .....

Reg. br. ....

Taksena  
marka

KRALJEVINA SRBA, HRVATA I SLOVENACA



#### SVEDODŽBA O DRŽAVLJANSTVU

(izdata na osnovu §-a 4. Zakona o državljanstvu od 21. septembra 1928. god., »Sl. Nov.« Br. 254.)

Gosp. .... iz .....  
rođen (dan i godina) ..... u .....  
srez ..... , oblast ..... , visok: ..... sm.  
obraz: ..... , oči: (boja) ..... , kosa: (boja) .....  
..... , osobeni znaci: ..... i  
svojeručni potpis: .....  
usled .....

#### DRŽAVLJANIN JE

Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca  
u Knjigu zavičajnika i zavičajan u opštini .....  
sreza ..... , oblasti ..... , gde je naveden  
pod Reg. br. ....  
Ova svedodžba važi do ..... 19..... god.  
(slovom) .....  
Sreski poglavar, u ..... , dne ..... 19..... god.

(L. S.)

(Potpis starešine zvanja)

(L. S.)



Obrazac III. (čl. 34.)

(Veličina 210 × 340 mm.)

## ZAPISNIK

sastavljen kod Sreskog Poglavara u  
dana ..... god. povodom polaganja državlanske  
zakletve po §-u 17. Zakona o državljanstvu od 21. septembra 1928. god.,  
„Služb. Nov.“ Br. 254.

## P r i s u t n i :

1. .... (Ime i službeni naziv  
predstavnika vlasti);  
2. .... (Ime i službeni naziv  
perovode);  
3. .... (Ime, prebivalište i sta-  
rost lica, koje polaže zakletvu).

## P r e d m e t i :

Rešenjem  
Ministarstva Unutrašnjih Poslova od ..... 19..... g. Br. ....  
Velikog Župana

priznato je gosp. .... prirođenje državljanstva  
Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Obavešten o tome imenovani se  
javlja radi polaganja državlanske zakletve.

Upozoren na dejstvo ovog svečanog čina gosp. ....  
položio je danas zakletvu po §-u 17.  
Zakona o državljanstvu od 21. septembra 1928. god., „Službene Novine“  
Br. 254. kao što sledi:

„Ja ..... stupajući u državljan-  
stvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca zaklinjem se svemogućim Bogom,  
da ću vladajućem Kralju svagda biti veran, da ću se zakona savesno  
pridrživati, da ću tačno ispunjavati sve građanske dužnosti i verno  
služiti interesima države i naroda Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.  
Tako mi Bog pomogao!“

Ova zakletva važi za gosp. .... i  
njegovu ženu (rođeno ime i godina starosti) .....  
i za maloletnu decu (rođeno ime i godine sta-  
rosti) .....

U smislu §-a 18. pomenutog zakona gosp. ....  
postao je državljanin Kraljevine Srba, Hrvata  
i Slovenaca, a svedočanstvo o prirođenju dostaviće mu se službenim putem.

Ovaj je zapisnik sastavljen u tri doslovno jednaka primerka, od  
kojih se original dostavlja Ministarstvu Unutrašnjih Poslova. Prvi prime-  
rak kopije stavlja se u arhivu ovog nadležstva, a drugi primerak kopije  
se uručuje danas novoprimaljenom državljaninu, gosp. ....

Izvršenje zakletve potvrđuje svojeručnim potpisom:

(Potpis prestavnika vlasti).  
(L. S.)

(Potpis prirođenog lica).

(Potpis perovode).

Obrazac IV. (čl. 36.)  
(Veličina 370 × 500 mm.)

Sl. br. ....

Reg. br. ....

KRALJEVINA SRBA, HRVATA I SLOVENACA

Taksena  
marka



SVEDOČANSTVO O PRIROĐENJU

Gosp. .... iz .....  
rođen ..... 19..... god. u ..... sreza  
..... oblasti ..... , na osnovu  
rešenja Ministra Unutrašnjih Poslova od .....  
19..... god. U. br. .... zakletvom položenom dana  
..... 19..... god. kod (naziv vlasti)  
..... u ..... postao je

## D R Ž A V L J A N I N

Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca  
usled prirođenja po §-u ..... Zakona o državljanstvu od  
21. septembra 1928. god., „Sl. Nov.“ br. 254.

Ujedno stekli su ovo državljanstvo njegova žena .....  
..... rođena (dan i godina) .....  
i maloletna deca (rođeno ime i godine starosti) .....

Ovim prirođenjem stečena je zavičajnost opštine .....  
..... sreza ..... , oblasti

U Beogradu, ..... 19..... god.

(L. S.)

Ministar Unutrašnjih Poslova



	1.	Tekući broj	Prirođenog lica
	2.	Ime poro- ditelno i ro- dno	
	3.	zanimanje	
	4.	datum i me- sio rođenja	
	5.	Ime i godinu sla- rosti lica, na koje se prirođenje pro- teže	
	6.	Zavičajna opština (srez, oblast)	
	7.	Rešenje o prirođenju, (Datum Sl. Er.)	
	8.	Dan položene za- kletve	
	9.	Svedočanstvo o priro- đenju. (Datum, sl. br.)	
	10.	NAPOMENA	

K N J I G A P R I R O D E N I H

Obrazac V. (Gl. 87.)  
(Velikina 480x360 mm.)Obrazac VI. (gl. 45.)  
Velikina 210 x 340 mm.)

KRALJEVINA SRBA, HRVATA I SLOVENACA

SVEDOČANSTVO  
O OTPUSTU IZ DRŽAVLJANSTVA

Gosp. \_\_\_\_\_  
iz \_\_\_\_\_, rođen (dan) \_\_\_\_\_ 19 \_\_\_\_\_ god.  
u \_\_\_\_\_, srez \_\_\_\_\_, oblast \_\_\_\_\_  
na osnovu §-a 26. Zakona o državljanstvu  
od 21. septembra 1928. god., „Služ. Novine“ Br. 254.

OTPUŠTA SE IZ DRŽAVLJANSTVA  
Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca

čime prestaje biti njezin državljanin i briše se iz Knjige zavičajnika  
opštine \_\_\_\_\_ pod Reg.  
Br. \_\_\_\_\_

Ovaj otpust važi pod uslovom, da otpušteni postane najkasnije do  
(dan) \_\_\_\_\_ 19 \_\_\_\_\_ god. (slovom \_\_\_\_\_)

državljanin koje druge države, ili da se u tom roku iseli sa teritorije  
Kraljevine.

U tom slučaju važi otpust i za ženu \_\_\_\_\_ i maloletnu  
decu (rođeno ime i godine starosti) \_\_\_\_\_

U Beogradu, \_\_\_\_\_ 19 \_\_\_\_\_ god.

(L. S.)

Ministar Unutrašnjih Poslova,

Obrazac VII (čl. 72.)  
(Veličina 210 × 340 mm.)

## Z A P I S N I K

Sastavljen u (naziv i mesto zvanja) \_\_\_\_\_

dana \_\_\_\_\_ god. radi usta-  
novljenja izjave o pridržavanju državljanstva u smislu §§ 29. (10) Za-  
kona o državljanstvu od 21. septembra 1928. god., „Službene Novine“  
Br. 254.

## P r i s u t n i:

1. \_\_\_\_\_ (ime i služb. naziv organa koji daje  
izjavu);  
2. \_\_\_\_\_ (ime žene-neveste, koja daje izjavu)  
iz (mesto prebivanja) \_\_\_\_\_, rođena (dan i go-  
dina) \_\_\_\_\_ u (mesto rođenja) \_\_\_\_\_  
zavičajna u \_\_\_\_\_, srez \_\_\_\_\_ oblasti  
\_\_\_\_\_ i državljanka \_\_\_\_\_  
3. \_\_\_\_\_ (ime, zanimanje i godine starosti)  
iz \_\_\_\_\_  
4. \_\_\_\_\_ (ime, zanimanje i godine starosti  
svedoka) iz \_\_\_\_\_

Predstane g. \_\_\_\_\_ i daje povod-  
om nameravane udaje za gosp. \_\_\_\_\_ i  
državljanina \_\_\_\_\_ sledeću izjavu:

„Pošto želim, da zadržim svoje poreklom stečeno državljanstvo  
izjavljujem, da povodom svoje udaje sa gosp. \_\_\_\_\_  
državljaninom \_\_\_\_\_

pridržavam državljanstvo \_\_\_\_\_

Uzimam na znanje, da ova izjava, kad bude uvedena u maticu  
venčanih, ostvaruje dejstvo, da ostajem i posle udaje državljanka \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_, a da je ista bez dejstva za državljanstvo  
moje eventualne zakonite dece.

Ovu izjavu dajem sa znanjem njezinih posledica i to kao slobodan  
izraz svoje vlastite volje.“

Potvrđujemo da je gornju izjavu \_\_\_\_\_  
pred nama svojeručno potpisala i priznala kao  
izraz svoje vlastite volje.

U \_\_\_\_\_ (datum) \_\_\_\_\_ 19\_\_\_\_ god.

(Potpis organa, koji prima izjavu)  
(L. S.) \_\_\_\_\_

(Potpis žene-neveste.)  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

(Potpis dva svedoka).  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

DODATAK II.

**PRILOG A.**

**Ugovor**

**o miru sa Austrijom zaključen u Sen-Žermenu 10. septembra 1919.**

**Zakon<sup>1)</sup>**

**o ugovoru u miru zaključenom u Sen-Žermenu an Le od 10. maja 1920.**

**ODELJAK 4.**

**Klauzule o državljanstvu.**

**Čl. 70.**

Svako lice, koje ima zavičajno pravo (Pertinenza) na jednoj teritoriji, koja je ranije bila sastavni deo Austro-Ugarske monarhije, dobiće punopravno i sa isključenjem austrijskog državljanstva, državljanstvo one države, koja vrši suverenstvo na rečenoj teritoriji.

**Čl. 71.**

Bez obzira na naredjenje čl. 70. neće punopravno dobiti italijansko državljanstvo u slučaju, da su teritorije prenesene na Italiju:

1. lica, koja na tim teritorijama imaju zavičajno pravo, ali tu nisu rođena;
2. lica, koja su na rečenim teritorijama dobila zavičajno pravo posle 24. maja 1915. ili su ga dobila samo zbog svog službenog položaja.

**Čl. 72.**

Lica na koja se odnosi čl. 71. kao i ona:

a) koja su pre imala zavičajno pravo na teritorijama prenesenim na Italiju, ili čiji je otac ili mati nepoznat, imao zavičajno pravo na rečenim teritorijama;

b) ili koja su služila u italijanskoj vojsci za vreme ovoга rata, kao i njihovi potomci, mogu pod uslovima predviđenim članom 78 za pravo opcije tražiti italijansko državljanstvo.

<sup>1)</sup> Proglašeno u »Službenim Novinama« od 19. juna 1920. br. 133-a.

## Čl. 73.

Traženje italijanskog državljanstva od strane lica na koja se odnosi čl. 72. može italijanska nadležna vlast odbiti jednom odlukom u svakom pojedinom slučaju.

## Čl. 74.

Ako traženje italijanskog državljanstva na osnovu čl. 72. nije podneto ili je odbijeno, zainteresovani će punopravno dobiti državljanstvo one države, koja vrši suverenstvo na teritoriji na kojoj su oni imali zavičajno pravo pre nego što su ga dobili na teritoriji prenesenoj na Italiju.

## Čl. 75.

Smatraju se kao italijanska ona moralna lica, koja se nalaze na teritoriji prenesenoj na Italiju i kojima su to svojstvo priznale bilo administrativne italijanske vlasti bilo jedna sudska odluka.

## Čl. 76.

Bez obzira na naredjenje čl. 70., lica koja su dobila zavičajno pravo posle 1. januara 1910. na jednoj teritoriji prenesenoj na državu Srba, Hrvata i Slovenaca ili na državu Čehoslovačku na osnovu ovoga ugovora, dobiće srpsko-hrvatsko-slovenačko državljanstvo samo pod pogodbom da za to imaju odobrenje države Srba, Hrvata i Slovenaca ili Čeho-Slovačke, prema slučaju.

## Čl. 77.

Ako odobrenje, o kome se govori u čl. 76. nije traženo ili je odbiveno, zainteresovani dobiće punopravno državljanstvo one države, koja vrši suverenstvo na teritoriji na kojoj su predje imali zavičajno pravo.

## Čl. 78.

Lica starija od 18. godina, koja gube svoje austrijsko državljanstvo a punopravno dobijaju jedno novo državljanstvo na osnovu čl. 70. imaju mogućnost, za vreme godine dana, računajući od stupanja u važnost ovoga ugovora, da optiraju za državljanstvo one države, u kojoj su imala svoje zavičajno pravo pre nego što su dobili svoje zavičajno pravo na prenesenoj teritoriji.

Opcija muža povući će opciju žene i opcija roditelja povući će opciju njihove dece ispod 18 godina.

Lica, koja su upotrebila gore predviđeno pravo opcije, dužna su da u toku dvanaest narednih meseci prenesu svoj domicil u državu u čiju su korist optirala.

Oni će biti slobodni da sačuvaju nepokretna dobra, koja im priznaju na teritoriji druge države u kojoj bi imali svoj domicil pre svoje opcije.

Oni mogu sa sobom poneti svoja pokretna dobra svake vrste. U tom pogledu ni pri ulazu ni pri izlazu neće im biti nametnuta nikakova dažbina ili taksa.

## Čl. 79.

Stanovnici, koji su pozvani da glasuju u jednom plebiscitu predviđenom ovim ugovorom, imaju mogućnost za vreme od šest meseci posle konačnog dodeljenja oblasti u kojoj je bio plebiscit, da optiraju za državljanstvo one države, kojoj ta oblast nije dodeljena. Naredjenja čl. 58., koja se tiču prava opcije, mogu se primeniti na vršenje prava priznatog ovim članom.

## Čl. 80.

Lica, koja imaju zavičajno pravo na jednoj teritoriji što je bila sastavni deo Austro-Ugarske Monarhije, i koja se tu razlikuju od većine stanovništva po rasi i po jeziku, moći će u roku od šest meseci od stupanja na važnost ovog ugovora, da optiraju za Austriju, Italiju, Poljsku, Rumuniju, državu Srba, Hrvata i Slovenaca ili državu Čeho-Slovačku, prema tome da li je većina stanovništva sastavljena iz lica, koji govore isti jezik i iste su rase kao i ta. Naredjenja čl. 78., koja se tiču upotrebe prava opcije, mogu se primeniti na vršenje prava priznatog ovim članom.

## Čl. 81.

Visoke strane ugovornice obavezuju se, da ničim neće sprečavati vršenje prava opcije predviđenog ovim ugovorom ili ugovorima, koji su zaključeni između Sila savezničkih i Njemačke, Ugarske ili Rusije, ili između samih rečenih Sila savezničkih i udruženih i koji dopuštaju zainteresovanim da dobiju svako drugo državljanstvo, koje bi im bilo pristupačno.

## Čl. 82.

Udate žene imaju isti položaj kao i njihov muž, a deca ispod osamnaest godina imaju isti položaj kao i njihovi roditelji u svemu, što se odnosi na primenu odredaba ovoga odeljka.

**PRILOG B.****Ugovor**

o miru sa Ugarskom zaključen u Trianonu 4. juna 1920.

**Zakon<sup>1)</sup>**

od 17. juna 1921. o ugovoru o miru, protokolū i deklaraciji zaključenima u Trianonu sa Ugarskom.

**Čl. 61.**

Svako lice, koje ima zavičajno pravo (Pertinenza) na jednoj teritoriji, koja je ranije bila sastavni deo austro-ugarske monarhije, dobiće punopravno i sa isključenjem ugarskog državljanstva, državljanstvo one države, koja vrši suverenstvo na rečenoj teritoriji.

**Čl. 62.**

Bez obzira na propis čl. 61. lica, koja su dobila zavičajno pravo posle 1. januara 1910. na jednoj teritoriji prenesenoj na Državu Srba, Hrvata i Slovenaca ili na državu Čeho-Slovačku na osnovu ovoga ugovora, dobiće srpsko-hrvatsko-slovenačko ili čeho-slovačko državljanstvo samo pod pogodbom da za to dobiju odobrenje od države Srba, Hrvata i Slovenaca ili države Čeho-Slovačke prema slučaju.

Ako odobrenje o kome se govori u prethodnoj alineji nije traženo ili dobijeno, zainteresovani dobiće samim tim državljanstvo one države, koja vrši suverenstvo na teritoriji na kojoj su predje imali zavičajno pravo.

**Čl. 63.**

Lica starija od 18 godina, koja gube svoje ugarsko državljanstvo, a punopravno dobijaju jedno novo državljanstvo na osnovu čl. 61., imaće mogućnost za vreme od godine

<sup>1)</sup> Proglašeno u Službenim Novinama od 25. juna 1921. br. 1140.

dana računajući od stupanja u važnost ovoga ugovora, da optiraju za državljanstvo one države, u kojoj su imali svoje zavičajno pravo pre nego što su dobila svoje zavičajno pravo na prenesenoj teritoriji.

Opcija muža povući će opciju žene, a opcija roditelja povući će opciju njihove dece ispod 18 godina. Lica, koja su upotrebila gore predviđeno pravo opcije, dužna su da u roku od dvanaest narednih meseci prenesu svoj domicil u državu u čiju su korist optirala.

Ona će biti slobodna da sačuvaju nepokretna dobra, koja im pripadaju na teritoriji druge države, u kojoj bi imali svoj domicil pre svoje opcije.

Ona mogu sobom poneti svoja pokretna dobra svake vrste. U tom pogledu im pri ulazu ili pri izlazu neće biti nametnuta nikakova dažbina ili taksa.

#### Čl. 64.

Lica, koja imaju zavičajno pravo na jednoj teritoriji, što je bila sastavni deo Austro-Ugarske monarhije, i koja se tu razlikuju od većine stanovništva po rasi i po jeziku, moći će u roku od šest meseci od stupanja u važnost ovoga ugovora da optiraju za Austriju, Ugarsku, Italiju, Poljsku, Rumuniju, Državu Srba, Hrvata i Slovenaca ili državu Čehoslovačku, prema tome, da li je većina stanovništva sastavljena iz lica, koja govore isti jezik i iste su rase kao i ta. Naredjenja čl. 63, koja se tiču upotrebe prava opcije, primenjivaće se na vršenje prava priznatog ovim članom.

#### Čl. 65.

Visoke Strane Ugovornice obavezuju se, da ničim neće sprečavati vršenje prava opcije predviđenog ovim ugovorom ili ugovorima, koji su zaključeni između Sila savezničkih i Njemačke, Austrije ili Rusije ili između samih rečenih Sila Savezničkih i Udruženih i koji dopuštaju zainteresovanima da dobiju svako drugo državljanstvo, koje bi im bilo pristupačno.

#### Čl. 66.

Udate žene imaju isti položaj kao njihovi muževi, a deca ispod osamnaest godina imaju isti položaj kao njihovi roditelji u svemu, što se odnosi na primenu odredaba ovoga odeljka.

## PRILOG C.

### Ugovor

o miru sa Bugarskom zaključen u Neji 7. novembra 1919.

### Zakon<sup>1)</sup>

od 10. maja 1920, o ugovoru o miru i protokolu zaključenim u Neji na Seni.

#### Čl. 39.

Srpsko-Hrvatsko-Slovenačko državljanstvo dobiće punopravno, s isključenjem bugarskog državljanstva, bugarski pripadnici nastanjeni na teritorijama dodeljenim državi Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ipak, bugarski pripadnici, koji bi se nastanili na tim teritorijama posle 1. januara 1913. mogu dobiti srpsko-hrvatsko-slovenačko državljanstvo samo po odobrenju države Srba, Hrvata i Slovenaca.

#### Čl. 40.

U roku od dve godine od stupanja u važnost ovog Ugovora, bugarski pripadnici, koji su stariji od 18 godina, i nastanjeni na teritorijama dodeljenim Državi Srba, Hrvata i Slovenaca na osnovu ovoga ugovora, imaju mogućnost da optiraju za svoje nekadanje državljanstvo. Srbi Hrvati i Slovenci bugarski pripadnici, koji su stariji od 18 godina i nastanjeni u Bugarskoj, imaju mogućnost da optiraju za srpsko-hrvatsko-slovenačko državljanstvo.

Opcija muža povući će opciju žene, a opcija roditelja povući će opciju dece mlađe od 18 godina.

Lica, koja upotrebe napred predviđeno pravo opcije dužna su, da za dvanaest narednih meseci prenesu svoj domicil u državu u čiju korist budu optirala.

<sup>1)</sup> Proglašenom u «Službenim Novinama» od 10. maja 1920. br. 211-a.

Oni su slobodni da sačuvaju nepokretna dobra, koja im pripadaju na teritoriji druge države na kojoj bi imali svoj domicil pre svoje opcije. Oni mogu sa sobom poneti svoja pokretna dobra svake vrste. Zbog toga oni neće imati da plate nikakovu ni izvoznu ni uvoznu carinu.

U istom roku, Srbi-Hrvati-Slovinci bugarski pripadnici, koji se nalaze u stranoj zemlji imaće, osim ako strani zakon drukčije naredjuje i ako nisu dobili strana državljanstva, pravo da dobiju srpsko-hrvatsko-slovenačko državljanstvo s isključenjem bugarskog državljanstva pridržavajući se propisa koje izda država Srba, Hrvata i Slovenaca.

## PRILOG D.

### Zakon<sup>1)</sup>

o ugovoru između glavnih sila savezničkih i udruženih i države Srba, Hrvata i Slovenaca potpisanom u gradu Sen-žermenu an Le 10. septembra 1919.

#### Čl. 1.

Država Srba, Hrvata i Slovenaca obavezuje se, da odredbe iz članova od 2—8 ove glave budu priznate kao osnovni zakoni, da nikakov zakon, nikakova uredba i nikakova zvanična radnja ne budu u protivrečnosti ili opreci sa tim odredbama i da se njima ne može protiv staviti nijedan zakon nijedna uredba i nijedna zvanična radnja.

#### Čl. 2.

Država Srba, Hrvata i Slovenaca obavezuje se, da svima stanovnicima da punu i potpunu zaštitu života i slobode bez obzira na poreklo, narodnost, jezik, rasu ili veru. Svi stanovnici Države Srba, Hrvata i Slovenaca imaće pravo na slobodno vršenje, kako javno tako privatno, svake vere, religije ili verovanja, čije ispovedanje neće biti u suprotnosti sa javnim poretkom i moralom.

#### Čl. 3.

Sa rezervom niže pomenutih država Srba, Hrvata i Slovenaca priznaje kao srpsko-hrvatsko-slovenačke pripadnike punopravno i bez ikakvih formalnosti, austrijske, ugarske ili bugarske pripadnike, koji na dan stupanja u važnost ovog ugovora imaju, prema danom slučaju, bilo svoj domicil, bilo svoje zavičajno pravo (Pertinenza Heimatsrecht) na teritoriji, koja je priznata ili će biti priznata kao sastavni deo Države Srba, Hrvata i Slovenaca na osnovu ugovora sa Austrijom, Ugarskom ili Bugarskom ili na osnovu svakog drugog ugovora zaključenog u cilju regulisanja sadašnjih pitanja. Međutim lica o kojima je gore reč, ako su starija

<sup>1)</sup> Proglašen u „Službenim Novinama“ od 19. juna 1920. br. 133-a.

od osamnaest godina, imaće pravo da, pod uslovima predviđenim pomenutim ugovorima, optiraju za svako drugo državljanstvo, koje im je na raspoloženju. Opcija muža povući će opciju žene, a opcija roditelja povući će opciju dece mlađe od osamnaest godina. Lica, koja su upotrebila gore pomenuto pravo biće dužna, da u roku od dvanaest mjeseci, koji sleduju njihovoj opciji, prenesu svoj domicil u državu za koju su optirali. Ista lica su slobodna da sačuvaju nepokretna dobra, koja imaju na teritoriji Države Srba, Hrvata i Slovenaca. Oni mogu sa sobom poneti svoja nepokretna dobra svake vrste. U tom pogledu neće se opterećivati nikakvim izvoznim carinama.

## Čl. 4.

Država Srba, Hrvata i Slovenaca priznaje kao pripadnike srpsko-hrvatsko-slovenačke punopravno i bez ikakvih formalnosti, lica austrijskog, ugarskog ili bugarskog državljanstva, koja su rođena na pomenutoj teritoriji od roditelja, koji na toj teritoriji imaju prema danom slučaju bilo svoj domicil bilo svoje zavičajno pravo. (Pertinenza Heimatsrecht), pa i ako ona sama na dan stupanja u važnost ovog ugovora nemaju na njoj bilo svoj domicil bilo prema danom slučaju svoje zavičajno pravo. Medjutim u roku od dve godine od dana stupanja u važnost ovog ugovora ta lica moraju izjaviti pred nadležnim vlastima srpsko-hrvatsko-slovenačkim u mestu stanovanja, da se odriču srpsko-hrvatskog-slovenačkog državljanstva i onda će prestati da se smatraju kao podanici srpsko-hrvatsko-slovenački. U tom pogledu muževljeva izjava smatraće se da važi i za ženu, a izjava roditelja smatraće se da važi i za decu mlađu od osamnaest godina.

## Čl. 5.

Država Srba, Hrvata i Slovenaca obavezuje se, da ne čini nikakove smetnje vršenju prava opcije, predviđenog ugovorima zaključenim ili koji se imaju zaključiti između saveznih i udruženih Sila s jedne strane i Austrije, Bugarske ili Ugarske s druge strane, a koji dopuštaju zainteresovanim, da steknu srpsko-hrvatsko-slovenačko državljanstvo.

## Čl. 6.

Državljanstvo srpsko-hrvatsko-slovenačko dobiće punopravno samim faktom rođenja na teritoriji Države Srba, Hrvata i Slovenaca svako lice, koje se ne može pozvati ni na koje drugo državljanstvo po rođenju.

## Čl. 7.

Svi pripadnici srpsko-hrvatsko-slovenački biće jednaki pred zakonom i uživace ista građanska i politička prava bez obzira na rasu, na jezik ili na veru. Razlika u religiji, ver-

skom uverenju ili veroispovesti ne sme da smeta nijednom pripadniku srpsko-hrvatsko-slovenačkom u uživanju građanskih i političkih prava, niti naročito za prijem u javne službe, zvanja i počastvi ili za vršenje raznih zanimanja i industrija. Nikakovo ograničenje neće se propisati protiv slobode upotrebe ma kojeg jezika od strane svakog srpsko-hrvatsko-slovenačkog pripadnika, bilo u privatnim i trgovačkim odnosima, bilo u pogledu vere, štampe ili za izdanja svake vrsti bilo na javnim zborovima. I pored ustanove jednog zvaničnog jezika od strane Vlade Srba, Hrvata i Slovenaca, daće se umesne olakšice srpsko-hrvatsko-slovenačkim pripadnicima drugih jezika, a ne zvaničnog, da se mogu poslužiti svojim jezikom, bilo usmeno, bilo pisмено, pred sudovima.

## Čl. 8.

Srpsko-hrvatsko-slovenački pripadnici, koji obrazuju etičke verske ili jezične manjine, uživace isto postupanje i iste garancije pravno i faktički koje i ostali srpsko-hrvatsko-slovenački pripadnici. Oni će na ime, imati ista prava kao i drugi da o svom trošku podižu, upravljaju i nadziraju dobrotvorne, verske i socijalne ustanove, škole i druge vaspitne zavode, s pravom da se tu služe, slobodno svojim jezikom i slobodno ispovedaju svoju veru.



**PRILOG E.**

**Rapallski ugovor<sup>1)</sup>**

**od 10. novembra 1920. između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevine Italije.**

**Čl. 7.**

Tač. 2. Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca slaže se u tome, da će Italijani, koji su bili do 3. novembra 1918. pripadnici teritorije bivše Austro-Ugarske monarhije, koja je po ugovorima o miru sa Austrijom i sa Ugarskom i po ovome Ugovoru priznata kao sastavni deo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca imati pravo opcije za italijansko državljanstvo kroz godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga ugovora i oslobadja ih obaveza da svoj domicil prenose izvan njene teritorije. Oni će sačuvati pravo na slobodnu upotrebu svoga jezika i na slobodno ispovedanje svoje vere sa svima povlastima, koje iz toga ugovora proizlaze.

---

<sup>1)</sup> Proglašeno u «Službenim Novinama» od 8. decembra 1920. br. 273

**PRILOG F.**

**Neptunske konvencije<sup>1</sup>).**

**Sporazum o sticanju državljanstva izmedju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevine Italije.**

**Čl. 1.**

Lica, koja su imala zavičajnost (pripadnost) u opštini Riječkoj 3. novembra 1918. godine izuzev lica, koja to pravo nemaju više usled jednog svojevolijsnog akta, ili što su stekla državljanstvo koje druge države, steći će punopravno sem izuzetka navedenih u čl. 4.

1. Svojstvo državljanina Kraljevine Italije, ako imaju svoje boravište u onom delu Riječke teritorije, koji je dodeljen Kraljevini Italiji, ili su imali svoje boravište na istom delu teritorije pre no što su napustila Rijeku.

2. Svojstvo državljanina Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, ako imaju svoje boravište na onom dijelu Riječke teritorije, koji je dodeljen Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca ili su imala svoje boravište na istom delu te teritorije pre no što su napustila Rijeku.

Ako rečena lica nisu imala boravište na teritoriji, o kojoj je reč (Rijeka), njihova će se pripadnost jednoj od obiju država odrediti prema poslednjem boravištu njihovih roditelja na jednom ili drugom delu teritorije.

Ona od pomenutih lica, koja su prenela svoje boravište sa jednog dela bivše teritorije Riječke opštine na drugi moći će u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog Sporazuma, izjasniti, da li na osnovu ovog člana hoće da se pozovu na svoje ranije boravište.

Utvrđeno je da se, na osnovu ovog Sporazuma, boravištem ima smatrati ono mesto, gde stvarno stanuje jedno lice u nameri da tu redovno živi.

**Čl. 2.**

Lica starija od 18 godina, koja su, saobrazno čl. 1. stekla svojstvo državljanina jedne od Visokih strana Ugovornica i koja govore istim jezikom i iste su rase kao i većina stanovništva, druge Visoke Strane Ugovornice, imaće pravo da, u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog Sporazuma optiraju za svojstvo državljanina ove.

<sup>1</sup> Proglašeno u »Službenim Novinama« 14. novembra 1908. br. 266.

Lica starija od 18. godina, koja su punopravno stekla državljanstvo jedne od Visokih strana Ugovornica, i koja se prema svojoj rasi i jeziku budu smatrala mađjarskog porekla, moći će u roku predviđenom u alineji 1. da optiraju za mađjarsko državljanstvo.

Za dejstvo opcije nije potrebno ovlaštenje one države, za koju su navedena lica optirala, i dotične vlasti ograničiće se na to da utvrde, da li postoje potrebni uslovi (rasa i jezik).

#### Čl. 3.

Lica starija od 18. godina, koja bi saobrazno čl. 1. stekla svojstvo državljanina jedne od Visokih strana Ugovornica, imaće prava u roku od šest meseci od stupanja na snagu ovog Sporazuma da traže svojstvo državljanina one Države, na čijoj se teritoriji nalazi mesto, gde su imala zavičajnost pre nego što su je stekla na Rijeci.

#### Čl. 4.

Lica, koja su stekla zavičajnost (Pertinenza) u Riječkoj opštini posle 1. januara 1910. godine ili su je stekla bez izričnog odobrenja nadležne vlasti, već jedino na osnovu svojstva državnog činovnika, neće steći punopravno svojstvo državljanina jedne ili druge Visoke Strane Ugovornice, ni ako imaju uslove iz čl. 1., ali će imati pravo da traže ovo svojstvo mađjarskog državljanina u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog sporazuma.

Ipak lica pomenuta u prethodnoj alineji, koja bi, u slučaju da nisu stekla ovu zavičajnost, postala punopravni državljani kraljevine Italije odnosno Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca na osnovu ugovora o miru, steći će punopravno svojstvo državljanina dotične države.

#### Čl. 5.

Lica, koja će prema odredbama čl. 3. i 4. imati prava da traže svojstvo italijanskog odnosno srpsko-hrvatsko-slovenačkog državljanstva, dobiće ovo svojstvo samo pod uslovom, da za to imaju odobrenje dotične vlade.

U slučaju, da takovo odobrenje nije traženo od lica iz čl. 4. kao i u slučaju, da nije ono odbijeno ova će lica steći punopravno svojstvo mađjarskog državljanina, osim ako na osnovu odredaba čl. 62. alineje 2. Trianonskog Ugovora ne stiču punopravno svojstvo državljanina koje druge države.

Ova će se odredba također primeniti i na slučaj, ako bi odobrenje, traženo od jednog italijanskog državljanina na osnovu čl. 3. njemu bilo odbijeno. Lica, koja su stekla zavičajnost na Rijeci, a koja su pre toga bila državljani Kraljevine Italije, stiču ponovno punopravno svojstvo drža-

vljanina rečene Kraljevine. Ona neće imati prava da traže svojstvo državljanina Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

#### Čl. 6.

Lica, koja su pre dodeljenja Rijeci onih dijelova opštine Kastav, koji su pripadali teritoriji pomenutoj u čl. 4. v) Rapalskog ugovora, stekla zavičajnost u toj opštini, steći će pod uslovom i na načine predviđene Sen Zermenskim Ugovorom državljanstvo one Visoke Strane Ugovornice, kojoj je pripao deo, na kome se nalazilo ili se nalazi njihovo poslednje boravište, odnosno boravište njihovih roditelja. Ukoliko je Sen Zermenskim Ugovorom predviđena opcija ili reklamacija, one će se morati podneti u roku od šest meseci, koji je naveden u predhodnim članovima.

#### Čl. 7.

Lica, koja ne budu imala navršених 18 godina na dan stupanja na snagu ovog Sporazuma, steći će svojstvo državljanina, koje su stekli njihovi roditelji, čije stanje i oni primaju.

Udate žene steći će državljanstvo svoga muža.

Za udovice i razvedene žene uzeće se u obzir zavičajnost, koju su imale za vreme braka, osim ako nisu posle raskida braka stekle koju drugu zavičajnost.

Siročad i deca, čiji su roditelji nepoznati steći će svojstvo državljanina za svoj sopstveni račun bez obzira na svoje doba starosti.

U slučaju raskida braka, ili u slučaju smrti starešine porodice, ako se dokaže da je on bio stekao zavičajnost na Rijeci pre 1. januara 1910. godine, zavičajnost, stečena pre ovog datuma, smatraće se da je stečena i za udovicu i decu.

#### Čl. 8.

Pravo boravišta regulisano je specijalnim sporazumima

Lica, koja su izvršila pravo opcije, odnosno pravo izbora predviđeno ovim sporazumom, moći će slobodno da sačuvaju svoja pokretna i nepokretna dobra. U slučaju da prenesu u roku od 12 meseci posle opcije, odnosno izbora svoje boravište na teritoriju one države, za koju su optirala odnosno čije su državljanstvo tražila, moći će sobom da ponesu svoja pokretna dobra sveke vrste i na to neće plaćati nikakove dažbine niti takse pri izlazu ili pri ulazu.

Lica zavičajna na Rijeci, a koja imaju svoje boravište na Riječkoj teritoriji, dodeljenoj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca Sporazumom od 27. januara 1924. godine, i koja, izvršivši opciju budu stekla svojstvo državljanina Kraljevine Italije, oslobođena su dužnosti da prenesu svoj domicil izvan ove teritorije.

Lica, koja na osnovu odredaba ovog sporazuma budu stekla svojstvo mađarskog državljanina, neće biti primorana da prenesu svoj domicil izvan predjašnje Riječke teritorije, ako vlada Države u kojoj je njihovo boravište, ne bude to zahtevala.

Čl. 9.

Pravna lica, podrazumevaju se trgovačka društva, koja imaju svoje glavno sedište na teritoriji Reke, čija su akta u osnivanju upisana u registre nadležnih vlasti na Rijeci, smatraće se kao italijanska.

Na pravna lica, podrazumevajući tu društva na trgovačke kuće i industrijska preduzeća, koja su registrovana na Rijeci, i koja tu imaju predmet svoga preduzeća, primeniće se odredbe čl. 38. i 38. Konvencije za Opšte Sporazume, potpisane u Rimu 23. oktobra 1922. godine i Sporazuma o industrijskim preduzećima, trgovačkim društvima i ostalim udruženjima, potpisanog u Beogradu 12. augusta 1924.

Odredbе prve alineje čl. 4. pomenutog sporazuma, uključenoḡ u Beogradu 12. augusta 1924. godine, primeniće se takodjer na prenos sedišta gore pomenutih pravnih lica, društava, trgovačkih kuća i industrijskih preduzeća, koja se nalaze u okolnostima, predviđenim u čl. 73. pomenute Konvencije za Opšte Sporazume.

Iste će se olakšice dati takodjer u slučaju, kad je jedno trgovačko društvo, registrovano na Rijeci, a ima glavni predmet svoga preduzeća na teritoriji Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, registrovalo svoje sedište u kom trgovačkom registru koji postoji na toj teritoriji, pod uslovom, da u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog sporazuma traži brisanje svog sedišta na Rijeci. Ovo će brisanje biti izvršeno na molbu zainteresovane strane, uz koju je priloženo uverenje nadležnog trgovačkog suda, kojim se dokazuje, da je ovo trgovačko društvo registrovano na teritoriji Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Čl. 10.

Fizičkim i pravnim licima, koja budu stekla u roku od šest meseci, od dana stupanja na snagu ovog sporazuma, svojstvo državljanina jedne od Visokih Strana Ugovornica, priznaju se sva prava, koja čl. 249. Sen Žermenskog Ugovora i čl. 232. Trianonskog Ugovora priznaje odnosnim državljanima bivše Austrijske Carevine i državljanima bivše Ugarske Kraljevine, koji su stekli državljanstvo koje savezničke ili udružene države na osnovu odredbe i u roku predviđenom ovim ugovorom.

Čl. 11.

Ako se između Visokih Strana Ugovornica pojavi spor o tumačenju ili primeni ovog sporazuma, i ako jedna od

Visokih strana Ugovornica zatraži, da se spor iznese na rešenje pred izborni sud, druga strana moraće da pristane na to, i ako se radi o prejudicielnom pitanju, da se sazna da li je spor takove prirode, da može biti iznet pred izborni sud.

Izborni sud će se sastaviti za svaki spor na taj način, što će svaka od Visokih Strana Ugovornica imenovati kao izbornog sudiju državljanina jedne treće prijateljske države.

Visoke strane ugovornice zadržavaju pravo, da se unapred slože za jedan određeni period vremena o licu, koje će u slučaju spora vršiti funkcije trećeg sudije.

Presuda izbornog suda imaće obaveznu snagu.

Čl. 12.

Prethodnim odredbama ne nanosi se nikakova povreda pravima, koja proizlaze iz ugovora o miru i drugih međunarodnih konvencija u korist lica, o kojima je reč u predhodnim članovima prema državama, koje nisu imenovane u ovom sporazumu.

## Stvarno kazalo

(Brojevi označuju stranu knjige.)

### A.

*Adoptacija* — ne ima uticaja na državljanstvo 95.

*Apolitni* — lica bez državljanstva 18; — postupak pri prirodjenju istih 35.

### B.

*Bračni ugovor* — o pridržaju državljanstva 67.

*Brak*, putativni 16; — brakom vezana žena ne može za sebe sticati državljanstvo 34; — poništenje braka stvara u pogledu državljanstva stanje prije braka 92.

### Č.

*Činovnici aktivni* — ne mogu istupiti iz državljanstva 54.

### D.

*Denaturalizacija* — vidi oduzimanje državljanstva.

*Dijete* — iz nevaljalog braka; njegovo državljanstvo 16; — uticaj prirođenja na mldb. dijete 48; — mldb. dijete zakonito slijedi u sticanju i gubitku državljanstva oca, nezakonito mater 90; — u slučaju poništenja braka, kada slijedi državljanstvo matere 93.

*Domicil* — vidi nastanjanje.

*Dvojno državljanstvo* 5.

*Državljeni S. H. S.* — ne mogu biti podanici strane države 5; — evidencija o zavičajnosti istih 8; — prava prirodjenih državljana 47.

*Državljanstvo* — je jedno 1; — saveznih država 1; — kako se stiče 12; — početak istoga 16; — stečeno po mirov. ugovorima 101; — stanovnika nekadašnjih krajeva turske carevine 113; — lica, koja su sudjelovala u ratovima za oslobodjenje; ruskih izbjeglica 118.

### E.

*Evidencija prirodnih državljana* — vodi ju ministarstvo unutrašnjih djela 46, 140.

### G.

*Gubitak državljanstva* — razlozi istomu 51; — na osnovu otpusta uzima se sa danom izdanog svjedočanstva 61; — uslijed trajne odsutnosti iz zemlje 61; — ne utiče

na državljanstvo mladb. djece i žene, ako žive u zemlji 67, 81, 148; — uslijed udaje za stranca 67; — uslijed pozakonjenja 70; — ne odnosi se na već udatu kćer 71; — uslijed odricanja 71; — uslijed oduzimanja državljanstva 73; — stečenog prirodjenjem 76; — ne riješava dotično lice kaznene odgovornosti i privatno-pravnih obaveza 79; — prouzrokuje gubitak prava potičućih iz javno-pravnih odnosa 80, 152; — putem opcije po mirov. ugovorima 115, 160.

**I.**

*Istup iz državljanstva* — zaprijeko istomu 52; — ko donosi riješenje o istupu 53; — kako se dokazuje opstojnost ispunjenja obaveza uz koje je vezana dozvola istupa 142.

*Izjava* — strane državljanke o pridržaju izvornog državljanstva 20, 130; — žene u slučaju muževog prirodjenja 48; — državljanke Kraljevine o pridržaju državljanstva 67; — postupak pri davanju odnosno primanju izjave 69, 155; — postupak, kada je brak sklopljen u inozemstvu 70, 148; — o odricanju državljanstva 72, 155; — pri ponovnom sticanju državljanstva 85, 155; — treba da je dana u ovjerenj formi 98, 155.

*Izmirenje sudski rastavljenih supruga* — kako utiče na državljanstvo žene 92.

**K.**

*Knjiga* — zavičajnika 9; — prirodnjenih državljanina 140; — otpuštenih iz državljanstva 144.

**M.**

*Ministar unutrašnjih djela* — donosi riješenje o prirodjenju po slobodnoj ocjeni 40, 41; — što mora sadržavati to riješenje 137; — izdaje svjedočanstvo o prirodjenju 46; — izdaje svjedočanstvo o otpustu iz državljanstva 58; — donosi riješenje o odricanju državljanstva 73, 150; — donosi riješenje o oduzimanju državljanstva po slobodnoj ocjeni 74, 151; — njegovo riješenje u slučaju oduzimanja prirodnjenog državljanstva; — odlučuje o ponovnom sticanju državljanstva po slobodnoj ocjeni 84; — donosi riješenje u slučaju ponovnog sticanja državljanstva po §§ 39. i 40.

*Molba za prirodjenja* — njene potrepštine 30; — podnosi se teritorijalno nadležnoj prvostepenoj upravnoj vlasti 42; — instruisanje molbe 131; — za otpust iz državljanstva 57; — komu se podnosi 58; — instruisanje iste 141.

**N.**

*Nadležnost* — za rješavanje molbe za prirodjenje po §§ 12. i 14; — po § 13.; 40; — za primjenjivanje zakona o državljanstvu 97, 154.

*Nahodi* — njihovo državljanstvo 18.

*Narodnost srpsko-hrvatsko-slovenačka* — prednosti pri sticanju državljanstva 35; — kako se ista dokazuje 135; — uslov zavičajnosti bezuslovno potreban 138.

*Nastanjenje* — uslov za sticanje državljanstva 28; — mora biti neprekinuto 31; — kako se računa rok nastanjenja 31, 116; — dokaz o nastanjenju 133; — što se razumjeva pod stalnim nastanjenjem 85.

*Naturalizacija* — vidi prirodjenje.

*Nejski ugovor* sa Bugarskom 179.

*Neptunske konvencije* 187.

*Nesloveni* — istup iz državljanstva 113.

**O.**

*Objava otpusta iz državljanstva* 57; — postupak pri objavi; — izloženje oglasa o objavi kroz 15 dana 50; — produženje objave 142; — objava lica, koja su odsutnošću izgubila državljanstvo 66; — objava lica, kojima je oduzeto državljanstvo 73, 77; — način objave u tom slučaju 151; — objava promjene državljanstva 100, 157.

*Obrasci* 163.

*Odricanje državljanstva* 71, 150; — uslovi za to 72; — ne odnosi se na već udatu kćer 73.

*Odsutnost iz zemlje* — razlog gubitka državljanstva 61; — prekid odsutnosti 65, 145.

*Oduzimanje državljanstva* 73, 151; — uslovi za to 74; — prirodjenog državljanstva; uslov za to 76; — ako je prirodjenje stečeno prijevarom 156; — uticaj oduzimanja državljanstva na ženu i mladb. djecu 78, 152; — lice, kojemu je oduzeto državljanstvo po § 33. ne može ga više ponovno steći 80.

*Otpust iz državljanstva* u slučaju prirodjenja 32; — kako se dokazuje 133; — nije dozvoljen na uštrb prava javnih ili privatnih lica 55; — vezan je na punoljetnost i sticanje stranog državljanstva 56, 61; — kako se dokazuje opstojnost uslova za otpust 142; — postupak za otpust zameće se samo na molbu dotičnog lica 57; — otpust iz državljanstva prije ujedinjenja 115.

**P.**

*Ponovno sticanje državljanstva* 83, 153; — lica, koja su slijedila oca u prirodjenju stranog državljanstva 84.

*Porijeklo* — sticanje državljanstva po istomu 15.

- Poslanici narodni i oblasni* — ne mogu istupiti iz državljanstva 53.
- Posmrtno dijete* — zakonito slijedi u državljanstvu oca 90.
- Pozakonjenje* — sticanje državljanstva po istomu 16; — početak državljanstva pozak. djeteta 17; — gubitak državljanstva uslijed pozakonjenja po inozemcu 70.
- Prava državljanina* — uopće 2; — prirodjenog 28.
- Prekid odsutnosti iz zemlje* — ima općina pribilježiti u knjizi zavičajnika 65, 145.
- Pridržaj državljanstva* — u slučaju udaje za stranca 67; — kada gubi pravnu snagu 149; — odnosi se samo na državljanstvo po porjeklu 148; — produženje pridržaja državljanstva 69; — ima se upisati u matične knjige vjenčanih 155.
- Prigovori protiv otpusta iz državljanstva* 57; — valja ih podnijeti u roku od 15 dana 141; — produženje roka 59; — postupak pri produženju roka 142; — protiv brisanja iz knjige zavičajnika 67.
- Prirodjenje* — sticanje državljanstva po istomu 23; — redovnim putem 28; — uslovi za redovno prirodjenje 30; — može tražiti samo punoljetno lice 31; — punoljetnost dokazuje se krštenicom 132; — prirodjenje na osnovu 30-godišnjeg neprekidnog nastanjenja 37; — kako se ovaj rok računa 38; — ostali uslovi u tom slučaju 145; — izuzetnim putem 38; — uslovi za to 39; — kako se dokazuje opstojnost uslova 137; — dobiva pravnu snagu sa danom položene zakletve 47; — uticaj prirodjenja na ženu i mlđb. djecu 48.
- Pulativni brak* 16, 23.
- R.**
- Rappalski ugovor sa Italijom* 185.
- Riješenje o prirodjenju* — rok u kojem valja izvršiti predaju istoga 139.
- Rodjenje* — sticanje državljanstva po istomu 15; — na teritoriju države pravni naslov za sticanja državljanstva 18; — kako se potonje rođenje dokazuje 129.
- S.**
- Sen-Zermenski ugovor sa Austrijom* 173; — sa savezničkim i udruženim silama 181.
- Službenici vojnog i gradj. reda* — ne mogu istupiti iz državljanstva 54; — računanje službe 111.
- Sredstva za izdržavanje* kao uslov prirodjenja 33; — dokaz o tome 134.
- Sticanje državljanstva* — pravni osnovi za to 13.

- Sojedočanstvo* — o državljanstvu 10; — o prirodjenju 46; — o otpustu 58; — u potonjem slučaju valja navesti sva lica na koja se odnosi riješenje 61; — kada ovo gubi važnost 62, 144; — oblik svjedočanstva 99, 156.

**T.**

- Teritorijalna nadležnost* prvostepenih upr. vlasti za primjenjivanje zakona o državljanstvu 97.
- Teritorijalni princip* 13, 82.
- Trianomski ugovor sa Madjarskom* 177.

**U.**

- Udaja* — uslov za sticanje državljanstva 13; — po istoj stiče strana državljanke državljanstvo Kraljevine 19, 130; — može pridržati izvorno državljanstvo 20; — za stranca uzrokuje gubitak državljanstva 67; — udove za lica, koje nije otac djeteta je bez uticaja na državljanstvo potonjega 97; — uticaj udaje prije ujedinenja na državljanstvo žene 119.
- Udova* — kako stiče ponovno državljanstvo Kraljevine 86; — ovo sticanje ne ima uticaja na njenu zakonitu djecu iz braka sa strancem 88.
- Uvjerenje* — o prekidu odsutnosti iz zemlje izdaje veliki župan 146; — postupak sa licima, koja si uvjerenje ne pribave 66, 146, 147.

**V.**

- Veliki župan* — njegova nadležnost pri ispitivanju uslova za prirodjenje 42, 136; — donosi vlastito riješenje u slučaju prirodjenja po § 13; — što mora sadržavati riješenje 137; — njegova nadležnost u stvari otpusta iz državljanstva 57, 142; — izdaje uvjerenje o prekidu odsutnosti iz zemlje 146; — riješava sporna pitanja u pogledu državljanstva 96.
- Vladanje ispravno* kao uslov za prirodjenje 32; — kako se dokazuje 134.

**Z.**

- Zakletva* — je konstitutivni element državljanstva 45; — gdje se polaže 138; — žena i djeca ne polažu posebno zakletvu 46; — način polaganja zakletve 138; — ne polažu je lica, koja su po §§ 39, i 40, ponovno stekli državljanstvo 88.
- Zavičajnost* — u jednoj općini mora da ima svaki državljanin 8; — kao uslov za prirodjenje dostaje i jamčuje o primiciu u opć. zavičajnu svezu 34; — koji su propisi za to mjerodavni 134; — u slučaju ponovnog sticanja državljanstva 99, 153; — tko riješava sporove o zavičajnosti 97; — postupak u krajevima, gdje ne postoji institucija zavičajnosti 119, 161.

**2.**

- Žena* — brakom vezana ne može samostalno sticati prirodjeno državljanstvo 34; — kako dokazuje da je neudata ili razvjenčana 132; — uticaj prirođenja na ženu 48; — može pridržati svoje prijašnje državljanstvo 86; — ne slijedi u prirodjenju muža, ako je izvršnom presudom rastavljena 92.
- Žalba* — protiv rješenja velikog župana 43, 136.

**Sadržaj**

	Strana
Pripomenak . . . . .	IV
<b>ZAKON</b>	
<b>I. Glava</b>	
Državljanstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca . . . . .	
<b>II. Glava</b>	
Sticanje državljanstva . . . . .	12
1. Porijeklo . . . . .	15
2. Rodjenje na teritoriju . . . . .	18
3. Udaja . . . . .	19
4. Prirodjenje . . . . .	23
<b>III. Glava</b>	
Gubitak državljanstva . . . . .	51
1. Otpust iz državljanstva . . . . .	52
2. Odsutnost . . . . .	64
3. Udaja . . . . .	67
4. Pozakonjenje . . . . .	70
5. Odricanje državljanstva . . . . .	71
6. Oduzimanje državljanstva . . . . .	73
7. Dejstvo gubitka državljanstva . . . . .	79
<b>IV. Glava</b>	
Ponovno sticanje državljanstva . . . . .	83
<b>V. Glava</b>	
1. Materijalni propisi . . . . .	90
2. Formalni propisi . . . . .	96
<b>VI. Glava</b>	
Prelazne odredbe . . . . .	101
<b>Dodatak I.</b>	
Uredba za izvršenje zakona o državljanstvu . . . . .	123
Obrasci . . . . .	163
<b>Dodatak II.</b>	
Mirovni ugovori . . . . .	171
Stvarno kazalo . . . . .	193